

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

KONINKLIJKE BIBLIO

0778 2755

VLAEMSCHE TAEI, 492
IN VERGELYKING MET DE
HOLLANDSCHE. 251

422657

VERHANDELING

OVER DE

VLAEMSCHE TAEI,

IN VERGELYKING MET DE

HOLLANDSCHE;

Door F.-J. Van den Bossche,

ADVOCAET, TE AELST, OUDLID VAN DE KAMER DER
VOLKSVENTEGENWOÓRDIGERS, ETC.

Eenen minnaer van zyn vaderland
verdedigt zyne moedertael.

PRYS : 75 CENTIEMEN.

BRUSSEL,

BY H. BOURLARD, BOEKDRUKKER, EN BY DE VOÓRNAEMSTE
BOEKVERKOOPERS DER VLAEMSCHE PROVINCIEËN.

—
1845.

afgeleverd op 17. 12. 1911.

Eygendom.

VERHANDELING

OVER DE

VLAEMSCHE TAELEN

IN VERGELYKING MET DE HOLLANDSCHE.

Vlaeming, vriend myner moedertaal en van myn vaderland, ben ik, alhoewel stilzwygend, niet onverschillig gebleeven aen den taeltwist diën de spellingregels, doór de Commissie, (by ministerieel besluit van 15 julius 1837 benoemd) voorgesteld, en het koninglyk besluit van 1^{en} januarius 1844, hebben doen uytbersten. Uyt de Kamer *verdrommen* en van het staetstoonel, verwyderd had ik voórgenomen my in deézen taeltwist niet te wikkelen; maer ziende dat dit onderwerp nergens, in de menigvuldige schriften, die er reeds zyn op uytgekomen, naer myn gevoelen behandeld word, heb ik eyndelyk besloóten tot het oplossen van deéze geschillen, het myne ook by te draegen. Ik agt my geenen taekundigen. Het is myne vlaemsche inborst en het welzyn van myn land die alleen my hier toe hebben aengepord, en ik heb deés werk aengevat, betrouwende dat alles wat men uyt vaderlandsliefde doet, onder myne medeborgers byval ontmoeten zal.

Ik ben ook eenen der geéne die het vlaemsch van het hollandsch onderscheyden, schoon die beyde taelen den zelfden oorsprong hebben, en dat den heer David beweért dat zy allezins de zelfde zyn.

Het vlaemsch en het hollandsch zyn twee onderscheydene spraekwyzen (*dialectes*) dit kan men regtzinniglyk niet ontkennen, ook schynt men, in het algemeyn, daer over eens te zyn. Maer als eene spraekwyze byzondere regels bekomt zoo wegens de uytpraek als wegens de spelling, dan word deéze eene onderscheydene taal. Nu, den geleerden Des Roches heeft, voór de vlaemsche spraekwyze (onverschillig is het tydstop), regels voórgeschreéven die aen haeren aerd en geest eygen zyn, en die haer van de hollandsche spraekwyze afscheyden. Deéze regels in eene spraekkonst verzameld, zyn in al de schoólen van geheel het vlaemsch Belgiëën aenveêrd en geleerd geworden, tot dat wy onder de heerschappij van koning Willem vervallen zyn, en

aldus hebben deéze regels in ons België eene waere landtael gevestigd.

Des Roches was eenen *Hollander*, zegt men, maer wat doet dit tot de zaak al ware hy eenen *Rus* of *Spanjaerd* geweest? het is genoeg, dat zyne regels met den aerd der vlaemsche tael overeenkwamen; dat zy voór haere spreek- en schryfwyze voldoende waren; dat zy haer van de hollandsche afzonderden, haere byzonderheyden kenmerkten en dat zy in al de schoólen van het vlaemsch België aenveérd en geleerd wierden.

De regels, doór de zoo gezeyde taelcommissie voorgesteld en doór het zoo gezeyd taelcongres van Gent bekrachtigd, stooten zigthaerlyk tegen de geéne van Des Roches.

Deéze regels, ondanks zy alle uyt *Siegenbeek*, hollander van 't zuiverste bloed, getrokken zyn, worden doór onze Ministers, die geen Vlaemsch kennen, aenveérd en aengepreéten, en doór vééle onzer letterkundige, die, zich voórnaemelyk in de hollandsche boeken geoefend hebbende, voór der zélver schryvers en schryfwyze zyn ingenomen, verdedigd.

Den agtbaeren volksvertegenwoordiger *Mr. De Foere* heeft deéze regels, als mede het koninglyk besluit van den 1ten januarius 1844, heviglyk, in de Kamer, bestreéden. De heeren *De Decker* en *Corsicaeren*, in de zitting van den 31 januarius 1844, hebben de zelve, met niet min hevigheyd voorgestaen.

Den heer de Decker aen *Mr. De Foere* antwoordende, zegt: « Vous parlez de langue étrangère... Vous avez été jusqu'à évoquer la tyrannie hollandaise qui voulait imposer sa langue aux provinces wallonnes. Vous avez dit que ce fut là l'un des principaux griefs. Vous avez donc voulu comparer deux positions. S'IL NE S'AGIT PAS AUJOURD'HUI D'IMPOSER UNE LANGUE ÉTRANGÈRE, alors il n'y a aucune ressemblance entre ces deux situations, et tout votre raisonnement tombe à faux.

Indien er heden geene kwestie is van eene vremde tael... voortvolgens, indien er kwestie is van eene vremde tael... dan valt de antwoord van *Mr. De Decker* in duygen.

Deéze zinsnet doet hy onmiddelyk volgen doór een besluit zonder nae te zien of het ergens uyt voórdvloeyt:

« L'honorable membre a donc, selon moi, zegt hy, commis une première erreur fondamentale en soutenant que le flamand et le hollandais sont deux langues différentes. C'est, je le répète, une seule et même langue, seulement depuis une certaine époque, le dialecte hollandais a été cultivé, perfectionné, tandis que le dialecte flamand est resté stationnaire. »

Maer als het vlaemsch en het hollandsch maer eene en de zelfde tael zyn, dan is het duytsch met het vlaemsch en het hollandsch ook maer eene en de zelfde tael, en men zou gelykelyk mogen zeggen *dat de duytsche spraekwyze eeniglyk sedert zeker tyd stip is geoesfend en verbeterd geworden.* — Niettemin mogte iemand voorstellen dat het Vlaemsch et het Duytsch maer eene en de zelfde tael zyn, misschien zou den heer De Decker van d'eerste zyn, om diergelyk voorstel te betwisten en voór belachelyk uyt te schelden; nochtans het geén hy in deés geval zou doen, kan aem zyn eygen stelsel toegepast worden.

Deéze dry taelen verbeelden dry onderscheydene volkeren, en onder zich zelve, zyn die dry taelen zoodanig verschillig dat men op het eerste gehoor zeggen kan, wie eenen Duytscher, wie eenen Hollander en wie eenen Vlaeming is.

Hy vervolgt : *une deuxième erreur radicale a été commise par l'honorable Mr. De Foere : il a prétendu que l'orthographe proposée par la commission (mais non imposée comme il l'a dit) est de tous points conforme à l'orthographe hollandaise. C'est encore un fait matériellement inexact. Malgré les modifications introduites dans l'orthographe flamande par la commission, il y a encore loin de l'orthographe de la langue hollandaise. D'abord, il y a la différence du redoublement des voyelles, redoublement qui est d'invention hollandaise, et qui ne se rencontre pas dans cette ancienne littérature flamande, à laquelle on cherche à rattacher la nouvelle. Ensuite, comme nous l'a fort bien dit M. le ministre de la justice, ce n'est pas seulement ce point orthographique qui constitue la différence entre le hollandais et le flamand; le caractère des deux peuples étant opposé, le génie de leur langue doit être tout autre. Le hollandais est beaucoup plus compassé, plus flegmatique, plus raide que le flamand; ajoutez-y que depuis une cinquantaine d'années, l'influence allemande a été très-grande sur la langue hollandaise. De là lui sont venus des termes plus nébuleux, des tournures plus longues, plus trainantes que celles qu'on trouve dans notre langue flamande.*

In weérwil der veranderingen aen de vlaemsche spelling toegebracht doór de commissie, is zy nog verre, volgens Mr. De Decker, van de spelling der hollandsche tael gheleéven. Voóreerst, *blyft het verschil van de verdobbeling der klinkers, die van eene hollandsche uytvinding is en niet ontmoet word in die oude vlaemsche letterkunde, waer aen men de nieuwe hegten wilt.* — Dit ziende, zou men niet denken dat het een heginsel van oprekening is van eene menigte verschillen, die de Commissie tusschen de hollandsche en de vlaemsche

spelling behouden heeft? Maer neen, het is het eerste en ook het laetste, het is het eenigste verschil dat er overblyft. En wat voor verschil, goeden God! heeft de Commissie aldus behouden? het onbeduydendste van al de verschillen die er tusschen de twee spellingen bestaen, en juist het eenigste dat men zou hebben kunnen aenneemen, zonder onze vlaemsche spelling te krenken; want of men *aa* en *uu*, of *ae* en *ue* schreef, dit zou, myns dunkens, een onbeduydend verschil aen onze vlaemsche spelling, bybrengen. Maer als al de regels, die de commissie voórstelt, de hollandsche spelling doen volgen (ondanks zy de dubbele *a* en de dubbele *u* tot heden niet aenveerd heeft), wie heeft in zyne beweeringen eene grondige dwaeling begaen den heer De Decker of den heer De Foere? Wie kan regtzinniglyk nog ontkennen dat de spelling der commissie, uyt-sluytelyk, de hollandsche spelling is, te meer om dat het eenigste verschil, dat zy behouden heeft, de *ae* en *ue* in plaets van *aa* en *uu*, met het hollandsch van vroegere jaeren, gelyk den heer De Decker zelf getuygt, geen verschil uytmaekt?

Den heer De Decker duyd een ander verschil aen tusschen het hollandsch en het vlaemsch; maer dees verschil raekt de spelling niet, en dus blyven de beweeringen van den heer De Foere onwederleyd.

Het character der beyde volkeren niet gelyk wrynde, zegt Mr. De Decker, moet hunne taal GEHEEL ANDERS ZYN, het hollandsch is meer (gemaakt, (plus compassé) langdraediger, (plus slegmatique) styver plus raide) dan het vlaemsch; voeg er by dat sedert een vyftigtal jaeren, den duytschen invloed op de hollandsche taal zeer groot is geweest. Daer wyt ontstaen die donkere wytdrukkingen, die lange, gedraeyde, slepende zinsneden, die men in de vlaemsche taal niet ontmoet.

Mr. De Decker mispryst, zoo men ziet, den hollandschen schryfstiel; hy is te veel gemaakt, te styf, en dit hangt van den aerd der hollanders af. Maer de hollanders hebben naer hunne spreekwyze en hunnen schryfstiel hunne spelling geregeld; want het is immers onbetwistelyk dat zy begonnen hebben met te schryven eer zy hobben kunnen denken, om doór regels hunne spelling vast te stellen. De hollandsche spelling staet aldus in verband met hunne spreekwyze en schryfstiel. Nu, de hollandsche spelling aenneemende, stellen wy ons natuerlyk op de spoórbaen om eyndelyk ook hunne spreekwyze en schryfstiel te volgen. — Hoe veel schryvers hebben wy reeds niet die dit spoór zyn ingelooopen!

Twee punten schynen reeds, doór het aengehaelde, volgens Mr. De Decker beweezen en erkend. — « Ainsi, zegt hy, ces deux points » me paraissent matériellement établis et reconnus : C'est que,

- d'abord, le hollandais et le flamand ne sont pas deux langues essentiellement différentes, mais deux dialectes d'une même langue ; c'est
- qu'ensuite l'orthographe proposée par la Commission, n'est pas
- l'orthographe hollandaise.

Uyt het aengehaelde moet ik twee tegenstrydige besluyten trekken. My dunkt dat den heer De Decker, naer zyne gezegden, regelmaetiglyk niet ontkennen kan, voóreerst : dat het Hollandsch en het Vlaemsch weézenlyk twee onderscheydene landtaelen zyn. En ten tweeden, dat de spelling dóór de Commissie voórgesteld, weézenlyk de hollandsche spelling is.

- L'orthographe proposée par la Commission (gaet hy voord,) n'est pas d'ailleurs une orthographe d'invention moderne; elle a
- son fondement dans l'histoire de notre littérature, c'est l'orthographe qui a été suivie depuis *Maerlant jusqu'à Vondel et Cats...*
- Eh bien c'est de cette orthographe que tend à se rapprocher la commission et qui par conséquent appuie ses propositions sur la littérature ancienne de ce pays...

Volgens Mr. De Decker, zouden dus de zeven leden der commissie, wiér naemen allen waerborg van onpartydigheyd en weétenschap opleveren, in omze verlichte eeuw, waer men al het ouderwetsch verwerpt en niet dan van voorgang spreekt, twee eeuwen en meer agteruyt geloopen zyn, om een nieuw spellingsstelsel voór onze vlaemsche tael op te zoeken. — Het is de spelling der tyden van *Maerlant, van Vondel, van Cats* die de commissie voórstelt, de spelling gevolgelyk welke die schryvers gevolgd hebben; maer volgens Mr. Corswarem, die ook het zyne heéft willen bybrengen om den minister en het *oud-nieuwe* (ik weét niet wat) spellingsstelsel van de commissie te ondersteunen, is dit niet zeer nauwkeurig?—Deézen zegt :

- Des Roches fit une grammaire et un dictionnaire à l'usage des Flamands. Mais qu'introduisit-il par là en Belgique? Il y introduisit,
- ainsi que vous l'a dit Mr. De Decker, *un hollandais suranné de Cats*, s'il n'y introduisit pas celui de *Vondel*, qu'il connaissait
- cependant, c'est bien certainement parce qu'il trouva *que la transition aurait été trop brusque*. Entre le bas-allemand des Belges et
- la langue du poétique et sublime Vondel, il y avait une trop grande
- distance pour essayer de la franchir d'un saut; Des Roches le savait
- trop bien pour le tenter et il eut la prudence de poser la langue du bon vieux *Cats*, comme *un intermédiaire entre les deux extrémités*. S'il revenait encore aujourd'hui, je suis bien certain qu'il ne
- s'arrêterait pas à ce point intermédiaire; il ne se contenterait
- plus du seul pas qu'il ait fait, *il ferait le deuxième que nos adversaires ne veulent pas que nous fassions.*

Dat er tusschen *Vondel* en *Cats* geene vergelyking bestaet, moet iedereen bekennen. — *Cats* heeft geene van de gebreken die *Mr. De Decker* aen den hollandschen schryfstiel verwyft; *Vondel* heeft ze alle, behoudens de geene die, nae zyne dood, den invloed van het duytisch aen de hollandsche tael, volgens *Mr. de Decker*, heeft bygezet. — *Mr. Corswarem* stelt *Cats* in het *midden van twee uysterse* waer van het een *Vondel* is, het uysterse van het hoogst draevendste hollandsch, het ander waerschyndlyk eenen zuiveren Vlaemio, en hy zegt • *Des Roches* heeft in België een verouderd hollandsch van *Cats* gebragt. *Indien hy het hollandsch van Vondel niet inbragt, is om dat hy vond dat den overgang te barsch (trop brusque) zou geweest zyn. Tusschen het nederduytisch der Belgen (nederduytisch is evensinnig met vlaemsch) en de tael van den dichtkundigen en verhevenen Vondel, was er eenen te grooten afstand om deezzen over te springen. Des Roches gevoelde het te wel om het te waegen, en hy had de voórsichtigheyl de tael van den goeden ouden Cats daer te stellen, ALS MIDDELPUNT VAN TWEE UYTERSTE. Mogte hy heden nog terugkomen, ik ben verzekerd dat hy zich niet zou houden aen dit MIDDELPUNT, hy zou niet te vreden zyn met den eenigen stap dién hy gedaen heeft, HY ZOU DEN TWEDEN DOEN DIE ONZE TEGENSTREËVERS NIET WILLEN DAT WY DOEN.*

Nu, welk is deezzen tweeden stap die *Mr. Corswarem* en zyne makers willen doen en die hunne tegenstreëvers willen beletten?

Zy willen de tael van *Vondel* in België overbrengen; het zuiver hollandsch, met uytaluyting van al dat vlaemsch is. Daer is den tweeden stap, (hy zegt het duydelyk) dién zy doen willen, en dién wy, onze moedertael aengekleefd zynde, hun willen beletten.

Het is dus bewezen, erkend en vastgesteld, voóserst, dat het hollandsch en het vlaemsch twee onderscheydene landtaelen zyn; en ten tweeden, dat de spelling die de commissie voórstelt weezenlyk de hollandsche, en geenszins de vlaemsche spelling is.

Hier uyt volgt dat den heer *De Foere* dobbel geground is in zyne beweeving, die hy de Kamer heeft voórgedraegen, dat het besluit van den 1^{en} Januarius 1844, wegens de vertaeling der wetten, strydig is met onze grondwet, *constitutie*.

Maer den heer *De Foere* verstaet den artikel 23 van onze constitutie geheel anders dan ik, en ik wil de aendagt hier op vestigen, ten eynde dat deezzen artikel geene verkeerde uytleggingen en toepassingen ondergae.

Den artikel zegt: • *L'emploi des langues usitées en Belgique est facultatif; il ne peut être réglé que par une loi, et seulement pour les actes de l'autorité publique et pour les affaires judiciaires.* •

Vertaaling, „Het gebruik der taelen in België gebezigd (usitées) is vry; het mag niet dan doór eene wet geregeld worden, en eeniglyk voór de acten van het openbaer gezag en voór de gerechterlyke zaken.“

Uyt deéze stellingen maekt den heer *De Foere* de volgende redeneering.

„L'emploi de la langue flamande ou hollandaise est donc facultatif, zegt hy, *pour l'enseignement, pour la presse, pour les écritures*, excepté pour le cas où il s'agirait de régler les langues usitées, pour les actes de l'autorité publique et pour les affaires judiciaires; or M^r le ministre de la Justice ni aucun membre de la chambre ne contestera, je pense, que le bulletin des lois ne soit un acte de l'autorité publique, si ce fait est incontestable, il en résulte directement, d'après le texte formel de la constitution, que l'emploi des langues usitées en Belgique, s'il est réglé pour le bulletin des lois et arrêtés, doit l'être par la loi et non par arrêté. C'est même pour garantir le pays contre les abus possibles des arrêtés que la constitution l'a stipulé formellement. D'un autre côté, il résulte évidemment du texte des considérans et des articles de l'arrêté du 1er janvier que le ministre de la Justice règle l'emploi d'une des langues usitées en Belgique pour un acte d'autorité publique.“

Nu volgens my, is deéze redeneering niet nauwkeurig, voóreerst, heeft den artikel 23. het minste betrek, noch op het onderwys, noch op de drukpers, noch op eenige hoegenaemde, onder amptelooze schriften. *Het onderwys is vry; allen voórloopigen maatregel is verboden*; de beteugeling, der misdryven, mag maer doór de wet geregeld worden. (Zie art. 17). — *De Drukpers is vry; de Bøekkeuring zal nooyt meer opgereggt mogen worden*: (Zie art. 18). Gelykelyk staet het allen borger vry van zich jegens zynen medeborger te bedienen 't zy mondelings 't zy schriftelings van alle taelen die hy goedvind 't zy dat zy in België in 't gebruik zyn of niet. (Zie art. 7).

Men mag dus onderwyzen, schryven en drukken alle taelen die men wilt en ook alles wat men wilt; de misdryven alleen kunnen (en dit nog maer naederhand) gestraft worden.

Mogte den artikel 23 aen het onderwys, schryven, en drukpers toepasselyk zyn, daer zou uyt volgen dat men niet meer zou mogen leeren, schryven of drukken, dan die taelen welke in België in gebruik zyn, en diergelyke beweering zou men ongetwyfeld voór belachelyk en zinneloos houden.

Waer vind dan den artikel 23 zyne toepassing?

In de beempte, in de betrekking met hun ampt, zoo wegens hunne overste, onderhoorige, als borgers; en in de borgers met

betrekking tot beaapte, — Alzoo mag eenen minister, in zyne hoedaenigheyd van minister, aen zyne onderhoorige niet spreëken of schryven dan in eene van deëze taelen die in België in 't gebruyk zyn, anders doende mag den onderhoorigen des zelfs orders ontkennen en versmaeden. Zoo ook eenen borger, die zich tot eenen minister wend, moet eene van de zelfde taelen spreëken of schryven, zoo niet, mag den minister des zelfs bede of eysch zonder eenig onderzoek van de hand wyzen en verwerpen. Aldus bestaet het insgelyks met al andere beaapte, gouverneurs, district-commissarissen, rechters, etc. etc. etc., beaapte groote en kleyne. — Aen deëze en aen niemand anders is den artikel 23 toepasselyk.

Ingevolge het tweede deel des artikels mag men doór eene wet het vry gebruyk, in het eerste deel toegestaen, regelen; doch eeniglyk wat de acten van het openbaer gezag en de rechterlyke zaeken aengaet.

Maer welke taelen reket men in België in gebruyk (usitées) te zyn? Myns dunkens, heëft den artikel 23 dry taelen bedoeld, het *Fransch*, het *Vlaemsch* en het *Duytsch*, om reden dat het deel van Luxemburg, dat onze ministers met hunne makkers, die men de *morcelleurs* noemt, aen Holland gegeeven hebben, uytsluytelyk duytsch spreëkt; maer nu deëze provincie van België afgescheyden zynde, vermeyn ik dat er maer twee taelen in België meer bestaen, die men zeggen mag *in gebruyk* te zyn. Deëze zyn, het *Fransch* en het *Vlaemsch*.

Dit zoo zynde waer en hoe kan het tweede deel van den artikel zyne toepassing vinden?

Wat het openbaer gezag aengaet, de wet van den 19 september 1851, heëft reeds voorgeschreeven dat den franschen text alleen officieel is, en dat de verzameling der wetten en koninglyke besluyten zal moeten vergezeld zyn met eene *VLAEMSCHE* of *Duytsche* vertaeling.

Wat de rechterlyke zaeken aengaet, zoo lang er niets wegens de taelen geregeld is, mag eenen rechter in de eene of in de andere tael zyne vonnissen opstellen en uyt spreëken, *als ook de partyën, pleyten*. Even gelyk men te Gent, te Brugge, te Antwerpen etc., in 't Fransch ziet pleyten en vonnissen, zou men dit te Luyk, te Namen, te Bergen, etc., gelykelyk in 't Vlaemsch mogen doen; eene diergelyke handelwyze zou volgens de constitutie mogen plaets hebben, maer daerom zou zy niettemin ongeschikt, onbetaemelyk en aenstootelyk zyn, en in deëze laetste provinciën één algemeyn geschreeuw haeren. Wel nu, doór eene wet, maer niet dan doór eene wet, zou men het gebruyk der taelen mogen regelen, en gebieden dat men by diergelyke recht-

banken uytsluytelyk het Fransch gebruyken moet, en by de andere, als zyn al die der vlaemsche provinciën, uytsluytelyk het Vlaensch. — Zie daer de letter, zie daer den geest van den artikel 25.

Het is *het gebruyk der taelen in Belgiëu gebezigd (usitées)* dat de wet regelen mag, maer niet de taelen in zich zelve, te weeten haere spelling, deéze word ondersteld nauwkeurig en fauteloos te zyn. Waren er gebrekkelykheden ingesloopen, zóo mogt den minister, bestierder des *Bulletins*, deéze doen verdwynen, de nauwkeurighedy beveelen, den vertaeler berispen, zelfs afstellen en doen vervangen; hier toe behoefde hy niet den koning op 't tooneel te brengen, of zelfs een schriftelyk besluit te neemen.

Hadde den minister van justitie niets anders gedaen *dan eene der taelen, in Belgiëu in gebruyk, geregeld*; gelyk den heer *De Foere*, op het eynde zyner aenmerkingen van den 19 januarius 1844, het hem aentygt, hoe onbetaemelyk hy zou te werk gegaen zyn, met er de tusschenkomst van den koning in te brengen, mogte hy van overtredding der constitutie niet beschuldigd worden. — Maer den minister heeft geene vlaemsche spelling geregeld; hy heeft in den *Bulletin* der wetten, de vlaemsche spelling dóór de hollandsche vervangen; hy heeft, in de acten van het openbaer gezag, eene vromde tael gebragt, en dit, terwyl er onze vlaemsche moedertael bestond, en zelfs, dóór eene byzondere wet bevoelen was. Hy heeft dóór een koninglyk besluit gedaen 't géén hy, ingevolge den artikel 23 der constitutie, zelfs dóór eene wet niet doen mogt.

Onze constitutie heeft in voórnoemden artikel onze vlaemsche moedertael gelyk ook onze fransche moedertael gewaerborgd, en zy zou ook onze duytsche moedertael gewaerborgd hebben, hadden wy Luxemburg behouden. Het gebruyk is vry, niet van alle hoegenaemde taelen, maer enkelyk van deéze die in Belgiëu gebezigd zyn. (*usitées*). Het is het gebruyk van die zelfde taelen, en niet van vromde, dat men dóór eene wet regelen mag, wat de acten van het openbaer gezag en van de gerechterlyke zaeken aengaet, maer niet verders.

Dat de vlaemsche en de hollandsche taelen, onderscheydene regels hebben en aldus twee onderscheydene landtaelen zyn; dat de acht spellingregels dóór de commissie voorgesteld, uyt Siegenbeek getrokken, met de hollandsche spelling overeenkomen, en vervolgens hollandsche regels zyn, zal zekerlyk niemand meer betwisten. Ook heb ik hier voóren aengetoond dat de heeren *De Decker* en *Corswarem* dit punt reeds ten overvloede beweezen hebben. — Hierna zal ik al deéze regels onderzoeken, en tragten te bewyzen dat er niet eenen met de vlaemsche spelling of spreekwyze overeenkomt.

Vrugteloos zou dus de hollandsche tael beter en schoonder dan de

vlaemsche zyn. De beampte, met betrekking tot hun aamt, zouden niet-temin zich van de vlaemsche tael moeten bedienen, en den wetgeéver zelf zou onbekwaem blyven, om de hollandsche tael, in de acten van het openbaer gezag en in de rechterlyke zaeken, te doen aenneemen.

Maer is het hollandsch dan beter en schoonder dan het vlaemsch? Vlaeming, stae ik myne moedertael voor, en alhoewel zy zoo weynig geoeffend word, dat ik zelfs niet denke dat zy eene letterkunde oplevert, zal ik tragten te bewyzen dat zy voor de hollandsche dient gesteld te worden.

Den heer *Corswaren* maekt eene vergelyking tusschen het vlaemsch en het hollandsch, (deéze twee taelen noamt hy *NEDERDUYTSCH*. (of deéze benaeming ooyt aen het hollandsch gegeéven is geweét, weet ik niet, maer hedendags is dién titel alleen aen het vlaemsch toepaelyk.)

• Le Bas-allemand, zegt hy, a été écrit et parlé *exactement* de la même manière, mais prononcé presque, selon chaque localité, dans toute la Hollande et la partie flamande de la Belgique, jusqu'au moment où les guerres religieuses du 16e siècle ont placé ces deux pays dans des situations différentes.

• En Hollande, le dialecte bas-allemand, ayant continué à être exclusivement employé non seulement par le peuple, mais aussi par les stadhouders et leurs cours, par les classes supérieures de la société, les savants et surtout par les professeurs des universités, a été amélioré et transformé de manière qu'il a bientôt *constitué* une branche distincte du bas-allemand, très-différente de ce que ce dialecte était primitivement.

• Dans les provinces flamandes de la Belgique, les archiducs et gouverneurs généraux avec leurs cours, ont successivement parlé l'Espagnol, l'Allemand et le Français, jamais le Flamand. Les classes supérieures ont adopté l'usage du français. Les savants ont écrit en latin, et jamais, à l'université de Louvain, la littérature flamande n'a été enseignée. Loin de là, jamais un cours quelconque n'y a été donné en flamand. Ainsi négligé et laissé à l'usage exclusif des classes moyennes, le bas-allemand est resté dans les provinces belgiques, ce qu'il était primitivement.

Daer is zekerlyk veél waerheyd in deéze gezegden, ook houden de Vlaemingen Des Roches als stigter hunner tael.

De zeven vereénigde provinciën in de 16e eeuw van de belgische afgescheyden en tot een onafhangelyk volk verheven, hebben hunne overheden, hunne stadhouders (alle hollanders) het belang gevoeld van hunne volken eenen landgeest in te boezemen, en daer toe hebben zy, met alle staetkundige mannen overeenkomende, den bekwaem-

sten middel gevonden met hun eene eygene landtael te doen aen-
neemen. Al de klassen der maetschappy, naer het voorbeeld van den
stadhouder, hebben hollandsch gesproken; hunne tael wierd in al
de leergestigten onderwezen; de hollandsche letterkunde wierd onder
alle betrekkingen aangemoedigd; en in alle slach van weétenschappen
heeft men belangryke boekwerken zien te voorschyn komen.

De Belgen hebben altyd onder vremde mogendheden gestaen: deéze
hebben nooyt eenig belang gehegt om hun eenen landgeest in te prin-
ten; zy hebben zich dus nooyt met hunne tael bekommerd, en hunne
letterkunde nooyt de minste aenmoediging toegebracht. De Belgen zyn
vervolgens nooyt hoekschryvers geweest; en de weynige, die boekwer-
ken hebben in 't licht gegéeven, hebben deéze nog, ten grootsten deele,
in 't fransch of in 't latyn geschreeven. De vlaemsche tael wierd dus
volkomenlyk verwaerloosd tot dat eyndelyk Des Roches, in België
gekomen, de zelve begreepen hebbende, haer byzondere spelling-
regels heeft voorgeschreeven, die haer van de hollandsche tael afzon-
derden en kenmerkten.

De hollandsche tael bleef niettemin in menigte gevallen met de
vlaemsche overeenstemmig. De woorden en hunne beteekenis bleéven
de zelfde; hunne uyt spraek, hunne spelling en hunnen samenstel
waren eeniglyk onderscheyden. De hollandsche tael kon dus met een
weynig oplettendheid, doch zonder voórafgaende studie, doór eenen
Vlaeming zoo wel als zyne eygene moedertael verstaen worden. Daer
uyt volgt dat véele Vlaemingen die twee taelen standvastiglyk ver-
ward hebben, en dat den heer *David* tot heden toe nog zegt, *dat zij
allezins dezelfde zijn.*

De hollandsche tael eene letterkunde bezittende, die aen de vlaem-
sche standvastiglyk ontbroken heeft, hebben onze leerzugtige Vlae-
mingen, die zich eene vlaemsche letterkunde wilden verschaffen,
veel en schier niet anders dan hollandsche schryvers geleézen en
géraedpleégd. Zy hebben daer ongetwyfeld véele en schoone spreuken
in gevonden die zy waerlyk, op hunne beurt, mogten naevolgen. Al die
aerdige, bevallige en glansryke spreuken en zinsmeden, die men zoo
wel in de hollandsche als in al andere schryvers van geoeffende
taelen, aentref, hebben véele van onze letterkundige verrukt, en
hunne aendagt van de spelling afgetrokken. Doór hunnen schryfstiel
opgetoógen, hebben zy, zonder omzien, hunne spelling ook goed
gevonden en aengenomen, misschien zonder ooyt eene vergelykenis
te maeken met onze vlaemsche spelling.

Daer uyt volgt dat onze vlaemsche spelling of die van Des Roches
't zy binnen zyn leven, 't zy nae zyne dood, nooyt doór onze letterkun-
dige algemeynlyk is gevolgd geweest, en dat er te dien opzigte, gelyk

M. De Decker aenhaelt, altyd verwarring (anarchie) bestaen heeft en nog bestaet. — Ook heb ik afzondering van onze letterkundige gemaakt, als ik gezeyd heb dat de spelregels van Des Roches in al de schoólen van het Vlaemsch België aenveêrd en geleerd zyn geworden; ik heb de vlaemsche onderwyzers afzonderlyk beschouwd.

Dat het betaemt, voór de vlaemsche tael, eene gelykvormige spelling vast te stellen, en dat het ministerie hier in behoeft mede te werken, is ook myn gevoelen; maer hoe behoefde het zelve in deéze omstandigheyd te werk te gaen?

M. De Decker haelt ons het historisch aen van 'tgeén er, te dién opzigte, gebeurd is. Laet ons dit voórafgaendelyk naezien.

« En avril 1836, zegt hy, quatorze littérateurs, parmi lesquels figurait l'honorable M. De Foere, démontrèrent à M. le ministre de l'intérieur, la nécessité d'introduire l'uniformité dans l'orthographe flamande.

Ces quatorze littérateurs proposèrent deux systèmes : de mettre au concours la question de savoir quel était le moyen le plus naturel d'introduire cette uniformité, ou bien de subsidier la publication d'un recueil consacré à l'émission et à la défense de toutes les opinions raisonnables sur la question orthographique. Le 2 du mois de mai, M. De Theux demanda des renseignements ultérieurs sur les moyens d'introduire l'uniformité dans la langue flamande.

Le 25 juin 1836 M. De Theux écrivit aux *littérateurs* qu'une salle du ministère était à leur disposition pour s'y réunir, afin de délibérer en commun sur les moyens d'amener l'unité tant désirée. Trente littérateurs se réunirent au ministère de l'Intérieur. Dans cette réunion on revint de nouveau sur les deux systèmes déjà proposés; on demanda de nouveau l'établissement d'un concours et la publication d'une revue.

M. le ministre de l'intérieur, par un arrêté du 6 septembre 1836, ouvrit un concours. Un certain nombre de littérateurs répondirent à cet appel par l'envoi de mémoires où la question était traitée d'une manière toute spéciale. Le 5 du mois d'octobre M. le ministre de l'Intérieur accorda un subside de 600 francs en faveur de la revue, dont on avait décidé la publication, sous le titre de *Belgisch Museum*.

« Il fallait alors nommer une commission pour examiner les mémoires envoyés au concours. Jusques là, les mesures prises par le gouvernement reçurent l'approbation de tous les littérateurs indistinctement; c'est de la nomination de cette commission, et ce fait est significatif, que date cette opposition qui cherche à diviser les provinces flamandes.

Tot daer toe was er weynig of niets te zeggen; maer als men zag dat den minister deéze commissie uytsluytelyk had samengesteld, van voorstanders der hollandsche spelling, hebben de minnaers hunner vlaemsche moedertael natuerlykerwyze, daer tegen geprotesteerd, en zich verzet, niet om de vlaemsche provinciën te verdeelen, maer wel, om er onze vlaemsche moedertael, en ook om er de eendragtigheid te bewaeren.

Op deéze en nog eenige verdere aenhaelingen, vaert M. De Decker triomphantelyk voort.

• Je vous le demande, messieurs, le gouvernement pouvait-il, zegt « hy, s'y prendre d'une manière plus sensée, plus prudente pour « arriver à former une opinion digne du siècle, en harmonie avec les « progrès de la science? évidemment de l'aveu de tous les hommes « impartiaux, il ne pouvait pas suivre un mode meilleur. Ce mode est « du reste celui que conseillait M. De Foere en 1820.

Ik kan in deéze geyoelens van M. De Decker ook niet mededeelen.

Den minister om *de eenvormigheid der spelling van de vlaemsche tael te bekomen*, heeft van het begin af, zonder voorzienigheid te werk gegaen. Om zyn en ook het gemeyn doelwit te bewerken; wie heeft hy, voóreerst byeengeröepen? de letterkundige, en dit is de eerste misgreep. Hy zou moeten de *taelkundige* oproepen hebben. — Deéze aenmerking zal misschien by veéle als ongerymd voorkomen, om dat men gemeynlyk geen letterkundigen bedenken kan, zonder ten zelfden tyde, er eenen taelkundigen in te vinden; maer ons Vlaemsch Belgiëën levert, voórnaemelyk, hier aen eene afzonderheid op. De vlaemsch helgische letterkundige hebben al hunne letterkunde in de hollandsche schryvers gezogt en geput; weynige uytgenomen, hebben zich ook aen der zelve schryfstiel en spelling verslaefd, zonder zich het minste met de spelling hunner moedertael te bekommeren. Gae tot de gentsche maetschappy, onder titel: *De tael is gansch het volk*, en die zich de vlaemsche letterkundige maetschappy noemt; gae tot de koninglyke maetschappy van Rhetorica, insgelyks te Gent ingerigt, en gy zult er niets anders dan hollandsch hooren. In hunne tooneel spelen en redevoeringen, willen zy tot den hollandschen tongval toe nabootsen, zoodanig dat men schier niet onderscheyden kan of men amsterdamsche of gentsche tooneelspelers of redenaers voorhanden heeft.

Den agtbaeren heer *De Foere*, by zyne letterkundige kennissen, heeft zyne vlaemsche moedertael en haere spelling, nog weeten blyven te weerdeeren; maer kwestie, bestaet er eenen tweeden.

Hier uyt moet men bekennen dat den minister De Theux onvoorzienig gehandeld heeft met de *letterkundige* op te roepen, en gelykelyk

met het benoemen der *Commissie*, zonder zelfs mynheer *De Foere* daer by te voegen. Den heer *De Theux* diende deēzen staet van zaeken te kennen, en alhoewel zyn doelwit *om eene gelykvoormigheyd in de vlaemsche spelling te bekomen*, voór gemeyne omstandigheden, genoegzaam was uytgedrukt, zou hy het zelve verder hebben dienen te bepaelen, met er uytdukkelyk by te voegen dat hy niet verstond *hollandsche spellingregels te aenvoerden, maer dat sy de spellingregels der nationaels tael te overwoetgen hadden, en aen deēze, was het mogelyk, verbeteringen toe te brengen.*

Op deēze wyze zou den minister oogblykelyk oordeelkundiger en voórzigtiger zyn te werk gegaen, *om in het Vlaensch België de moedertael te handhaeven* en te doen herbloeyen, het eenigste doelwit, in deēze materie, dat van de verlichte eeuw weerdig, en niet min met den voorgang der wetenschappen overeenstemmig was.

De commissarissen der *Commissie* die den minister by besluvt van 15 julius 1837, tot het beoordeelen der ingezondene *memoriën*, had samengesteld, waren bovendien, voór zoo veel zy alle van het zelfde gevoelen waren, voórstanders van de hollandsche spelling, slegt geschikt, om het voórgesteld doelwit te bereyken, de vlaemsche tael te handhaeven en haere spellingregels vast te stellen.

Verre van my dat ik de hooge bekwaemheyd van die heeren zou miskennen of er zelfs aen twyfelan. — Verre van my dat ik hun voórzigtigen zou aentygen, gelyk sommige reeds gedaen hebben, die niet loffelyk zouden zyn. Ik aenzie hun, geene uytgezonderd, voór allertreffelykst, voór allerverstandigst aen, maer hunne voórgedraegene spellingregels ziende, en overtuygd dat niemand algemeyn in zyne kennissen zyn kan, heb ik niet gehaperd er uyt te besluyten dat de vlaemsche tael hun vak niet was. — Ik schryf hunne genegenheyd voór die uytheemsche spelling toe aen die gestadige leézing van hollandsche schryvers en aen hunne voóringenomenheyd ten voórdeele van deēze, welke voóringenomenheyd ik op haere beurt toeschryf aen de afweézigheyd van vlaemsche letterkundige boekwerken, die zy tot vergelyking zouden hebben moeten raedpleégen. — Doór hunne beslissing zyn zy hunne taek te buyten gegaen (want zy hadden maer een verslag over de ingezondene *memoriën* te doen en niet spellingregels voór te stellen !) dit schryf ik ook toe aen het voóroordeel van in hunne poogingen, om de vlaemsche tael te hervormen, te mislukken; mogten zy het volk den tyd van bedenking overgelaeten hebben, voór aeler hun doelwit tot stand te brengen; aldus hebben zy hunne spellingregels, te samen met hun verslag over de ingezondene *memoriën* afgekondigd.

Deēze beslissing diende, zoo men begrypen kan, om eenigen verderen

steun te bekomen. Vervolgens heeft de Commissie eene vergadering, van haere verdere aenhangers, beraemd, waer aen zy den luysterryken titel van *Taelcongres* toeëygende, om aldus des te grooteren indruk te maeken. Deêze vergadering heeft te Gent, in october 1841, plaets gehad, 42 personen zyn er tegenwoordig geweest; de andere bekende letterkundige wierden er ook toe aengezocht, maer deêze in die handelwyze eene kuypery merkende, hebben zich daer van verwyderd gehouden. — Daer zyn de acht spellingregels ter goedkeuring voorgebragt, en zy zyn er, zoo M. De Decker zegt, alle, de eene eenpaeriglyk, de andere met eene overgrootte meerderheyd aenveêrd en bekragtigd geworden.

Maer wat verdienen diergelyk evergaderingen en beslissingen voôr aendagt? Den agtbaeren heer *De Foere* heeft ons in de Kamer, zonder tegenspraek aengetoond, dat er meer dan viermael zoo veêl minnaers hunner moedertael, tegen die hollandsche spellingregels van de Commissie, uytdrukkelyk geprotesteêrd hebben.

Doch al die protestanten mogen, volgens M. De Decker, niet gerekend worden. — *'T zyn personen van zekeren ouderdom, die welke van hunns jongheyd af gewoon aen eene spelling, op het eynde huns levens geene nieuwe kullen gaen aenneemen.*

Wie zyn dan de voorstanders van de *nieuwe spelling* der *Commissie*? Die personen welke onder de heerschappy van Willem hunne onderrigtingen bekomen hebben, en vervolgens in het hollandsch zyn opgebragt.

Heeft het overig van het land de spelling der *Commissie* aenveêrd?

• Je passerai en revue, zegt M. De Decker, tous les éléments principaux de notre littérature, et nous nous convaincrions que partout, dans les institutions comme chez les individus *sous l'influence de l'autorité ecclésiastique et de l'autorité administrative*, l'orthographe de la *Commission* a, de fait, triomphé. »

De spelling der *Commissie* zegepraelt in de leergestigten! maer hoe? *Onder den invloed van de geestelyke en wereldtyke overheyd.* En indedaed deêze schynen tot de verdrukking onzer vlaemische moedertael, elkanderen de hand te leenen! — Maer is dit een bewys dat de hollandsche spelling van de *Commissie* beter is dan de *vlaemsche*? Zyn die twee overheden dan altyd wel bezonnen? Dat hunnen invloed, als zy samenspannen, alles kan te wege brengen, daer van heeft België reeds de droevige ondervinding! Is het aen deêzen dobbelen invloed niet dat België zyne oneer, met Luxemburg en Limburg gedeeltelyk wach te geêven, verschuldigd is? Dat België zynen koophandel, met onzen scheldevoed aen den hollander te verslaeven,

gekrenkt, en nog met de teruggaef der lasten die er opgesteld zyn, bezwaerd vind? Dat Belgiëën zich verarmd heeft, met aen den hollander eene rente van vyf millioenen nederlandsche guldens te erkennen, terwyl hy aen ons eene diergelyke rente deugdelyk verschuldigd was? Alles dat Belgiëën te betreuren heeft, is dit niet aen dien dubbelen invloed toe te eygenen?—Verre van my dat ik hun boosaerdige inzigten wil aentygen. Neen, maer zy hebben zich laeten misleyden, en heden nog, opzigtelyk de tael, is het aen eene onbedagtheyd en aen eene overtollige trouw in onze letterkundige, toe te schryven, dat bisschoppen en ministers, zonder onderzoek, zich hebben laeten wysmaeken, dat de spelling der *Commissie* geene hollandsche, maer eene verbeterde vlaemsche spelling is, en aldus mede werken om aen het Vlaemsch Belgiëën zyne moedertael te doen verlaeten en eene vremde tael van eene naebuerige natie in de plaets te brengen !!

Dat onze letterkundige maetschappyën en mannen de spelling der *commissie* volgen, heb ik reeds erkend en ook de reden daer van bygebragt. Dat men sedert onze omwenteling schoone schriften en boekwerken, in die spelling opgesteld, heeft zien verschynen; wil ik aen Mynheer De Decker niet betwisten; maer mogten al deéze schriften en boekwerken in de spelling onzer nationaale moedertael zyn opgesteld geweest, zouden zy daer om min schoon en min verdiens- telyk geweest zyn? Zouden er onder de 132 boekwerken, die sedert het gemelde tydstop, te Rousselaere gedrukt zyn, en in de vlaemsche spelling op gesteld zyn, ook geene gevonden worden, waer in men de verzogte yloeyhaerheyd en bevalligheyd van schryfstiel aentrefte? Deéze hoedanigheden hangen immers, niet van de spelling, maer van den geest en van de schranderheyd des schryvers af!.....

Tot steun, dat de spelling der *commissie* dient gevolgd te worden, brengt M. De Decker nog by de menigte spraekkonsten die er zyn uytgegeeven en den uytslag dien zy bekomen hebben.

« Depuis que la *commission* a proposé les huit points, il a paru 19 gram-
« maires zegt hy. De ces 19 grammaires, deux seules recommandent,
« non l'orthographe de Des Roches, mais une orthographe moder-
« nisée; aussi prétend-on qu'elles ne se vendent pas et aucuns soutiennent
« que, pour faire cesser l'opposition soulevée contre les propositions
« de la *commission*, le gouvernement devrait tout simplement acheter
« quelques fonds de magasins. Au contraire sur les 17 grammaires
« publiées en conformité des principes proposés par la *commission*,
« plusieurs en sont à la troisième édition.

Dat de eerste geenen aftrek hebben, al verdienen zy den voórrang, en dat er veéle van de tweede reeds tot den derden druk gekomen zyn, kan niemand verwondering baeren. Zoo den minister in de

scholen de eerste deede leeren, zou men onmiddelyk het tegenstrydig zien.

Den minister van justitie aenveert openbaerlyk de spelling der *commissie*; hy doet meer, hy legt ze op, zy moet in den Bulletin der wetten gevolgd worden....

Den minister van het inwendig heeft in de zitting van den 31 januarius 1844, zich onzydig willen doen schynen :

• Le ministre de la justice, par l'arrêté du 1er janvier 1844, qu'il a contre-signé, zegt hy, *a résolu une question toute spéciale*, on ne peut assez le répéter, la question toute spéciale de l'orthographe du *bulletin officiel*; quant à l'orthographe flamande, il n'a résolu que cette question-là, question que j'appellerai presque une *question personnelle*.

• Il en résulte dès lors que, dans la Flandre-Occidentale, p. e., où un mémorial administratif s'imprime dans le système de l'ancienne orthographe, on ne suivra probablement pas, pour ce mémorial, l'arrêté du 1er janvier 1844.

De spelling van het *officieel staets-blad*, is dus tot eene persoonle kwestie verkrompen! — Den minister spreekt van West-Vlaenderen, maer wierd het *mémorial* in al de vlaemsche provinciën voór den 1^{en} januarius 1844, niet in de zelfde spelling opgeateld? — Is er geene groote waerschyndykheid, is het zelfs den bedekten wil van den minister niet, dat men over al de spelling van het officieel *staets-blad* volge?

La question générale, zegt hy, n'est donc pas résolue et ne pouvait pas l'être. — En hy gaet voort :

• J'ai dit quelle était la position que le gouvernement comptait prendre quant à l'instruction primaire. J'ai dit que, selon moi, le droit qu'a le ministre de l'intérieur, d'approuver les livres destinés à être employés dans les écoles primaires; *que ce droit n'emportait pas celui de décider, quant à l'instruction primaire la question d'orthographe, je l'ai dit et je le répète aujourd'hui*. Mais, MM. je ne dois pas néanmoins dissimuler à la chambre que je pourrais me trouver souvent dans un singulier embarras.

• Il y a 115 écrivains qui suivent la *nouvelle* orthographe; beaucoup de ces ouvrages sont consacrés ou peuvent servir à l'instruction primaire..... Il y a entre autres 19 grammaires. Je ne possède au contraire, que deux ouvrages dans l'*ancienne* orthographe. L'un de ces écrivains est M. *Behaegel*... Le deuxième écrivain qui conserve l'*ancienne* orthographe flamande et qui publie des livres pour l'instruction primaire est M. *Bôn*.....

• Ainsi je ne pourrais indiquer au besoin que deux ouvrages flamands écrits pour les écoles, dans le système de l'ancienne orthographe; et je me trouve avec ces deux ouvrages en présence des ouvrages de 115 auteurs, ouvrages dont la plupart sont également destinés ou peuvent servir à l'instruction publique. Voilà l'embarras dans lequel je me trouverai, pour conserver une complète neutralité.

• Néanmoins je laisserai chacun libre, un instituteur qui sera placé à Bruxelles, par exemple, DEVRA SUIVRE l'orthographe à laquelle le conseil communal de Bruxelles a donné la préférence pour l'athénée royal et pour les écoles primaires. A Gand, au contraire, l'instituteur SUIVRA l'orthographe nouvelle qui y est adoptée.

• Cette proposition peut paraître bizarre mais ce n'est pas la faute du gouvernement, si cette situation se présente. C'est le résultat des circonstances indépendantes de la volonté de l'administration.

• L'honorable M. Dumortier peut donc être complètement rassuré ; l'arrêté du 1er janvier 1844 n'a résolu qu'une question spéciale et en quelque sorte personnelle à M. le ministre de la justice ; la question générale reste tout entière, et chacun demeure libre quant à la question générale de l'orthographe. C'est la force des choses, qui doit résoudre la question, elle ne peut être résolue, par aucune assemblée, pas même par une assemblée de littérateurs, c'est le temps qui doit la résoudre, c'est la majorité qui se produira à la suite du temps, dans le sein des populations mêmes; ce sont aussi les littérateurs qui la résoudront, ce n'est pas notre faute, si 115 auteurs ont adopté l'orthographe nouvelle, tandis que deux seulement parmi les écrivains connus persistent dans l'ancienne orthographe. Je saisis cette occasion pour faire connaître ce fait, afin que ceux qui sont partisans de l'ancienne orthographe, ne l'abandonnent pas légèrement, s'ils veulent continuer la lutte.

De kwestie wegens de spelling is niet beslist; den minister van het inwendig, zegt het, hy herhaelt het.

Maer den agtbaeren heer *De Foere* met al zyne voorstanders beweëren, dat de spelling der commissie geene spelling der vlaemsche maer der hollandsche tael is, en dat het *hollandsch* en het *vlaemsch* twee onderscheydene taelen zyn, dat diensvolgens de hollandsche tael ten opzigte van het vlaemsch Belgiëën eene vremde tael is. — Nu, deéze kwestie blyft onbeslist, zy blyft in haer geheel bestaen.

Middelertyd wat doen de ministers!

Den minister van justitie doet het officieel staetsblad (Bulletin officiel), eenen voornaemen act van het openbaer gezag, in de spelling der commissie, in de hollandsche spelling, zoo ik reed genoegzaam beweëzen heb, opstellen; ondanks den art. 23 van de

constitutie die diergelyke handeling uytdrukkelyk verbied. En om zyne persooeële verantwoordelykheid te verminderen begaet hy nog de onbetaemelykheid, van den persoon des konings in dees haetelyk gedrag noodeloos in te wikkelen!!....

Den minister van het inwendig, die het bewind over de leegere schoólen ook heeft doet in al die schoólen de spelling der *commissie* volgen!! en aldus word zy geheel het vlaemsch België door geleerd!!

Den minister zal waerschyntlyk deéze hybrenging willen logenstraffen, terwyl hy zegt, dat hy wilt dat de spelling vry blyve, en dat hy zich in de zaak wilt onpartydig houden. (Je dois saisir cette occasion, zegt hy, pour faire connaltre, avec quel soin j'ai cherché à rester impartial dans la question.) Ieder een blyft vry wat de generaele kwestie der spelling aengaet.

Maer laet ons eens naezien het vermogen des ministers van het inwendig, op het leeger onderwys, alwaer er voórnaemelyk van de moedertaelen gehandeld word, als ook zyne handelwyze.

Hy heeft het bewind over al de leegere bezoldigde schoólen, waer uytsluytelyk de moedertaelen moeten geleerd worden, en deéze zyn menigvuldig.

- Daer zal in ieder gemeynthe van het koningryk (zegt den eersten
- artikel der wet op het leeger onderwys) ten minsten eene leegere
- schoól bestaen, in een betaemelyk gebouw, ingerigt. Niettemin, in
- geval van noodzaekelykheid, zullen twee of dry naebuerige ge-
- meynthen mogen gemaagtigd worden om saemen eene schoól op te-
- regten en te onderhouden. »

Daer zyn meer dan 2,600 gemeynthen. — Indien er eenige zich saemen zullen vervoegen, veéle in tegendeel zu'llen er meer dan eene hebben; indervoege dat men zeggen mag, dat er ten minsten 3000 leegere bezoldigde schoólen zullen bestaen. — Al deéze schoóten zyn onderworpen aen het opzigt en de waekzaamheid, by den titel 2 der wet vastgesteld.

De onkosten van het leeger onderwys zyn ten lasten der gemeynthe; de benoedigde somme word jaerlyks in de gemeynterekening gebragt onder *de verpligtende* uytgaeven (art. 20).

De jaerwedde van den onderwyzer word vastgesteld door den gemeynteraed, *onder de goedkeuring van de permanente deputatie*, EN ONDER BEHOUD VAN TOEVLUGT TOT DEN KONING. Deéze jaerwedde mag niet min zyn dan 200 francs. — Den onderwyzer heeft daerenboven recht tot eene wooning of tot eene vergoeding van huysvesting met gemeyne overeenkomst vast testellen, behoudens toevlugt tot de deputatie, in geval van geschil (art. 21).

Ingevolge deézen artikel zou de permanente deputatie de voór-

gestelde jaerwedde mogen verhoogen, en zelfs *den koning*, mogt den onderwyzer, tot deézen zynen toevlugt neemen, in geval dat de deputatie en den gemeynteraed overeenstemmend waren. — Ingevolge deéze schikking kan den minister, in naem van den koning, eene gemeynte naer zyn goeddunken belaaen.

» Als er in eene plaets genoegzaam voorzien is in de noodwendigheden van het leeger onderwys, doór byzondere schoólen, *mag* de gemeynte ontlast worden van er zelve eene schoól op te regten (art. 2.)

» De gemeynte mag gemagtigd worden, in de plaets zelve, eene of meer byzondere schoólen, *versenigende al de wettelyke voórwaerden*, om tot gemeynteschoól te dienen, aen te neemen (art. 3).

» In de voorzienene gevallen by de voórgaende artikels, beslist de permanente deputatie van den provinciaelenraad, *behoudens toevlugt tot den koning*, over de vraegen van ontslag of bemagtiging doór de gemeynte gedaen.

» Jaerlyks zal er doór de zorgen van het *bestier* onderzocht worden of er kwestie is of niet het ontslag of de bemagtiging te behouden. In geval van neen, zal het ontslag of de bemagtiging, *by koninglyk beslyt* ingetrokken worden (art. 4).

Het toestaan en het behouden van dit ontslag of bemagtiging, hangt dus alwederom van den minister af.

» De arme kinderen bekomen het onderwys om niet.

» De gemeynte is gehouden het onderwys te bezorgen aen al de arme kinderen, wiér ouders er de aenvraag van doen, 't zy in haere gemeynteschoól, 't zy in de geéne die er de plaets van houd, of in al andere schoól, te dién eynde doór haer aangewezen, overeenkomstig de artikelen 3 en 4.

» Den gemeynteraed, nae het weldaedigheidsbureel gehoord te hebben, stelt jaerlyks vast het aental der arme kinderen die, om niet, het onderwys bekomen moeten, als mede de onderstandgelden nyt dién hoofde te betaelen, of, indien er kwestie toe is, het schoólgeld doór het leerkind verschuldigd. Deéze lyst, als ook het bedrag van het onderstandgeld, of het beloop van het schoólgeld, word doór de permanente deputatie goedgekeurd, *behoudens toevlugt tot den koning*.

» De permanente deputatie stelt ook vast, *behoudens toevlugt tot den koning*, het aendeel, dat aen het weldaedigheidsbureel te laste valt in de kosten van 't onderwys der arme kinderen; het aendeel voór het weldaedigheidsbureel aangewezen, zal in zynen budget gebragt worden (art. 5).

Den toevlugt tot den koning, word altyd voórbehouden, deézen, of

anders gezejd den minister mag eyndelyk alles bepaelen. 'T geén aen de gemeynthe of provinciáele raeden word toegestaen, loopt op vóórstellen uyt.

• De Boeken, geschikt vóór het leeger onderwys, in de schoólen aen het regiem van opzigt in deéze wet vastgesteld, onderworpen, worden onderzocht dóór de centraele commissie *en goedgekeurd dóór de regeéring*, (dóór den minister) ter uytzondering van de boeken uytsluytelyk gebezigd vóór het onderwys der religié en zeden die *dóór de opperhoofden DER GODSDIENSTEN alleen goed-gekeurd worden.*

• De leesboeken die ten zelfden tyde gebezigd worden tot het onderwys van religie en zeden *zyn onderworpen aen de gemeyne goedkeuring van het bestier*, (den minister) en van de opperhoofden DER GODSDIENSTEN (art. 9).

Ingevolge deézen artikel 9, keurt den minister alléén, zonder tusschenkomst der geestelyke overheyd de boeken die vóór het leeger onderwys geschikt zyn, en zou men eenen geestelyken boek als leesboek in eene schoól bezigen, den minister heeft het recht deézen af te keuren. B. V. Zou men eenen bisschoppelyken catechismus in eene schoól brengen om de kinderen daer in te leeren spellen en leézen; den minister mag deézen verbieden en doen verwerpen.

• De benoeming der onderwyzers gebeurt dóór den gemeynteraed. — Binnen de vier eerste jaeren van de tenuytvoerlegging der tegenwoórdige wet, zullen al de benoemingen aen de goedkeuring *van de regeéring*, (van den minister) onderworpen worden. Nae dien tyd zullen de gemeynteraeden hunne onderwyzers kiezen, onder de candidaeten die zullen bewyzen, geduerende den tyd van ten minsten twee jaeren, met vrugt, bygewoond te hebben *de leergangen van eene der normaelschoólen van den staet*. De normael-leergangen aen eene der hoogeschoólen van leegeronderwys, dóór de regeéring (den minister) aengevoegd of de leergangen van eene byzondere normaelschoól, die, *ten minsten sedert twee jaeren, het regiem van opzigt, dóór de tegenwoórdige wet vastgesteld*, aenveérd zal hebben.

• Ondertusschen zullen de gemeynteraeden, *met bemagtiging van de regeéring*, (den minister) candidaeten mogen kiezen die van de vervulling van deéze vóórwaerde niet zullen bewyzen (art. 10). Er zal eenen opzigtger vóór een of verscheydene cantons zyn: *Deézen bedienden word dóór de regeéring, (den minister) benoemd en afgesteld.*

Het getal der cantónaele opzigtgers word dóór het bestier (den minister) vastgesteld (art. 13).

Er zal eenen opzigter in elke provincie zyn. *Deezen badienden word doór den koning benoemd en afgesteld* (art. 16).

HOOFDSCHOÓLEN VAN HET LEEGER ONDERWYS EN NORMAELSCHOÓLEN.

Art. 33 — « Hoofdschoólen van het leeger onderwys zullen doór de
• de regeering worden opgerecht en onderhouden met de medewer-
• king der gemeeynten in al de provinciën; zy zal er eene mogen
• opregten, in ieder rechterlyk grondgebied.

Art. 34. • Buyten de voorwerpen in den artikel 6 uytgedrukt, zal het onderwys in deéze schoólen bevatten :

1o De fransche en vlaemsche taelen, en in plaets van deéze de duysche tael in de provincie Luxemburg, etc., etc., etc.

Art. 35. • Daer zullen onmiddelyk, doór de regeering opgerecht worden (twee *normaelschoólen* voór het leeger onderwys, (twee kweek-schoólen van onderwyzers) de eene in de vlaemsche provinciën, de andere in de waelsche provinciën.

In elke provincie, zullen er mogen normaelleergangen, doór het bestier, gevoegd worden aen eene van de hoofdschoólen van leeger onderwys.

Al dit aengehaelde doet zien welk ontzaggelyk vermogen den minister op het onderwys heeft. — Al de onderwyzers, al de opzigters, zoe cantonaale als provinciaale hangen van hem af. De gemeeynteraedén zyn aen hem verbonden, buyten dat de borgemeesters en schepenen zyne creatueren zyn; want zoe als wy gezien hebben, kan hy aen de gemeeynte veel voór- of nadeel doen, naermacte zy hem involgen of tegenstreeven. — De geestelyke overheden zelve zyn aen hem verslaefd; zy moeten hem met toegeévendheyd en omzigtigheyd behandelen; vermits hy kan, kragtens den artikel 9, aen het onderwys eene rigting naer zyn goeddunken geéven, welke met hun gevoelen niet altyd zou kunnen overeenkomen.

In deéze gesteltenis, welke is zyne handelwyze? In de provincie van Oost-Vlaenderen heeft den minister dry hoofdschoólen van leeger onderwys opgerecht, *eene te Gent, eene te Ronse en eene te Aelst*, en het bestier van deéze heeft hy aen dry voorstanders van de spelling der commissie opgedraegen: de heeren *Willequet, Van Blaren, en Van Norum!* — Hier had hy vervolgens geene verdere bevelen te geéven om de spelling der commissie in deéze gestigten te brengen en te doen leeren.

Tot provinciaalen opzigter, is benoemd Mr Ledeganck, lid der commissie...

Dit was reeds genoeg om aen de gemeeynteschoólen eene rigting te geéven ten voordeele van die *nieuwe spelling*.

Onder de cantonaale opzigters vind men ook, in Oost-Vlaenderen,

veele voorstanders van die *nieuwe spelling*, voornaemelyk deezē die in de schoōlen van *Willem* hun onderwys bekomen hebben en veele van de andere beēlden zich in dat zy het systeēm van den provinciaelen opzigter volgen moeten, willen zy zich aen het verlies van hun amptje niet blootstellen...

De onderwyzers vōor hunne benoeming worden ondervraegd. Ik heb reeds gezeyd dat de vlaemsche tael altyd verwaerloosd is geweest. Weynige schoōlmoesters in de buytenplaetsen, kenden zelfs de regels eener spelling; zy leerden de kinderen spellen, leeren en schryven, zonder regels, gelyk zy zelve geleerd hadden, en dit vergenoegde vōor de gemeynē samenleēving. De geēne die meer wilden weēten, moesten naer eene kostschoōl gaen alwaer hun de regels van Des Roches wierden onderweēren; doch welke kostschoōlen weynige buytenschoōlmeesters zelve bygewoond hadden. —

Onder de heerschappy van *Willem*, moesten, vōor de eerste maet, al die zich tot het onderwys schikken wilden, een *examen* ondergaen, en daer toe moesten zy zich, in hollandsche spraek- en spelkonsten, die men nederlandsche noemde, een weynig oeffenen. Deēze die ten tyde van *Willem* onderweēsen hebben, en behoortlyk waren aengesteld, waren dus meer in het hollandsch dan in het vlaemsch onderrigt; de jongere candidaeten, zyn deēze, die onder *Willem* hun onderrigt bekomen hebben, en zyn vervolgens, in het hollandsch, mag men zeggen, opgekweekt. Al deēze hebben een *examen* kunnen onderstaen, en zyn ook benoemd geworden. — Veele dus, kan men begrypen, moeten, wyt eygene beweēging, den vōorkeur aen die spraekkonsten geēven, die in den zin van de commissie opgesteld zyn: het is maer eene grondige kennis van de beyde taelen, en vōornaemelyk van de vlaemsche, vergazeld met staetkundige bedenkingen, over de zinspreuken: *de tael is gansch het volk*; — *Wie zich aen eene vromde tael verlaesfd is ryp vōor vromde slaeteray etc., etc.*, die hun de vlaemsche tael nog kunnen doen verkieren. — Den minister zou dus, om de constitutie te eerbiedigen; aen zyne schoōlen bevelen moeten geēven om de vlaemsche tael te doen leeren, vry aen byzondere schoōten van te leeren wat zy willen. — Als hy maer in zyne hoofdschoōlen het vlaemsch doet onderwyzē, mag hy de gemeeynteraeden vry laeten; aldan zouden wy ons mogen versekerd houden, dat de hollandsche spelling der commissie geenen gevaerlyken byval vinden zou. Maer handelende zoo hy in Oost-Vlaenderen handelt, is het eene bittere beschimping, van te zeggen: *dat hy zich onpartydig wilt gedraagen, dat iedereen vry is, dat den tyd de kwestie moech oplissen*, en van de vōorstanders der oude spelling

aen te moedigen, om deēze niet lichtvoerdiglyk te verlasten, willen zy de worsteling voordzeten.

Geēft hy het bestier van al zyne leegere hoofdschoōlen in de vlaemsche provinciēn en ook van zyne normaelschoōl aen voórstanders van de hollandsche spelling der commissie, word deēze daer uyt-sluytelyk onderweēzen, als dan word de vlaemsche tael noodzaakelyk verdrongen, alle worsteling is vrugteloos. — En aldus schynt hy te werk te gaen; want in weérwil van zyne uytdukkelyke verklaering; *dat eenen onderwyzer, te Brussel, B. V. geplaeist, de spelling zal MOETEN VOLGEN, waer aen den gemeynteraed van Brussel, voór zyne koninglyke leerschoōl en zyne leegere schoōlen, den voórkeur gegeēven heeft, te weēten de spelling van Des Rochs of anders van Bón, heeft hy het bewind van de gouvernements hoofdschoōl, te Brussel, opgeregt, aen M. Pietersz, hollander, opgedraegen, eenen werkelyken voórstander van de spelling der commissie, eenen leerer die zelfs eene spraekkonst en een oneyndig aental schoōlboekkens in die hollandsche spelling uytgegeēven heeft, en aldus word te Brussel zelfs die *nieuwe* en tevens vromde spelling geleerd!!* — Dit alles noemt den minister, *sich onzydig houden*. — *Den minister heeft het recht van de boeken, geschikt om in de leegere schoōlen gebezigd te worden, te keuren, maer dit recht brengt niet mede dat geēn van de spellingkwestie te bēslissen*; dit bekent den minister, maer de boeken die hy goedkeurt zyn in de spelling der commissie opgesteld. Al wederom een bewys van zyne onzydigheyd!!

Den minister kan aen de Kamer niet ontkennen, zegt hy, *dat hy siek dikwils in eene sonderlinge verlegenheyd, sou konnen vinden*.

« Daer zyn 115 schryvers die de *nieuwe* spelling volgen, daer zyn « onder andere 19 spraekkonsten, hy bezit integendeel maer twee « werken in de *oude* spelling opgesteld.

« Alzoo zou ik, des noods, zegt hy, maer twee vlaemsche werken, « voór de schoōlen, in het systeēm der *oude* spelling, geschreeven, « konnen aenduyden, en ik bevind my, met die twee werken, in de « tegewoördigheyd der werken van 115 schryvers, werken waer van « het meeste deel gelykelyk geschikt is of dienen kan voór het open- « baer onderwys. Daer is de verlegenheyd waer in ik my bevinden « zal om eene volkomene onzydigheyd te bewaeren. »

Maer den minister bevind zich ook in detegewoördigheyd van twee spellingen, de OUDE van Des Roches en de NIEUWE van de commissie. Nu, dat de spelling van Des Roches eene vlaemsche spelling is, word eenpaeriglyk erkend, niemand 't zy Vlaeming, 't zy Hollander kan zulks tegenspreēken. — De spelling der commissie integendeel word doór MM. De Foere, Delehaye, Dumortier en al de

voórstanders onzer vlaemsche moedertaal, voor eene hollandsche spelling gehouden en uytgemaekt. Veel, wel is waer, beweeren dat het geene hollandsche maer eene vlaemsche spelling is. Doch daer ligt de kwestie, en deéze kwestie is niet beslist, zy blijft bestaen. Maer welke spelling mag en moet den minister in zyne leegere schoólen doen onderwyzen? De vlaemsche spelling, en dit lyd zelfs geenen twyfel, of wórd ook niet, zoo ik vermeyn, tegengesproken; de vlaemsche taal is doór den artikel 23 van onze constitutie, zoo ik reeds beweézen heb gewaerborgd en dit zou eene leugen zyn, mogt den minister uyt zyne publieke schoólen, ten kosten van den staet opgeregt, de zelve doen verbannen om het hollandsch in der zelve plaats te stellen. — Waer in mogt of kan dus de verlegenheyd van den minister bestaen? In de vrees van het hollandsch in plaats van het *vlaemsch* te doen onderwyzen!

Had den minister, in deéze omstandigheyd, eenigen eerbied voor de constitutie gevoeld of willen doen uytsoynen, hy zou het zeker voor het onzeker gevolgd hebben, en vervolgens, tot dat de kwestie, of de spelling der commissie eene hollandsche of eene vlaemsche spelling was, eyndelyk zou beslist geweest zyn, zou hy de OUDE spelling van Des Roches, in al zyne leegere hoofdschoólen en normaelschoólen hebben doen onderwyzen, al was het, dat er niet eenen van onze hedendagsche schryvers de zelve gevolgd hadde. — Was hy aldus te werkgegaen, dan zou hy de constitutie, gelyk zy verdient geëerbiedigd hebben. En al de byzondere schoólen vry laetende van de spelling der commissie naer haer goëdduncken te volgen, zou hy ook, zonder schimpen, hebben mogen zeggen, *dat het den tyd is die de kwestie oplossen moet en dat de meerderheyd die, in den schoot der volkeren zelte, zich met den tyd aen den dag zal brengen, de zelte zal beslissen.*

In alle eeuwen, in alle tyden hebben de regeeringen van al de beschaefde volken, de uysterste poogingen aengewénd om de moedertaal onder hun te behouden, deéze te doen oeffenen en ze van andere taelen af te scheyden of zoo veel mogelyk te verwyderen, doódrongen van de spreuken : *Dat den grond eener volksnafhangelykkeyd in de taal ligt. — Une langue, c'est la forme apparente et visible de l'esprit d'un peuple. — La langue est l'arme la plus sûre pour établir une administration durable.* Onze ministers zyn de eerste en ook de eenigste die aen de ooggen van Europa, een tegenstrydig voorbeeld opleveren!! Zouden onze ministers voor de lasteringen en scheldwoorden der commissie bukken? — Den heer Willems heeft gezeyd dat *het zou waasheyd zyn, ons doór de taal, met de hollanders niet te vereenigen.* — *M. Bormans, nog min beleëfd zegt : DAT DE GEENE*

die het vlaemsch van Des Roches verdedigen; GROOTE EN KLEINE PROFÉTEN, BOTKUYLEN, BASTAERD VLAERINGEN, ONWETENDE TEGENSTREKVERS ZYN, *gen wis HY den mond moet stoppen*. Is het dus om voór geene *dwaze* en *botmuylen* aengezien te worden dat onze ministers, in den twyfel of het geen hollandsch is, en aldus doór onze grondwet duydelyk verboóden, onmiddelyk de spelling der commissie hebben aengenomen? — Mogten die armzalige beschimpingen tot beweégredeuen van hun gedrag gediend hebben, het zou betreurlyk zyn voór hen en gelykelyk voór het land van zulke mannen aen 't hoofd te hebben. Doch mocht de hollandsche spelling van de commissie regelmastiger, beter en schoonder zyn, dan de vlaemsche spelling, eenen borger zou er kunnen den nek voór buygen, en aen een ministerie vergeeuen dat het zyn staetkundig voóroordeel en zyne vaderlandsliefde tot de tael niet uytstrekt, maer dit zelf is niet beweezen, en ik vermeyn wel dat het tegenstrydig uyt een ryp onderzoek en onpartydige verge-lykenis, moet te voórschyn komen.

Laet ons dus de acht spellingregels der commissie, alhoewel dit hier de zaak niet zou dienen te zyn, onderzoeken en de zelve met de spellingregels van ons vlaemsch opweégen.

De commissie heeft haere *acht* spellingregels uyt den hoogleeraer Siegenbeek overgenomen; zy heeft dus ook, zoo ik denk, zyne beweégredeuen aenveerd.

Wy zullen dan de grondstellingen, regels, en beweégredeuen van deezen hoogleeraer aenhalen en onderzoeken, de zelve trekkende uyt zyne VERHANDELING OVER DE SPELLING DER NEDERDUITSCHÉ TAAL TER BEVORDERING VAN RENPARIGHEID IN DEZELVE, UIT GEGEVEN IN NAAM EN OP LAST VAN HET STAATS-BEWIND DER BATAAFSCHÉ REPUBLIEK, DERDE DRUK, 1810.

GRONDSTELLINGEN.

Blad 12. • Het voorname oogmerk, welk allen zich bij het spreken
• en schrijven voorstellen; kan geen ander zijn, dan om zijne gedachten
• door anderen duidelyk, volkomen, en gemakkellyk te doen bevatten.

Bl. 21. Deéze als herhaelende, zegt hy: • het eerste en voorname
• oogmerk der tale is, buiten twyffel, om aan anderen zijne denkbeel-
• den, gevoelens en gewaarwordingen, duidelyk en verstaanbaar,
• mede te deelen.

Bl. 13. • *schryuen* dan *is het zigbaar voorstellen der hoorbare*
• *klanken*, zoo dat de beteekenis dezer klanken, door het gezigt, even
• duidelyk worde voór het verstand, als door het gehoor; het spreken

- gaet dus voor het schrijven; welk laatste, als 't ware, eene nabootsing is van het eerste.

ALGEMEENE GRONDREGELS.

- (*Ibid.*) • De eerste en algemeene grondregel is: *schrijf zoo als gij spreekt*; of, met andere woorden, druk, bij het schrijven, door middel der aangenomene teekenen, al de klanken uit, welke bij het spreken worden opgemerkt.

Bl. 17. • De regel: *schrijf zoo als gij spreekt*; kan met regt de natuurwet der spelling genoemd worden.

- Doch hij behoort nader omschreven te worden, ... de onbepaalde opvolging van gemelden regel zal de deur voor groote en menigvuldige verwarringen openzetten. De spraak is toch uit haren aard, aan velerlei verbasteringen blootgesteld.

Bl. 18. • Wij moeten dus naar eene dergelijke nadere bepaling omzien. — Hij kan gevoegelijk aldus gesteld worden: *Rigt u in het schrijven naar de zuiverste en meest beschaafde uitspraak.*

- Bl. 27. • Doch het denkbeeld eener geheel zuivere en volkomen uitspraak is louter hersenschimmig. — Men denke slechts aan de verwisseling der klanken, *ei*, en *ij*, der harde en zachte *e* en *o* enz., welke op de tong der hollanders vry algemeen is.

- Doch ook die mate nog van zuiverheid en volkomenheid van uitspraak, ... waer door word zij bewaard en onderhouden? voorzeker alleen in, en door het achtgeven op de afkomst en samenstelling der woorden en de kennis, welke men daarvan, ... verkregen heeft.

Bl. 28. • Deze aanmerkingen doen ons op het levendigst de noodzakelijkheid gevoelen, om bij den voorgestelden hoofdregel nog eenen anderen te voegen, welke daarmede ten naauwste verbanden is, en ons gebied, bij de spelling, ook op de afleiding der woorden te letten.

Tweeden hoofdregel. • Wij meenen dan den gemelden hoofdregel op deze wijze te moeten voordragen; *men volge in het schrijven de naaste en zekere afleiding.*

Bl. 31. • Dat wij dien invloed (*der afleiding*) geenszins onbepaald willen doen gelden, blijkt reeds uit de woorden, waar in ons voorstel omtrent het volgen der afleiding vervat is. En inderdaad, het onbepaald volgen van de zelve komt ons voor, *onmogelijk, nutteloos* en onraadzaam te zijn.

Bl. 38. • Men lette dan (en deze is de derde hoofdregel). *Men lette in de spelling op het algemeene erkend en aangenomen gebruik.*

Bl. 50. « Men verstaat door *gebruik*, 1° *dat gezag door 't welk sommige woorden te voren algemeen verworpen, andere daarentegen, welke in vroegere tijden, minder of geheel niet gebruikelijk waren, in omloop gebracht worden.* — 2° Van taalgebruik sprekende bedoelt men meermalen *de byzondere eigenschappen eener tale waar door zij zich van andere talen onderscheid.* 3° Eene derde beteekenis van het woord *gebruik* is, namelijk dat schijnbaar willekeurige, door verre de meesten der sprekenden en schrijvenden aangenomen, waar door verscheidene afgeleide woorden, in uitspraak en schrijfwijze, van hunnen oorsprong afwijken, of in derzelver vorming de doorgaande regelmaat der tale veronachtzaamd wordt.

Bl. 45. « Doch gelijk wij van gevoelen zijn, dat men in de spelling op het algemeen en aangenomen gebruik behoort acht te geven, zoo erkennen wij nogtans gaarne, dat er gevallen zijn, waar in het vrijstaat zich daar tegen te verzetten, en van het zelve af te wijken. Dan namelijk is zulks geoorloofd, wanneer zeker schrijfgebruik blijkbaar op verbastering der tale uitloopt, of aan de verkeerde toepassing van algemeen aangenomene grondbeginselen zijnen oorsprong verschuldigd is.

Bl. 49. « In 't algemeen stemmen wij volkomen toe, dat *de spelling der woorden soornamelyk afhangt van derzelver oorsprong, en dat in de afgeleide en samengestelde woorden die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorspronkelijke en enkelvoudige voorkomen.*

Tot hier toe ben ik met den hoogleeraer eens.

ANDERE REGELEN.

(Bl. 51). 1° *Men schrijve de woorden eener tale met die letterteekenen, welke in die taal aangenomen zijn en tot dezelve behoren, nogtans in vreemde woorden mag men ook vreemde klankteekenen bezigen. Dus mag men de letters c, k, x, y, welke het tegenwoordig gebruik uit het nederduitsch verbannen heeft, zeer wel gebruiken in de woorden Cyrus, ... etc. welke daar door des te beter als vreemde benamingen worden aangeduid. Ook heeft men de c noodig in het letterteeken ch, als mede in de woorden Cier, Cirkel, Cipres en dergelijke, welke meer of min het burgerregt in onze taal verkregen hebben.*

Bl. 52. Eenen anderen regel. « *Men moet gelijktijdende, doch in beteekenis verschillende woorden door de spelling, zoo veel mogelijk, onderscheiden.* — Deze regel verwerpt den hoogleeraer, om reden

dat de grootte meerderheid der zelve voor geene onderscheyding in de spelling vatbaar is. (55)

Bf. 54-55. • Waar het gebruik geene onderscheiding heeft aangenomen, die te willen invoeren, alleen om te onderscheiden, dunkt mij niet slechts nutteloos, maar ook strijdig te zijn met de beginselen eener gezonde taal. Deze toch erkent geen regel voor bondig en gezag hebbende, waar van de uitzonderingen oneindig talrijker zijn, dan de gevallen, op welke hij kan worden toegepast, en welke van daar reeds blijkt en nauwelijks noemenswaardig nut te kunnen voortbrengen. •

Is dit wel eene gezonde redeneering? men kan de beteekenis van gelyklydende woorden, maer in weynige onderscheyden. Dus men mag ze in geene onderscheyden! Zou men volgens het gezond oordeel, niet moeten zeggen: zyn de gevallen zeldzaam, laet ons toch die zeldzame gevallen waerneemen, om de beteekenis duydelyk te maeken; wy zullen ten minsten zooveel op de dubbelzinnigheyd gewonnen hebben.

Bf. 57. • Men heeft nog eenen anderen regel voor de spelling uitgedacht, dat namelijk door bij de spaarzaamheid moet worden in acht genomen. — Zoo men hier door verstaat, dat bij de spelling geene meerdere letters mogen gebezigd worden, dan welke de afleiding, eene beschaafde uitspraak, of het achtbare gebruik vordert, dan zeker kan daar tegen niets met eenigen grond worden ingebracht; maar bedoelt men door de wet der spaarzaamheid, ook zonder achtgeving op de voorgestelde beginselen, geene andere letters te bezigen, dan welke volstrekt noodig zijn om de woorden op het gezicht te kennen, dan is de regel geheel ongerijmd en taalbedervend. • — (Hier in deel ik het gevoelen van den hoogsteeraar mede.)

Bf. 58. By deeze regels voegt Siegenbeek nog: • het gezag der oudheid in de nederduitsche spelling. — Doch zou hun gezag niet voor toereikend kunnen gehouden worden, om de spelling te regelen. Groot is de invloed van het gebruik op de taal en hare spelling, doch dit gebruik is, in eene levende taal natuurlijk aan veranderingen blootgesteld — Kan intusschen het gezag der oudheid in 'tgemeen niet als een rigtsnoer der spelling gelden? dit neemt niet weg, dat men in hare raadpleging niet zelden, in bijzondere gevallen, een voldoende grond kan vinden en behoort te zoeken, om de meer of min weifelende spelling te bepalen. •

Ik laet hier eenige opmerkingen volgen die verders hunne toepassing vinden zullen.

De vlaemsche of nederduytsche tael heeft zes vocaelen of klinkers :
a, e, i, o, u, y.

De laetste van deéze, de *y*, heeft uyt zich zelve eenen langen klank. De vyf eerste zyn kort; maer zy kunnen verlengd worden, dat is eenen langen klank krygen; de *e* en de *o* met *z* te verdobbelen, de *a*, *i* en *u* met er eene *e* agteraen te voegen.

De *y*, zegt Siegenbeek, heeft het tegenwoordig gebruik uit de nederduytsche taal verbannen, als van eene vreemde herkomst zijnde, men wilt ze door eene *ij* vervangen.

OVER DE KLINKERS IJ EN Y.

Bl. 64. • Daar de meeste hedendaagsche taalkenners en netste schrijvers eenpariglijk van oordeel zijn dat men de eerste in echt nederduytsche woorden zonder uitzondering moet bezigen, en de laatste alleen in uitheemsche woorden hare plaats doen behouden... zal het noodig zijn dat wij de ware natuur en herkomst dezer beide letteren en derzelve onderscheiden gebruik kortetijk ontvouwen. »

Bl. 65. • Den taalkundigen is bekend, dat de eerste dier letteren, in haren oorsprong, niet anders is, dan de dubbele *i*.

• Doch deze enkele *i*, kon geene plaats hebben in lettergrepen, op eenen medeklinker stuitende, als *mijn, zijn, blijf*, en soortgelijke; maar moest hier noodzakelijk verdubbeld worden. *Men schreef dus oudtijds, met eene dubbele i, blijf, wiin, schrijf. Doch om de gelijkheid der dubbele i met de u, waar uit ligtelijk verwarring kon ontstaan, en misschien ook sieraadshalve, begon men de tweede i reeds vroeg met eenen langen staart te schrijven, 't welk men bij hare plaatsing voor eene vokaal aan het begin der woorden, insgelijks in zwang bragt. Wij kunnen niet voorbijgaen hier te doen opmerken, dat zij, die in de woorden *blijven, schrijven, mijn, zijn*, bij de uitspraak den klank der enkele en dubbele *i* doen hooren... de echte en oorspronkelijke uitspraak dezer woorden behouden hebben.* (Dus hebben de Bruggenaers en het grootste deel van West-Vlaanderen de egte en oorspronkelijke uitspraak volgens Siegenbeek behouden.)
• —Doch op de tong der hollanders is deze echte klank reeds vroeg verloren geraakt, en voor eenen anderen, eenigzins zweemende naar den klank van *ei*, verwisseld geworden.

Bl. 66. • Die verbastering in de meest beschaafde uitspraak en daar op gebouwde schrijfwijze ingevoerd, is daar in reeds zoo vast geworteld, dat het thans volstrekt onmogelijk is, de zelve uit te roeijen.

• Doch de lezer zal reeds verlangende zijn, om ook omtrent het
• tweede klankteeken *y* eenig berigt te ontvangen.

• Reeds in zeer oude schriften, als die van *Melis Stoke, Maerlant*
• en andere schrijvers der dertiende en veertiende eeuw, komt deze
• zeer dikwijls voor.

Bl. 67. • *Doch 't geen onze opmerking bovenal verdient, alleen*
• *ter vervanging van de enkele klinkletter i.* Zoo vind men in
• *MELIS STOKES: Eygen, hoy, moye, noyt, pays, seyde, symoen*
• *en t'huys.*

• In *MAERLANT: byble, Dorsayet, Egypten, hyster, Ysaac, Ysrael,*
• *ystorie, Ytalien, Moyaes, wylan.* Het zelfde gebruik der letter *y*
• treft men ook in latere schriften der veertiende, vijftiende en zestiende
• eeuwen aan. Omtrent het laatst der vijftiende echter, en vervolgens,
• vindt men de *y* minder standvastig gebezigd in woorden, welke
• slechts een enkelen klinker vorderen, maar men ontmoet in deze ook
• niet zelden de *ij*; doch zeldzamer doet zich het gebruik der *y* voor,
• waar eene dubbele vokaal en dus de *ij* vereischt wordt; eene verwis-
• seling welke eerst met de zeventiende eeuw meer in zwang is geko-
• men, en ook thans op vele drukkerijen stand houdt.

Bl. 68. • Daarentegen vindt men door het geheele eerst genoemde
• tijdperk, en vooral in de vijftiende en zestiende eeuw de *y* door-
• gaans gebezigd in den tweeklank *ei...* als mede in de twee en drie-
• klanken *ai, ooi, ui,* en *oei.* Van waar toch heeft dit standvastig ge-
• bruik der *y* voor de enkele *i,* en in de lettergrepen, welke geene
• verdubbeling der vokaal vereischen, zijnen oorsprong? Van waar is
• het dat men de zelve in vroegere tijden, in vergelijking met latere,
• zoo zelden met de *ij* verwisseld, en daarentegen zoo eenparig in de
• plaats der *i* gesteld heeft? De verklaring van dit zonderling ver-
• schijnsel moet, geloof ik, gezogt worden in het gebruik van dat volk,
• uit welks taal de zelve in de onze schijnt overgenomen. — Dat zij in
• haren oorsprong niet anders is dan de *Y* der Grieken, zal bij de kundig-
• en niet ligt twijfel ontmoeten. Doch dat zij van daar, door middel
• der latijnsche taal, in ons alphabet, zou zijn overgegaan, komt mij
• geheel onwaarschijnlijk voor.

Bl. 70. • Bij de Grieken was zij, gelijk men weet, in klank aan onze
• *u* gelijk; en de Latijnen bezigden de zelve alleen in grieksche woor-
• den, gevende daar aan waarschijnlijk den klank der *u.* Wij moeten
• dus naar eene andere herkomst der letter *y* in onze taal onzien. —
• Deze meenen wij in de fransche taal ontdekt te hebben. — Dat de *y*
• in zeer vele fransche woorden werd aangenomen, zal niemand be-
• vreemden, zoodra hij bedenkt dat de fransche taal, uit een mengsel
• van verschillende talen zamengesteld, een groot deel van hare

• woorden uit de latijnsche, of door tusschenkomst van deze, uit de grieksche ontleend heeft.

• De *y* door deze overneming van oorspronkelijke grieksche woorden, in de fransche taal ingevoerd, verloor aldaar bij de uitspraak spoedig haren eigen klank van *u* en verkreeg daarentegen dien van *i*. Vervolgens gebruikte men de zelve, in vele andere woorden in plaats van de enkele *i*, als *fournij*, *luij*, *céluij*, etc... ook werd de zelve algemeen aangenomen om den klank van de dubbele *i* aan te duiden.

• Bl. 72. Dat de onzen het voorzeide gebruik der *y* van de franschen ontleend hebben... Wordt meer dan aannemelijk, ja ten hoogste waarschijnlijk, wanneer wij bedenken, hoe de fransche letterkunde welke de onze in oudheid overtreft, hier te lande reeds zeer vroeg geoeffend werd...

• Bl. 73. *Maerlant de oudste nederduitsche schrijver*, wiens schriften wij bezitten, en die in den jare 1500 overleed, maakt reeds van verscheidene vertalingen uit het fransch gewag, welke in zynen tyd voorhanden waren

• Maerlant zelf dichtte wel, voor zoo ver wij weten, niets uit het fransch; doch men vindt niet alleen in zijne berijmde zamenspraken eene navolging van den franschen smaak, maar men treft ook in zijne dichtwerken, hier en daer woorden aan, welke blijkbaar uit het fransch genomen zijn. Zie er eenige... : *gepayt*, *habyt*, *saluut*, *amien*, *lyoen*, etc., etc.

• Bl. 76. Daar uit toch, en daar uit alleen, laat zich het anders vreemde en zonderlinge verschijnsel volledig verklaren, hoe de *y*, in onze taal, met uitzondering van eenige vreemde woorden, volstrekt onnoodig, by ons langzamerhand de enkel *i*, in de twee- en drie klanken, *ai*, *ei*, *ooi*, *oei*, en in de woorden *hi*, *gi*, *zi*, *wi*, *schriuen*, *bliven*, enz., geheel hebbe kunnen verdringen . . .

• Immers daar dit klankteeken, buiten eenige noodzake, en tegen de oorspronkelijke inrigting onzer tale, door eene ongepaste navolging der fransche, in dezelve is doorgedrongen, daar men de *y* reeds overlang uit de nederduitsche woorden heeft begonnen uit te monstereu, en latere taalkundige en de netste schryvers het ten dezen eens zyn, zoo kan er geene reden worden uitgedagt, waerom men dezé letter uit het nederduitsch alphabet niet geheel zou wisschen, en daar voor het echte nederduitsche klankteeken *ij* in de plaats stellen.

Al deéze aenhaelingen van den hoogleeraer Siegenbeek overweëgende, kan ik in de zelve niet mededeelen. — De beweëgedenen om ze te bestryden heb ik uyt geene schryvers geput; myne overfuyging

dat zy tegen het gezond oordeel stryden, en dat zy diensvolgens nooyt aenneemelyk hebben kunnen zyn, heeft my er eeniglyk toeaengepord:

De vlaemsche tael bezit eenen-moederklank die doór geenen van de vyf eerst klinkers kan verbeeld worden. — Volgens Siegenbeck is deézen klank eenigzins zweemende naer den tweeklank *ei*. Volgens *Tenkate is hy aen het getuyd van ei zoodanig-gelyk, dat hy om te vermyden dat men in het schryven den eenen klank roór den anderen stelle, noodzaekelyk gevonden heeft boven de dertig blaadzijden in-4° met regels daer over te vervullen*. Maer deéze zyn, onder twee betrekkingen, verschillig. Voóreerst, heeft *ei* eenen molligen klank. — Den klank, die eene byzondere vocael vereyscht, is, *integendeel, droog*. Ten tweeden: den klank *ei* laet de *i* hooren; den klank in kwestie heeft geen hoegenaemd geluyd, waer in de *i* gemerkt word, men kan deézen klank voór het gehoor niet anders aenduyden dan doór den tweeklank *ai* in de fransche wóórdén *fait, faire* en diergelyke. Daer hy is er op te merken dat de vlaemsche tael deézen klank alleen bezit. en in geene andere tael ontmoet word. — Nu, de klanken eener tael, voór zoo veel men schryven wilt, moeten doór zigthaere teekens, die men letters noemt, verbeeld worden, *want schryven is immers het zigthaer voórstellen der hoorbaere klanken*. Nu, om deézen klank te vertégenwoórdigen of te verbeelden, hebben onze eerste schryvers een teeken moeten zoeken en zy hebben daer voór het teeken, of letter *y* gesteld. Deéze letter *y* heeft dus, en moet noodzaekelyk haeren oorsprong hebben in onze vlaemsche tael, en men kan deéze letter aen geene andere tael ontleend hebben, aengezien er geene bestaet die deéze letter ooyt bezeten heeft of bezit.

Den hoogleeraer Siegenbeck beweert dat onze *y* niets anders is dan de grieksche *upsilon*; « en deéze, zoo men weet, zegt hy, was by de Grieken, in klank, aan onze *u* gelyk » Maer wat gemeyns heeft onze *u* met onze *y*? — den vorm alleen, heeft hem deéze beslissing doen neemen. Doch iedereen die weet wat letters zyn, moet ook weeten dat het den vorm niet is, maer den klank dién zy verbeeld, die de letter uytmaekt. Daerenboven, heeft hy eene grieksche hoofdletter (majuscule) *Y* moeten neemen, om eene vergelyking met onze letter *y* te vinden; de enkele *upsilon U* heeft er zelfs, wat den vorm aengaet, geen betrek op.

Doch het is niet onmiddelyk uyt het Grieksch, maer uyt het Fransch dat wy die letter hebben overgenomen.

• De *y* door deze overneming, zegt hy, van oorspronkelijke grieksche woorden, in de fransche taal ingevoerd, verloor aldaar bij de uitspraak, spoedig haren eigen klank van *u*, en verkreeg

- daerentegen dien van *i*, vervolgens gebruikte men dezelve, in
- vele andere woorden in plaats van de enkele *i*, als *fourmij*, *luij*,
- *celuij* etc., ook werd de zelve algemeen aangenomen om den
- klank van de dubbele *i* aan te duiden. »

Hier uyt volgt al wederom dat de fransche tael, niet meer als de grieksche, ooyt eene *y* bezelen heeft; ook is deēze letter by de fransche altyd *i grec* genoemd geweest, om haer van de enkele *i* te onderscheyden. — Hebben nu de fransche schryvers agtergelaeten de twee beenen hunner *i grec* met een stipken te teekenen, en is zy aldus, wat den vorm aengaet, met de vlaemsche *y* gelyk geworden, zy is niet min gebleēven wat zy was : *i grec*; zy heeft haeren naem en ook haeren klank behouden. Zy is dus gelykelyk van de vlaemsche *y* altyd verwyderd geweest. — Deēze *i grec*, gebruykte men oudtyds in veēle andere wōrden in plaats van de enkele *i*, Siegenbeek haelt er verscheydene voorbeelden aen (Bl. 71 en 72) — ook is zij ten allen tijde, zegt hy, aangenomen geweest, om den klank der dubbele *i* aan te duiden; CRAYON, EMPLOYER, FRAYEUR, MOYEN etc., welk laatste gebruik der *i grec* tot hier toe, in de moedertaal onveranderd heeft stand gehouden. — (Bl. 71).

Gelyk wy zien, verwacht Siegenbeek standvastiglyk de fransche *i grec* met de vlaemsche *y*. — De groote reden waerom hy beweert dat de *y* uyt het fransch in het nederduytsch is overgenomen, is, om dat *Melis Stoke* en *Jacob Maerlant*, onze oudste schryvers, de *y* die hy voor de fransche *i grec* aanziet, in hunne schriften dikwils gebruykt hebben.

(Bl. 66-67) • Reeds in zeer oude schriften, zegt hy, als die van • *Melis Stoke*, *Maerlant* en andere schrijvers, komt deze letter (de • vlaemsche nederduytsche *y*, maar niet de fransche *i grec*) zeer • dikwils voor; doch, 't gene onze opmerking bovenal verdient, • alleen ter vervanging van de enkele klinker *i*, zoo vindt men in het • IV hoek der rym kronyk van *Melis Stoke*: *eygen*, *hoy*, *moeye*, • *noyt*, *pays*, *seyde*, *symoen*, en *thuys*. — Zie hier ook eenige • voorbeelden uit *Maerlants spiegel historiael*. *Byble*, *doorzayet*, • *Egypten*, *Ethyopen*, *Hyster*, *Ysaai*, *Ystorie*, *Ytalien*, *Moyes*, • *Wylen*. —

Wyders bl. 73-74) • *Maerlant* zelf dichtte wel voor zoo ver wij • weten niets uit het fransch; doch men vindt niet alleen in zijne • zamspraken eene navolging van den franschen smaak, maar men • treft ook in zijne dichtwerken, hoe wel over 't geheel zeer zuiver van • taal, hier en daar woorden aan, welke blijkbaar uit het fransch • genomen zijn. — Zie hier eenige uit sijnen *Spiegel historiaal*, • *gepayt*, *abyt*, *Lyoen*, etc., etc. —

Om hier uyt met eenigen grond te kunnen besluyten dat onze *y* uyt de fransche tael is voordgesproóten, zou hy hebben moeten bewyzen 1° dat de franshe *i grec* reeds ten tyde van *Maerlant*, zonder punten op de twee beenen geschreeven wierd en aldus, den vorm van onze *y* verkreégen had : want men moet weéten dat den natuerlyken vorm van de *i grec* in de fransche tael, om den klank van eene dubbele *i* te vertegenwoórdigen, met de hollandsche *ij* zou dienen gelyk te staén; ten tweeden zou hy moeten hebben beweézen, dat *Maerlant* en *Melis Stoke* aen de *y* den klank van *i* hebben gegeéven, en niet deézen dién zy in de vlaemsche tael verbeéld. —

Dit niet gedaen hebbende, dunkt my dat het gezond oórdeel vereyscht, dat men de aenhaelingen van *Siegenbeek* wegens de herkomst van de letter *y*, als ongerymd verwerpe, en als onwederroepelyk beweézen verklaere dat de letter *y* in de vlaemsche tael alleen, en in geene andere, haeren oorsprong en ook haer bestaen heét.

Daer is meer; de *y* is de eenigste letter van geheel onzen alphabet, die wy met zekerheyd ons mogen toeéygenen, als uyt óns vlaemsch voordgesproóten; al de andere hebben wy met andere taelen gemeyn; wegens den oorsprong van deéze, kan er eeniglyk te onderzoeken staen, welke tael de eerste is gesproken, of beter gezeyd, is geschreeven geworden. — En het is juyst deéze letter die de hollanders ook uyt hunnen alphabet verbannen hebben!...

Den eersten regel dién de commissie voórstelt is :

- DE ENKELE VOKAELSPELLING IN ALLE SIJLLEN WAER DE KLINKER DE
- SLOTLETTER IS, DE SCHERPLANGE E EN O UITGEZONDERD. •

Deés onderwerp komt zoo moeyelyk en zoo belangryk voór, dat *Siegenbeek* er 42, en *Behaegel* er 75 bladzyden over vol geschreeven hebben.

Dat deézen regel tegen de vlaemsche taelgronden van *Des Roches* stoot, behoef ik niet te bewyzen, aengezien het van niemand in twyfel getrokken word.

In de afweézigheyd van het verslag der commissie die ongetwyfeld al de beweégredenen ten vóordeele van de enkele vocaelspelling aenhaelt, oórdeel ik te voldoen met de geéne van *Siegenbeek* te onderzoeken, die allezins, zoo ik vermeyn, op het zelfde afloopen.

Bt. 102. • Onder de redenen, zegt *Siegenbeek*, eener eenparige dubbele vocaelspelling bijgebragt, verdient in de eerste plaats, onze opmerking het gene door sommige beweerd wordt, dat, namelijk, zegt hy, eene dubbele vocaal meer geschikt schijnt om eenen langen en vollen klank uit te drukken, dan eene enkele. — Hy antwoórd bl. 103.

• De oudste latijnsche schrijvers hebben zich van eene dubbele vokaal bediend. Doch deze gewoonte is afgeschaff. — (104) • de lengte van lettergreep en klemtoon waren by hen onderscheidene zaken. By ons daarentegen, heeft deze afmeting van de lengte der lettergrepen geene plaats, en hangt deze schier eeniglyk van den klemtoon af. Hier uit volgt dat, zoo naar het gevoelen van sommigen, • alleen eene dubbele vokaal eenen langen en vollen klank kan uitdrukken, (dit is het gevoelen van niemand), alle lettergrepen, welke den klemtoon ontvangen, eene verdubbeling der vokaal vereischen, • (al de vokalen behoeven niet lang te zijn om den klemtoon aan eene lettergreep te geëven), en men derhalve behoort te schrijven *meede*, *rader*, *creede*, *reekenen*, *zeeker*, *beedelen van betel*, enz., waar in • anders de enkele vokaal gebezigd wordt. • —

In deſze voorbeëlden is er niets nauwkeurig. — 1° Het zyn altemael ſtamwoorden, terwyl de voorſtanders der dubbele vocaalspelling, niet anders dan afgeleyde woorden beoogen, en aldus zyn zy aen de kwestie niet toepasselyk. — 2° Het is valsch dat zy alle met eene enkele vocael moeten geschreeven worden, dit hangt voornaemelyk in *reeide* af van de beteekenis die men er aen geëven wilt. Is het een byvoegelyk vrouwelyk naemwoord, beteekenende *cruelle*, het moet in het hollandsch zoo wel als in het vlaemsch met ee geschreeven blyven. Betreekt het een zelfſtandig naemwoord, *paix*, alsdan word het met eene enkele e geschreeven. — Het is onnauwkeurig te zeggen, dat de vocaelen in de eerste lettergreepen van *mede*, *rader*, *rekenen* enz., lang zyn, om dat zy den klemtoon ontfangen. — Om dit te bewyzen, heb ik slegts, naer het voorbeeld van Mr Siegenbeek, tot het latyn over te gaen, 't geën ons aenwyst dat de eerste lettergreep van *pater*, die ook den klemtoon ontfangt, kort is, — *doch* zegt hy, *daar onder de voorſtanders eener dubbele vocaalspelling, niet ligt iemand de opgegevene schryfwijze zal goedkeuren, geloof ik gerustelyk, aan den voorgestelden grond voor eene dubbele vokaalspelling, als te veel, en gevolgenlyk niets bewijzende, alle kracht te mogen ontzeggen.* — (Uyt diergelyke redenen geloof ik integendeel gerustelyk te mogen besluyten dat Mr Siegenbeek verſtrooyd is geweest).

Bl. 104-105. • Een tweede grond, welke voor de dubbele vokaal-spelling wordt aangevoerd, is, *dat, namelyk de min bedrevene in de taal daar door onderrigt wordt, op welke lettergreep hij den nadruk moet doen vallen, en alzoo een belagchelyk wangeluid wordt voorgekomen, 't welk bij eene gelijke spelling van BEVING (van BEVEN) en BEVING (van BEVANGEN), BEKEN (van BEEK) en BEKEN (van bekennen) zou ontstaan kunnen.*

• Om dit te verhoeden, zegt hy, is er geen ander middel overig,
 • dan dat men de dubbele vokaalspelling zonder onderscheid uit-
 • strekke tot alle lettergrepen, welke den klemtoon aannemen, of
 • dezen, door het plaatsen van een schrapje boven de vokaal, aan-
 • duidt. — Bl. 106. • voor dergelijke aanwijzing van den klemtoon
 • hoegenaamd, is geene noodzakelijkheid voor handen. Ten dezen
 • aanzien heeft onze taal een bijzonder voorregt, als bezittende de
 • fraaije en onwaardeerbare eigenschap, *dat de klemtoon altijd*
 • *valt op het zakelijk deel des woords.* (Hier uit volgt dat de vokaal
 • niet lang moet zijn om den klemtoon te ontvangen) deze eigenschap
 • maakt de aanwijzing van den klemtoon door verdubbeling der vokaal
 • volstrekt onnoodig. Immers, vindt de vreemdeling *bedelen* en
 • *bedélen* beide met eene enkele *e* geschreven, zoo behoeft hij, mits
 • het verband de kracht des woords met genoegzame duidelijkheid
 • aanwyze, slechts den oorsprong van het eerste van *bidden, beden* ;
 • van het laatste, van *deel*, te kennen, om te weten op welke letter-
 • greep hij den nadruk der uitspraak moet doen vallen. • — *Om zich*
te doen verstaan ziet men dat Siegenbeek in de twee bygebragte
 woorden, de vocaalen die den klemtoon moeten ontfangen met een
 streépken geteekend heeft; maer dit streépken noch in woordenboeken,
 noch in spraekkonsten, noch in schryvers ontmoetende, hoe zal men
 die twee woorden onderscheyden? hoe zal men hunnen oorsprong
 opzoeken? is dit schryven, gelyk hy in zyne grondstellingen beveelt :
om zyne gedachten door andere duidelijk, volkomen en gemak-
kelijk te doen bevatten? is dit alles geen bewys, dat de geestver-
 mogens van den hoogleeraer hier, in verwarring gestaen hebben?

Bl. 107. • De voorstanders eener dubbele vokaalspelling houden
 • staande *dat regelmaat en afleiding in zeer vele zelfstandige*
 • *naamwoorden en werkwoorden de verdubbeling der vokaal vor-*
 • *deren; DAAD, NAAM, ZAAK, MUUR, TROON en dergelyken vereischen,*
 • *naar hun oordeel, regelmatig in het meervoud, daaden, naamen,*
 • *zaaken enz., als wordende de zelve met achtervoeging van EN*
 • *getormd van het enkelvoud DAAD enz. Zij dringen de noodza-*
 • *kelijkheid dezer dubbele klinkerspelling nog verder aan,* door
 • op te merken, dat bij het schryven eener enkele vokaal, de min
 • geoeffende in onze taal op het denkbeeld zoude gebragt worden, als
 • of het enkelvoud ook slechts een enkelen klinker had en dus (108),
 • de beteekenis van *zaken* in het woordenboek willende opzoeken,
 • die bij *zak* zou meenen te vinden.

• Doch hierlegen wordt door anderen ingebragt dat *daad, naam,*
 • *week* enz., van de oude en oorspronkelyke sehrijfwijze afwijkt,
 • volgens welke deze woorden *dade, name, weke* enz. luiden.

» ... Het schijnt dus uit kracht van het aangevoerde, niet te loochenen te zijn, dat de enkele vokaalspelling, in het meervoud der bedoelde naamwoorden met de oude en echte regelmaat van het enkelvoud meer overeenkomstig is dan de dubbele. »

Maer daer men van die oude schryfwyze is afgeweëken en algemeyn *daad, naam, week*, schryft, is het niet duydelyker, eenvoudiger en regelmaetiger, in het meervoud de dobbele vocael te behouden? — Om in oude schryvers den wortel van een woórd te zoeken, zou men ook hunne schryfwyze in het enkelvoud moeten bewaerd hebben. Maer nu dat men er is van afgeweëken, kan men in die oude schriften de afleyding der woórden gaen naespeuren? Is het daer by niet tegen den tweeden hoofdregel (*men volge in het schrijven de naatste en zekere afleiding*, dóór Siegenbeek zelve, bl. 28, voorgeschreeven) botsen, van eeuwen en eeuwen agter uyt te loopen, om een verouderd stamwoórd konnen nae te volgen? — Is het ook niet den derden hoofdregel, *men lette in de spelling op het algemeyn herkend en aengenomen gebruyk*, met voeten, treéden. regel dóór Siegenbeek ook (bl. 38) voorgesteld, van, in de oude tyden, verlaetene woórd- en afleyding te zoeken, om hedendags den stam onzer woórd-afleyding te vinden?

Bl. 109. • Dan niet slechts komt de laatst voorgestelde bedenking mij blijkbaar ongegrond voor; maar zelfs moct ik herkennen *niet te betrouwen waarom het behoud der dubbele vokaal in het meervoud regelmatiger zou zijn, dan hare verwisseling met eene enkele.* »

Bl. 110. • Wil men de verdubbeling der vokaal niet uitstrekken tot alle lettergrepen, in welke een lang geluid wordt waargenomen, zoo vordert, mijns achtens, de regelmatigheid, dat men ook het meervoud der meer gemelde naamwoorden met eenen enkelen klinker schrijve. »

« Het is eenen regel, (en Siegenbeek (bl. 49.) stemt er in toe) *dat in de afgeleide en samen gestelde woorden die zelfde letters moeten plaats vinden welke in de oorspronkelyke en enkelvoudige voorkomen.* » — Nu de regelmaetigheyd vereyscht dat men al de regels, en vervolgens ook deézen volge; want zonder dat men de regels volge kan er immers geene regelmaetigheyd bestaen. — Maer het meervoud word van het enkelvoud afgeleyd; dus, als het enkelvoud eene dobbele vocael bevat moet deéze dobbele vocael, volgens den regel, en om regelmaetig te zyn, in het meervoud ook plaets vinden.

Siegenbeek (bl. 109 en 110) spreekt dus regtstreéks tegen, 't geén by (bl. 49), als regel, zelf voórstelt, en hy kan diensvolgens geen gehoor verdienen.

Daer by, kan men deézen regel niet verwerpen, zonder onze spelling aen verwarring bloot te stellen. — En inderdaed, wat vind men in het systeem van de commissie, uyt *Siegenbeek* overgenomen, tot het vormen van het meervoud eens zelfstandig naemwoords? Regels op regels, uytzonderingen op uytzonderingen, 't geén tot verwarring leyden moet. Tot bewys laet ons, tot het maeken van het meervoud, de regels van de commissie tegen die van Des Roches opweégen.

Voórafgaendelyk moet ik eene aenmerking maeken :

Het is eene wet dër gezonde reden, en die ik verhoóp niemand zal tegenspreéken : *dat eenen regel voórschryvende de wyze om een meervoud van een enkelvoud te vormen, in zich zelven ook bestuyte de wyze om, een meervoud ontmoetende, het zelve tot zyn enkelvoud terug te brengen.*

De vlaemsche tael heéft tot het vormen van het meervoud eenen enkelen regel, die bestaet in *en* agteraen het enkelvoud te voegen. — Deézen regel heéft wel zyne uytzonderingen, die ook verdere regels vereyschen, marr deéze heéft hy met de commissie gemeyn, en ik behoeve de zelve, tot bewys van mynen voórstel, niet te onderzoeken.

Welke zyn integendeel de regels van de Commissie en van Siegenbeek, of beter gezeyd, van hunne voórstanders, want ik hebbe geene spraekkonst van Siegenbeek en de commissie heéft er geene uytgegeéven? — Ik zal deéze uyt de spraekkonst van M. *Heiderscheidt* op neémen, aengezien ik de zelve voór de volmaekste houde van al de spraekkonsten, die in den zin van de commissie zyn opgesteld,

Deéze spraekkonst in 't fransch zynde, zal ik de regels in 't fransch overschryven, en verders in 't vlaemsch vertaelen.

Fº 30. FORMATION DU PLURIEL DANS LES SUBSTANTIFS.

VORMING VAN HET MEERVOUD IN DE ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN.

1º RÈGLE GÉNÉRALE. « On forme le pluriel des substantifs en ajoutant *en* au singulier, comme : »

Men maekt het meervoud van de zelfstandige naemwoórdén met *en* agteraen het enkelvoud te voegen, als kracht, krachten, etc.

2º « Les substantifs qui ont avant la consonne finale les voyelles « longues *ae*, *ee* (long-doux) *oo* (long-doux) et *ue*, rejettent l'*e* de « la voyelle longue et prennent *en*, comme : »

De zelfstandige naemwoórdén die voór den laetsten medeklinker hebben de vocaelen *ae*, *ee* (zagt-lang) *oo* (zagt-lang) en *ue* verwerpen

de *e* van de lange vocael en neemen *en* als : *maen*, *manen*, *treek*, *treken*, *zoon*, *zonen*, *muer*, *muren*.

3o • L'ee long-aigu, l'oo long-aigu, et la voyelle *oe* ne subissent
• aucun changement.

De scherp-lange *ee*, de scherp-lange *oo* en de lange-vocael *oe*, ondergaen geene verandering, als: *been*, *beenen*, *oog*, *oogen*, *schoen*, *schoenen*, *zee*, *zeeën*.

4o • *Peerd*, *cheval fait peerden*; *naeld*, *aiguille*, *naelden*; *woord*,
• *parole*, *woorden*, etc. parce que la voyelle longue est suivie de deux
• consonnes. »

Omdat de lange vocael doór twee medeklinkers gevolgd word.

Hier ziet men dat de enkele vocaelspelling vier regels vereyscht te kennen, om van het enkelvoud der gemeyne zelfstandige naemwoorden, het meervoud te vormen; en dan bevatten zy nog geene standvastige wyze, om van alle meervoud tot het enkelvoud weér te keeren.

Zal men zeggen dat, om het meervoud tot het enkelvoud terug te brengen, men volgens den tweeden regel, de laetste letters *en* moet afsnyden, en de verworpene *e* of *o*, om tot het meervoud te komen, herstellen moet, en aldus van *manen*, *maen*, van *treken*, *treek*, van *zonen*, *zoon*, en van *muren*, *muer*, maeken; en dat men dus het enkelvoud bekomen heeft? Maer mogt men meervoudige woorden als deéze: *baden*, *daken*, *bevelen*, *gebeden*, *sloten*, aentreffen, zou men ook zoo mogen te werk gaen, om het enkelvoud te vinden? alzo zou men voór het enkelvoud schryven: *baed*, *daek*, *beveel*, *gebeed*, *gebood*, *sloot*, en men zou zich in eenen doólhof gedompeld vinden. Al die woorden hebben in het enkelvoud: *bad*, *dak*, *bevel*, *gebed*, *gebod*, *slot*. — Is dit geen duydelyk bewys dat al die regels en uytzonderingen, die eene enkele vocaelspelling veroorzaekt, tot verwarring in de spelling leyden moeten?

Laet ons zien wat Siegenbeek daer verders nog op zegt bl. 110-111.

• Wat de misvatting betreft, waar toe *vreemdelingen*, door de enkele
• vokaalspelling van *daden zaken*, enz. ten aanzien van het enkel-
• voud zouden gebragt worden, en de aanprijzing, welke de dubbele
• klinkerspelling uit dien hoofde geacht word te verdienen, *men kan*
• *hier op met grond antwoorden, dat het gemak van vreemdelingen*
• *hier geene voldoende reden is, ter invoering van een gebruik*
• *'t welk met de analogie der tale strijd.*

Al de onvolkomen geoeffende Hollanders zou hy aen vreemdelingen hebben dienen gelyk te stellen. Daer by, zyne zoo gezeyde *analogie* stryd met zynen eygen regel: • *Men volge in 't schryven de naaste en*

— Zien afleiding. —

- Doch hovendien, gaet hy voord, • wordt de voorgestelde zwaarigheid
- geheel weggenomen door de opmerking, dat een meervoud met eene
- lange vokaal regelmatig niet dan tot een enkelvoud met eene gelijke
- vokaal kan worden terug gebragt. •

Volgens Siegenbeek zyn al de vocaelen, eene lettergreep sluytende, lang. • Vervolgens is de *a* in *baden, paden*, lang. — Konnen die meervoud niet dan tot een enkelvoud met eene lange vocael worden terug gebragt? — Konnen zy zelfs niet tot een diergelyk enkelvoud worden terug gebragt, als dan is er niets van de zwaerigheid wechgenomen.

- Het denkbeeld eener regelmatige vorming en afleiding sluit na-
- tuurlijk in, zegt hy, dat zich in het enkelvoud de zelfde vokaal-
- klank als in het meervoud, in het grondwoord als in de afgeleide,
- vertoone.

Dit denkbeeld sluyt voórnaemelyk in, zeg ik, *dat in de afgeleyde woorden die zelfde letters moeten plaets vinden, welke in de oorspronglyke en enkelvoudige voórkomen.* — Als men dus, in het meervoud, maer eene vocael vind, hoe zal men het denkbeeld krygen, dat er in het enkelvoud moeten twee zyn?

- Ieder dus, zegt Siegenbeek, die een duidelyk begrip heeft van regel-
- matigheid kan, *zaken, zakelyk*, enz., lezende, dezelve niet anders
- dan tot het enkelvoud of grondwoord *ZAAK terug leiden.*

Dan tot het enkelvoud, zeg ik, of *grondwoórd ZAK* terug leyden, vry aen hem van de vocael *a* lang uyt te spreéken.

- Men zal my misschien tegenwerpen, (zegt Siegenbeek) dat er nog-
- tans verscheidene woorden zyn, die in het enkelvoud een korten
- vokaalklank hebben, terwijl zij in het meervoud een langen klank
- doen hooren, als *blad, bladen, pad, paden, hof, hoven, slot, sloten*,
- en meer andere. — Doch *in deze woorden heeft met er daad eene*
- *afwijking van de gewoone regelmaet plaats. Blad, pad, hof*, enz.
- Zouden regelmatig in het meervoud *bladden, padden, hoffen* vor-
- men; doch het gebruik heeft hier voor *bladen, paden, hoven* in
- plaats gesteld, welke eigenlyk tot een ongebruikelijk enkelvoud
- *blaad*, (nog bewaard in blaadje) *paad, hoof* (van waar hoofsch)
- behooren.

Om regelmaetig te zyn, zou men, (volgens Siegenbeek) in het meervoud moeten *bladden, padden, hoffen*, schryven of in het enkelvoud *blaad, paad, hoof*. In welke doólingen moeten diergelyke voórstellingen, niet brengen, niet alleenlyk de vremdelingen, maer ook al de inboórlingen die in het schryfgebruik niet volkomen ervaeren zyn?

Doch diergelyke voórstellen zyn niet aenneémelyk. Het is de regelmaetigheid, en niet het gebruik, die vereyscht dat men van *blad, pad* voór het meervoud, *bladen, paden* maeke, en tot het enkelvoud terug-

keerende, wederom *blad, pad* schryve.—Wat is regelmaetig zyn? Dat men de regels volge. Nu den gemeynen regel, zoo vóór het hollandsch als vóór het vlaemsch is : *dat men het meervoud bekomt met agter-aen het enkelvoud EN te roegen, en* ook tot het enkelvoud terugkeere met *en*, wech te laeten.—Dat men den medeklinker in sommige wóórden, als : *pen, kan, pot* etc., om het meervoud te bekomen, verdobbelen, zyn uytzonderingen, en deéze zyn bepaeld aen de uytgezonderde wóórden. Men kan ze dus , regelmaetig , tot andere niet uytstrekken ; moet men vervolgens *pennen, potten* vóór het meervoud schryven ; men kan hier uyt geen gevolg trekken, dat men ook *blad, pad*, die in de uytzonderingen niet zyn, zou moeten, vóór het meervoud, *bladden, padden*, schryven.—Dat men, om het meervoud, *daden, zaken, muren*, tot het enkelvoud terug te brengen, de *en* wechneémende, de *a* en de *u* verdobbelen moet, is niet *om dat zich in het enkelvoud den zelfden vocaelklank als in het meervoud moet vertoonen*, maer wel om dat men, volgens de regels van de enkele vocaelspelling een meervoud vormende, eene vocael uyt het enkelvoud heeft wechgenomen, en aldus, tot het enkelvoud terug keerende, de zelve moet herplaetsen.

Volgt hier niet uyt, dat Siegenbeek, ter beweering van zyne enkele vocaelspelling, tot hier toe, nog geene enkele gezonde reden heeft hygebracht, noch zelfs, een enkel staeltje heeft doen uytchynen, dat hy een weézenlyk denkbeeld van regels of regelmaet hebben zou?

Daer by getuygt hy zelf ook, dat zyn systeem tot verwarring leyden kan.

Bl. 111-112. « Is nu de vreemdeling, zegt hy, van deze eigenaardige » regelmaat *onderrigt*, zoo zal hy *alleen gevaar loopen*, van ten aanzien der wóórden *dagen, hoven, graven*, enz., mis te tasten door de » zelve van, *daag, hoof, graaf*, af te leiden ; *doch niet alleen is het » wangeluid, hier door veroorzaakt, weinig aanstootelyk*, maar ook » zal hij deze afwijkingen, wier getal niet zeer aanmerkelijk is, door » het gebruik gemakkelijk leeren kennen. »

Volgens den hoogleeraer zou hy *maer een geræer kunnen loopen*, volgens my zou hy nog aen een tweede blootgesteld zyn, te weeten van, ten aanzien der wóórden *daden, zaken, muren* etc., insgelyk mis te tasten, doór de zelve van, *dad, zak, mur* af te leyden.

Kan het systeem van de enkele vocaelspelling, tegen dit der dobbel- vocaelspelling van Des Roches wel worden opgewóogen?

De enkele vocaelspelling heeft vier regels tot het vormen van het meervoud, en nog blyft men aen verwarring blootgesteld.

De dobbel- vocaelspelling, heeft eenen enkelen en eenvoudigen regel, die in alles voorziet en alle verwarring te gemoet komt, zoo tot het maeken van het meervoud, als om van het meervoud tot het enkel-

voud terug te keeren ; deézen bestaet in *en* agteraen het enkelvoud te voegen, of die zelfde letters van het meervoud af te trekken.

Wy hebben tot hier toe slegts van naemwoórden gehandeld, nu moeten wy ook over de vocaelspelling der werkwoórden handelen.

Al de taekundige komen overeen omtrent den wortel of het zaekelyk deel der zelstandige en byvoegelyke naemwoórden ; en zyn eenstemmig van gevoelen, dat het zelve in den enkelvoudigen nytgang te vinden is. Maer alhoewel zy eenpaeriglyk instemmen, dat de werkwoórden een oorsprongelyk of worteldeel hebben, zyn zy egter het niet eens, aengaende de gedaente welke het zaekelyk deel diër woórden zou vervatten.

Veéle zyn van gevoelen dat den wortel of oorsprongelyk deel der werkwoórden te vinden is in den eersten eenvoudigen persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze. (L'indicatif présent). — Veéle ook beschouwen de gebiedende wyze (l'impératif) als den wortel der werkwoórden bevattende. — Sommige volgens *Behaegel* (Verhandeling over de vlaemsche spelkunst. 1ste deel, bl. 166) zyn van gevoelen dat het den tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze is. (L'infinitif présent.)

Andere zeggen dat het oorsprongelyk deel der werkwoórden niets anders kan weézen, dan het zaekelyk deel, dit is, het deel waer op den klemtoon valt. — Eenige, volgens *Siegenbeek*, (bl. 115) doen de enkele of dubbele vocaelspelling (en hier is van niets anders kwestie) van den onvolmaekt « verledenen tyd (l'imparfait) afhangen, naermaete het » werkwoord zich als gelyk-of ongelykvloeyënd vertoont, zoo dat zy » *baeren, klaegen, waegen, leéven, sneéven*, etc., met twee vocaelen » schryven, om dat het *imperfectum* is, *baerde, klaegde, waegde,* » *leéfde, sneéfde*; doch intengendeel *dragen, slapen, eten, geven* » *lezen, komen*, etc., met een enkele, om dat deéze werkwoórden » in den onvolmaekt verledenen tyd, *droeg, sliep, at, gaf, las,* » *kwam*, etc., hebben. »

Deéze verschillendheyd schynt aen *Siegenbeek* eenen middel van verdediging te verschaffen.

» Hier zijn de voorstanders der dubbele vokaalspelling, zegt hy » (bl. 115) het onderling niet eens, omtrent de regelen, naar welke » men zich behoort te sehikken... Volgens hen moet men *geeven, lee-* » *ven, spreken, vraagen, hoopen*, enz. met eene dubbele klinkletter » schryven, om dat men in de gebiedende wijze, *geef, leef, spreek,* » *vraag, koop*, schrijft doch hier tegen laten zich, myns achtens, zeer » vele gegronde bedenkingen inbrengen.

» Vooreerst berust alles op eene moeijelijk bewijsbare onderstelling » *dat namelyk de gebiedende wijze als de wortel der werkwoorden*

» *moet aengemerkt worden.* » (Siegenbeek bekend dus ook dat de werkwoorden een worteldeel hebben). « Wij ontkennen niet dat hier voor eene en andere schijnbare reden valt aan te voeren ; doch het geen ter wederlegging daar van wordt bijgebracht, is in ons oog, althans van dat gewigt , dat de gemelde onderstelling niet wel als een rigtsnoer der spelling kan worden aangenomen, doch wy behoeven ons met de beoordeeling van het voor en tegen in dezen niet in te laeten, daar, ook bij de volle zekerheid der aangenomene onderstelling, het bewijs, daer uit voor de dubbele klinkerspelling afgeleid, ons voorkomt geene genoegzame kracht te hebben. De zelfde redenen toch welke wij te voren zagen, dat tegen het schrijven der dubbele vokaal in *daaden*, *zaaken*, uit hoofde van het enkelvoud *daad*, *zaak*, gelden, vinden ook hier hare volkomene toepassing. De gebiedende wyze wordt niet alleen oorspronkelyk, *spreke*, *geve*, *vrage*, enz., geschreven, 't welk naderhand tot *spreek*, *geef*, *vraag* werd tesamengetrokken, maer ook kan men, *spreek*, *geef*, *vraag*, niet gelyk stellen met *spreken*, *geven*, *traagen*, noch het eerste ten rigtsnoere van het laatste maken, gelyk wij zulks te voren omtrent de zelfstandige naamwoorden in het breede hebben aengetoond, waar op wij, als hier insgelyks van volle kracht, ons, ter vermyding van overtollige herhalingen, heroepen. »

Nu gelyk ik, te vooren omtrent de zelfstandige naemwoorden, deéze redenen in het breede heb beantwoórd en haere ongegrondheyd genoegzaam beweezen, zal ik my insgelyks, ter vermyding van overtollige verhaelingen, daer op heroepen.

Bl. 116. « Zy die de regelmaat der tale kennen, zegt Siegenbeek, weten dat onze oudste werkwoorden ongelijk vloeiende zijn, dat is, met andere woorden, zulke, welke in den onvolmaakt verledene tijd van wortelklinker veranderen; dat van deze zelfstandige naamwoorden worden afgeleid, welke wederom den oorsprong aan gelykvloeiende, of zoodanige werkwoorden gegeven hebben, die den wortelklinker onveranderd behouden. De onvolmaakt verledene tijd dezer werkwoorden werd gevormd door achtervoeging van *de* achter den eersten persoon van den tegenwoordigen tijd; en daar deze, gelyk wij zagen, oudtijds op de zagte *e* eindigde zoo vond ook die zelfde letter oorspronkelyk in het *imperfectum* plaats, als ik *klage*, *klagede*, *wage*, *wagede*, *heersche*, *heerschede*, welk in 't vervolg tot *klaagde*, *waagde*, *heerschte*, enz., werd tesamengetrokken. » (Sedert wanneer? sedert dat men voór den eersten persoon van het *presens*, *klaag*, *waag*, *heersch*, geschreeven heeft. — Waer om? om dat men in de afgelçijde woorden, altyd de letters van de oorsprongelyke heeft willen eerbiedigen.) Hy vervolgt : « Wat grond

» nu is in het voorgestelde te vinden, welke den te voren gemelde
 » regel eenige taalkundige waarde zou geven? Ik althans moet ver-
 » klaren, na de aandachtigste overweging, niets ter bevestiging van
 » den zelve te kunnen vinden, noch herinner mij, ergens iets daer-
 » toe strekkende ontmoet te hebben, om welke redenen ik mij gereg-
 » tigd achte, om den bedoelden regel, als louter willekeurig zijnde,
 » te verwerpen. »

Bl. 117. « Doch van waar een zoo ongegronde regel? En hoe werd
 » de zelve door zoo velen aangenomen? Ik geloof, dat het gezag van
 » den met regt beroemden *Huydecoper*, hoe zeer hij niet de eigen-
 » lijke voorsteller van dien regel genoemd kan worden, hiertoe voor-
 » namelijk aanleiding heeft gegeven... — Doch hoe groot een gezag
 » wij ook den heer *Huydecoper* in het vak der taalkunde toekennen,
 » achten wij nogtans het zelve niet voldoende, om daar op alleen (is
 » hy alleen?) eenen regel aan te nemen, tot welks bevestiging hij
 » geene taalkundige gronden heeft aangevoerd..... — Het eenige,
 » 't welk voor de onderscheiding van *Huydecoper* valt in te brengen,
 » is, dat, op deze wijze, het meervoud in *dagen*, *smeden*, *schepen*,
 » van *dag*, *smid*, *schip*, en de onbepaalde wyze in de werkwoorden
 » *daagen*, *smeeden*, *scheepen*, voor het oog kenbaar worden gemaakt,
 » Het is ook het gewaande voordeel dezer onderscheidene aanwijzing,
 » 't welk door de voorstanders eener dubbele vokaalspelling gemeenlijk,
 » bij het te voren gemelde, ter aanprijzing van hun stelsel wordt in
 » het midden gebragt, doch wij meenen, in het eerste deel dezer ver-
 » handeling § 9, overtuigelyk te hebben aangetoond, dat de onder-
 » scheiding van gelykluidende, doch in beteekenis verschillende
 » woorden, op zich zelve niet ten rigtsnoer der spellinge kan worden
 » aangenomen, eens deels *om dat die onderscheiding doorgaans nut-*
 » *teloos en overtollig is.* — anderdeels, *om dat zij slechts in weinige*
 » *gevallen mogelijk, en in verre de meeste daarentegen onuitvoer-*
 » *lyk is.* »

Volgens Siegenbeek zelve, bl. 12, *is het voornaam oogmerk, dat*
men, bij het spreken en schrijven zich kan voorstellen, geen ander
dan zijne gedachten door anderen duidelyk, volkomen en gemak-
kelijk te doen beratten. — Spelt dus de gezonde reden niet voor dat
 men de dobbelzinnigheyd moet vermyden waer het mogelyk is? —
 Zyn er gevallen, waer zy onvermydelyk is, kan men, met gezond
 oórdeel, hier uyt besluyten, dat zy nergens moet vermeeden worden?
 — Zyn de gevallen zeldzaam, waer men de dobbelzinnigheyd ver-
 myden kan, moet men die zeldzaeme gevallen niet waerneemen,
 om ze te vermyden? waer is die onderscheyding nutteloos en over-
 tollig? daer waer zy onmogelyk is. Waer is zy onuytvoerlyk? daer,

wederom, waer zy onmogelyk is, — en daer willen de voorstanders der dubbele vocaalspelling haer ook niet werkstellig maeken. Wat heeft den hoogleeraer dus tegen deéze ingebracht? eene uytzinnigheyd. — Niettemin met deéze ongerymde redeneering oordeelt hy alles verslaegen te hebben. Want hy gaet voort :

• Het daar gezegde zal, vertrouwen wij, ter wederlegging van de
• aangevoerde reden voor de dubbele vokaalspelling voldoende geacht
• worden; weshalve wij ter dezer plaetse alleen nog opmerken, dat
• de gemelde reden, met evenveel, ja nog meerder regt, tegen de
• meer algemeene verdubbeling der lange vokaal kan worden inge-
• bragt... »

Bl. 119. « Niettemin, gaet hy nog voort: — Wy meenen in het
• voorgestelde alles te hebben bijgebracht, wat ter verdediging der
• dubbele vokaalspelling word aangevoerd; want, wat het gezag
• *van vele achtbare schrijveren en taelgeleerden* aangaat waar op
• *men zich tot het zelfde einde insgelijks beroept*, wij achten het
• onnoodig, hier ter plaatse het geschil uijt deze gronden te hepleiten,
• daar het vooruitgezonden geschiedkundig^o verslag een ieder heeft
• doen zien, *dat de voorstanders der dubbele vokaalspelling, te*
• *dezen opzichte, althans geen voordeel hebben baten hen, die een*
• *ander stelsel volgen :*

• Het besluit, uit het tot hier toe voorgedragene op te maken, loopt,
• dunkt mij, vrij duidelijk in het oog, als hier in gelegen, dat de dub-
• bele vokaal spelling, zoo als zij door velen word verstaan, op zeer
• zwakke en wankelbare grondslagen rust, en vervolgens geene
• aanprijzing noch navolging verdient, maar wat? zullen wij dan
• overal slechts eene enkele vokaal gebruiken, waar de lettergreep
• niet door een' medeklinker gesloten word? Dit stelsel schijnt, in
• den eersten opslag, door het voorgestelde, als het echte, te worden
• aangeprezen, en komt ook met den voorgang der oudheid overeen.
• Doch reeds bij deze en met name bij schrijvers van de veertiende en
• vijftiende eeuw, treft men, alhoewel niet doorgaans en eenparig,
• ten aanzien van de *e* en *o* eene opmerkelyke uitzondering aan,
• welke, blijkens onze geschiedkundige opgave omtrent de enkele en
• dubbele vokaalspelling, in vervolg van tijd door velen meer een-
• parig en algemeen werd waargenomen... »

Bl. 120-121. « De taalkenner Tenkate heeft in het eerste deel van
• zijn onschatbaer werk, waar hij onder andere over onze letterklan-
• ken zeer naauwkeuriglyk gehandeld heeft, ten aenzien der *e* en *o*, op-
• gemerkt, dat niet alleen deze vokalen kort zijnde, een zagt en scherp
• geluid vormen gelijk in *eziel*, en *gezel*, *Bol* (opgezet) en *bol* (van den
• hoed), door ieder Nederlander gehoord wordt, maar ook de lange *e* en *o*,

• een' zagten, en een' harden klank hebben, meer of min zweemende
 • naar eenen tweeklank.... *Daar dit onderscheid van klank in de*
 • *lange e en o in de uitspraak* van vele Nederlanderen, met name ook
 • van de Amstellanderen tot welke Tenkate zelf behoorde, *is ver-*
 • *loren geraakt*, heeft hij het wezenlijk bestaan van dit onderscheid
 • in de gemeenlandsche taal door vele bewijzen onwederlegbaar
 • betoogd.

• De oudere takken van den duitschen taalstam, met name het
 • *mesogotisch, alemannisch, franc-duitsch* en *angelsaxisch* wijzen
 • volgens *Tenkate* het gemelde onderscheid van klank tusschen de
 • lange *e* en *o* duidelijk aan. De standvastige dialektregel door hem
 • hier opgevonden, is deze, dat onze hard-lange *e*, in het mesogotisch,
 • beantwoordt aan *ai*, in het alemannisch en franc-duitsch aan *ei*, in
 • het angelsaxisch, aan *æ* of *a*; de zagt-lange *e* daarentegen, in het
 • mesogotisch, het allemannisch en franc-duitsch aan *i* of *e*, in het
 • anglosaxisch aan *y*, of *i*, of *e*, of *eo*. — Desgelijks beantwoordt onze
 • hard-lange *o*, in het mesogotisch en alemannisch aan *au*, in het
 • franc-duitsch aan *ou*, in het angelsaxisch aan *ea*, onze zagt-lange *o*
 • daarentegen in die talen aan *o*, of *u*, en in het angelsaxisch ook wel
 • aan *y*.

Ik hebbe deéze plaets overgeschreeven, om de wondere klanken die men aen onze lange *e* en *o* in die oude taelen aenduyd.

Al het geén Siegenbeek voor de enkele of dobbele vocael verders aenhaelt, heeft maer betrek tot onze scherplange *e* en *o*; het staet vervolgens in geen onmiddelyk verband met ons ontwerp; wy zullen dus onze aenhaelingen uyt den hoogleeraer onderbreken, om tot de afzonderlyke kwestie van de vocaelspelling in de werkwoorden terug te keeren.

Alle komen over een, Siegenbeek zelf niet uytgezonderd, dat de werkwoorden ook hunne wortels of worteltyden hebben. *Heiderscheidt* noemt deéze *temps primitifs*, anders *worteltyden*. Hy legt ook hunne hoedanigheden uyt, opzigtelyk de afgeleyde tyden (*temps dérivés*). Hy zegt bl. 154): « On appelle temps primitifs, ceux qui servent à former d'autres temps, et qui ne sont formés eux-mêmes d'aucun autre. » *Men noemt worteltyden deéze die dienen om andere tyden te vormen, en die zelve van geenen anderen-gemaekt worden.*

Hy noemt ook, volgens hem, deéze worteltyden. « C'est, zegt hy, *le présent de l'infinitif seul*, pour les verbes réguliers; et *le présent de l'infinitif, l'imparfait* et le participe passé pour les verbes *disparisnants* et irréguliers. »

Het is den tegenwoordigen tyd der onbepaalde wyze alleen voor de regelmaetige werkwoorden; en den tegenwoordigen tyd der

onbepaalde wyze, den onvroelmaekt verledenen tyd, en het verleden deelwoord voór de ongelykvloeyende en de onregelmaetige werkwoorden.

« On appelle *temps dérivés* ceux qui sont formés des temps primitifs. »

Men noemt afgeleyd tyden deéze die van de worteltyden gemaakt worden.

Zal deéze optelling van worteltyden doór de andere worden aengenomen? Den eenen vind den *wortel* alhier, den anderen aldaer. En dit zou behoeven doór onze taelmannen onderzocht en vastgesteld te worden.

Ik vinde in Siegenbeek (bl. 113-114) eene noót die zegt :

« De reden, waar om velen, en onder dezen, A. MOONEN EN ADELUNG » de *GEBIEDENDE WIJZE* voor den *wortel* van het werkwoord houden, » schijnt voornamelijk in hare korthed gelegen. Doch de schrandere » *TENKATE*, die, onzes oordeels, met meer regt, *de onbepaalde wijze* » als den wortel beschouwt, heeft hier tegen zeer wel aangemerkt, » dat men op den zelven grond *den eersten persoon van den tegen-* » *woordigen tyd der aantoonende wijze*, voor *den wortel* zou kunnen houden, en voorts zijn gevoelen bondiglijk gestaafd. »

Dat de worteltijden dienen om er andere van te vormen of af te leyden, en dat zy van geene afgeleyd worden, zal zekerlyk niemand tegenspreéken.

Dat sommige, als Tenkate, Heiderscheidt, en misschien Siegenbeek en Behaegel zelf met nog andere, *den tegenwoordigen tyd der onbepaalde wyze* (l'infinitif présent) als een wortelwoord van al de regelmaetige werkwoorden houden, komt hier uyt voort dat men in deézen tyd, al de werkwoorden in de woordenboeken moet opzoeken en vinden kan; deézen tyd is dus het eerste woord dat men van een werkwoord kennen kan. Men moet derhalven den eersten persoon van *den tegenwoordigen tyd der aentoonende wyze*, waer mede men de vervoeging van het werkwoord begint daer uyt ontnemen. Hier uyt volgt dat de onbepaalde wyze den wortel van het werkwoord in zich bevat, maer niet dat hy den wortel is, en het is, om dat men den wortel met het woord, dat den wortel in zich besluyt, verwacht, dat sommige deze onbepaalde wyze voór den wortel van het werkwoord willen houden. — Den wortel bestaet in de eerste of voórlaetste lettergreép, van de onbepaalde wyze, met byvoeging van den eersten medeklinker der laetste lettergreép, voór zoo veel de voórlaetste lettergreép, geenen medeklinker tot slot heeft, het geval uytgezonderd dat er twee ss gevolgd doór *ch* zouden bestaen, in welk geval de eerste *s* wechgenomen word, en dat alzoo dry medeklinkers den wortel sluyten zouden,

de *ch* wordende ten allen tyde te saemen behouden. — Deézen wortel maakt het woórd uyt dat den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze verbeéld. — Als : *hooren, ik hoor; straffen, ik straf; wasschen, ik wasch.* — Deézen eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze moet dus eeniglyk en eygenlyk als het wortelwoórd van het werkwoórd gehouden worden. Ook worden al de personen van den zelfden tyd, en al de andere tyden, in gelykvloeyënde, of regelmaetige werkwoorden hier van afgeleyd.

Sommige willen het wortelwoórd van een werkwoórd in de *gebiedende wyze* vinden, en deéze hebben, volgens my, het minste ongelyk. — Het woórd in de gebiedende wyze komt met dit van den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze volkomen overeen. De gebiedende wyze zou dus ook als een wortelwoórd konnen geraedpleégd worden. — Dat ik de gebiedende wyze niet aenveerden kan als wortelwoórd, is om dat er de regelmaetigheyd zich tegenstelt. — In de gelykvloeyënde werkwoorden, worden alle tyden van het wortelwoórd afgeleyd; Het wortelwoórd moet dus van in het begin der vervoeging gekénd zyn, en daer voór kan men geene bekwaemere plaets vinden dan den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze, met welken men de vervoeging begint; den onvolmaekt verledenen tyd en opvolgelyk al de tyden worden er van afgeleyd; de gebiedende wyze maakt den negenden tyd van een werkwoórd uyt, hoe zal ik de voórige tyden gaen afleyden, als ik nog niet gehouden ben het wortelwoórd te kennen? De gebiedende wyze is dus niet aenneémelyk, ten ware men met de zelve de vervoeging van het werkwoórd wilde beginnen.

Andere die zich ophouden met te zeggen, *dat het worteldeel niets anders kan weézen dan het zaekelyk deel (dit is het deel waer op den klemtoon valt)*; mogen, myns dunkens, niet aenhoord worden, al is 't dat zy van de voórgaende maer in de woórd en niet in de zaek (volgens Behaegel) verschillen. Dit om reden, dat diergelyk voórstel altyd tot studie, en somtyds zelfs, als in samengestelde werkwoorden tot dwaeling zou konnen leyden. Daerom is het niet alleenlyk geraedzaem, maer noodig, een woórd aen te duyden dat heel den wortel en niets dan den wortel vervat.

'T geén Siegenbeek aenhaelt dat er eenige zyn, die de dobbele of enkele vocael, in den tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze, van den onvolmaekt verledenen tyd doen afhangen, is, myns dunkens, eene misgreép.

Dat, in de ongelykvloeyënde werkwoorden den eersten persoon van den *onvolmaekt verledenen tyd*, (l'imparfait) een wortelwoórd

is, als nergens van afgeleyd en tot het maeken van andere tyden dienende, zal niemand betwisten; maer dat deézen tyd eenigen invloed op den *tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze* hebben kan, zal ook geen en weézenlyken taelkundigen staende houden. — Zynen invloed is bepaeld aen die tyden, die van den zelven worden afgeleyd, en in deéze moeten ook al de letters van haer wortelwoórd, behouden blyven.

Hier mede hoóp ik genoegzaam beweezen te hebben dat den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze, den wortel van het werkwoórd is. (Ik spreék van gelykvloeyende of regelmaetige).

Dit bekent ook mynheer *Heiderscheidt*, handelende van den onvolmactt verledenen tyd. Bl. 167.

IMPARFAIT.

« *L'imparfait des verbes disparissonnants et irréguliers est un temps primitif.*

PREMIÈRE PERSONNE.

« La première personne de l'imparfait des verbes réguliers se forme du radical, en y ajoutant *de* ou *te*. »

REM. « On appelle radical d'un verbe ce qui reste, après avoir retranché de l'infinitif la terminaison *en*, ou la dernière syllabe, si la terminaison *en* est précédée d'une double consonne, Ainsi *hoor*, *blas*, *begin*, sont les radicaux des verbes *hooren*, (*écouter*); *blasfen*, (*aboyer*), et de *beginnen*, (*commencer*). On définirait encore très-bien le RADICAL, d'un verbe, en disant qu'il est semblable à la première personne du singulier de l'indicatif présent. »

Den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze is dus, duydelyk, wezenlyk, en met eenpaerige overeenstemming, den wortel, den oorsprong van het werkwoórd, en van deézen tyd worden de andere tyden afgeleyd.

Men is het eens dat de *spelling der woórdén voórnaemelyk afhangt van der zelver oorsprong*. — Hier uyt bestaet er eenen regel, en deézen regel moet bestaen, dat in de afgeleyde en samengestelde woórdén, DIE ZELFDE LETTERS moeten plaats vinden, welke in de oorsprongetyke en enkelvoudige voórkomen. —

Om dus regelmaetig te zyn, als men den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze, *ik spreék*, *ik maek*, schryft, moet men ook in de onbepaalde wyze *spreéken*, *maeken*, schryven.

Wat brengt men hier tegen in? Dat onze oude voórvaderen, *spreken*,

maken schreéven; dat den abt *Willeramus* die in den jaere 1085 gestorven is, *Jacob van Maerlant* die in het jaer 1300 overleéd en *Melis Stoke* den oudsten hollandschen schryver, de enkele vocael-spelling volgden, en dat men in diergelyke schryvers den oorsprong der woórden zoeken moet, en *gelyk de spelling der woórden voórnaemelyk van der zelver oorsprong afhangt*, dat men diergelyke schryvers voór de spelling te volgen heéft. — Ik denke dat diergelyke redeneering geenen algemeynen byval vinden zal. Doch wat er ook van zy, deéze mannen, voór den eersten persoon van het *presens*, schreéven ook: ik *spreke*, ik *make*, en deéze waren de wortels van hun werkwoórd, zy bleéven dus in de regelmaat, met voór de onbepaalde wyze *spreken*, *maken* te schryven; zy bleéven eenstemmig, (conséquents) met zich zelve. Maer onze spellingsbaezen hebben den wortel veranderd, zy schryven, ik *spreek*, ik *maek*; willen zy dus de regelmaat behouden en met zich zelven eenstemmig blyven, gelyk onze voórvaders geweest zyn, zy moeten nu voór de onbepaalde wyze *spreéken*, *maeken*, schryven. — Willen zy voór den *infinitivus spreken*, *maken*, behouden, dan moeten zy ook voór den *indicativus*, ik *spreke*, ik *make*, stellen.

Men ziet duydelyk dat den eersten regel der commissie, en de beweégredenen waer op dién steunt, tegen alle grondstellingen en egte regels van de tael opdruyschen; daer hy levert hy zoo wel voór de werkwoórden als voór de zelfstandige naemwoórden materie tot verwarring, en zelfs tot gedwongene onregelmaetigheyd op.

Laet ons deswegens de regels ingevolge de commissie tot het bekoemen van den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze naezien, en verders hunne toepassing beproeven.

Heiderscheidt. Bl. 163.

INDICATIF PRÉSENT.

PREMIÈRE PERSONNE.

RÈGLE GÉNÉRALE : *La première personne du présent de l'indicatif se forme du présent de l'infinitif en retranchant en,*

Den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze word gemaekt van den tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze met en wech te neémen: hooren, ik hoor, loopen, ik loop.

Remarques : « 1° Lorsque le verbe est monosyllabe, on ne retranche ordinairement que la lettre *n*.

» Cependant *staen* (être debout), fait : *ik sta*; *gaen* aller, *ik ga*.

» 2° Des verbes terminés à l'infinitif en *ffen*, *tten*, *dden*, *nneen*, etc.
 » où en général lorsque la terminaison *en* est précédé d'une double
 » consonne, on retranche une de ces consonnes pour former la pre-
 » mière personne...

» 3° Les verbes terminés à l'infinitif par *zen* et *ten* comme *reizen*,
 » voyager; *prijzen*, estimer; *blijven* rester, changent le *z* en *s* et
 » le *v* en *f*.

» 4° Aux verbes dont la pénultième syllable est terminée en *a*, *u*,
 » *e* long, on ajoute *e* muet après cette voyelle; des verbes qui ont
 » *o* long, on redouble l'*o* à la première personne. »

Aen de werkwoorden, waer van de toorlaetste lettergreep eyndigt met eene lange a, u, e, voegt men eene stomme e nae die vocael; van de werkwoorden die eene lange o hebben, verdobbelt men de o, voor den eersten persoon: maken, ik maek; leven, ik leef; dueren, ik duer hopen, ik hoop.

Obs. Les voyelles *ee* long-aigu, et *oo* long-aigu ne changent jamais.

» 5° Les verbes terminés en *jen* omettent le *j* à la fin de la syllabe
 » comme *naeijen*, *ik naei*.

» 6° Les verbes terminés à l'infinitif par *sschen*, comme *risschen*
 » pêcher; *wasschen*, laver, rejettent également un *s*, à la première
 » personne : *ik visch*, *je pêche*; *ik wasch*, *je lave*. La lettre *s* doit
 » reparaitre, lorsque *sch* est suivi d'un *e* : *wij risschen*, nous pêchons.

» EXCEPTION. Il y a quatre verbes, qui forment leur première per-
 » sonne du singulier, d'une manière très-irrégulière; ce sont : *zijn*
 » ou *wezen*, *mogen* et *kunnen*, qui font : *ik ben*, *ik zal*, *ik mag*,
 » *ik kan*. »

Hier zyn al de regels en uytzonderingen die Heiderscheidt bybrengt tot het maeken van den eersten persoon van den tegenwoordigen tyd der aentoonende wyze.

De vierde aenmerking die ook eenen byzonderen regel uytmaekt heeft, by onze taelmannen voor beweégreden, dat de klinkers die eene lettergreep sluyten en den klemtoon ontfangen, lang zyn, of eenen langen klank hebben. daer integendeel, als eenen langen klinker in de zelfde lettergreep tusschen twee medeklinkers staet, eenen enkelen klinker niet genoeg is om den zelven aen te wyzen.

« Zoo zegt *David*, in zyne spraekunst (2^e verbeterde uitgaef, bl. 9.)
 » vier klinkers, van de *zes*, welke wij boven opgenoemd hebben,
 » kunnen eenen korten of langen klank voorstellen, namelijk *a*, *e*, *o*
 » en *u* : zij zijn kort in *dag*, *spel*, *slot*, *dun* : maer lang in *dagen*,
 » *spelen*, *sloten muren*. »

Met diergelyke regels en grondstellingen tot hunne toepassing overgaende hoe zal men den eersten persoon van den tegenwoordigen

tyd der aentoonende wyze van de werkwoorden *lachen*, *kuchen*, *krochen*, alwaer de klinkers *a*, *u*, en *o* de lettergreép sluyten en den kleintoon ontfangen, maecten? Ingevolge den algemeynen regel, de sluytletters *en* wechneémende, moet men, ingevolge de vierde aenmerking, en het grondstelsel van *David* by de *a* en de *u* eene stomme *e* aenvoegen, en de *e* verdobbelen, en men zal aldus voór het *presens* bekomen hebben : *Ik laech*, *ik kuech*, *ik krooch*. — Maer eene diergelyke spelling ontmoetende, zouden Siegenbeek en *David* zelve hunne schouders van medelyden niet optrekken? — zal men zeggen dat men in diergelyke gevallen de regels niet volgen mag, maer dat men het gebruyk moet raedpleégen? waerom dan regels voórgesteld? Waerom zich niet teenemaal aen het gebruyk overgegeéven? Waerom de regels van de vlaemsche tael niet behouden, voórnaemelyk daer de zelve onverbeterlyk zyn?

De vlaemsche tael heéft voór regel, van den wortel eens woórd, in alle gevallen en in al zyne letters nauwkeurigyk te bewaeren. — Deézen wortel, bestaende in al de letters van den tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze, min de twee letters *en*, maekte het woórd van den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze uyt. Deézen eersten persoon word dus als den wortel van alle gelykvloeyénde of regelmaetige werkwoorden gehouden. — Met deézen eenvoudigen regel, den eersten persoon eens gekend, moet men naer geenen wortel meer zoeken, men moet niet meer bekommerd zyn om te weéten of de vocael lang of kort is. Wilt men de onbepaalde wyze hebben men voegt er *en* by. Wilt men tot het *presens* terugkeeren, men doet er *en* af en men is aen geene hoegenaemde doóling of verwarring blootgesteld, terwyl men daer by nog altyd de regelmaetigheyd onderhouden kan.

Zal men hier tegen opwerpen, dat men niet mag, *la-chen*, *ku-chen*, *kro-chen*, maer wel, *lag-chen*, *kug-chen*, *krog-chen*, schryven moet, en dat aldus de vocaelen *a*, *u* en *o*, geene lettergreép meer sluytende, maer in de zelve lettergreép tusschen twee medeklinkers staende, kort zynde, aldus geene aengevoegde *e* of dobbele *o* aenveérden? — Daer is de nieuwe spelling, die verre is van algemeyn aenveérd te worden, want Heiderscheidt zelf schryft ook *la-chen*, etc.; maer laet ons voór eenen stond, die nieuwe spelling aenneémen, hoe zal men dan den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze schryven? Schryft men *ik lach*, waer is den regel dat men de *g* mag agterlaeten! Schryft men *ik lagch*; men zondigt tegen het algemeyn gebruyk, en daer by nog tegen den regel die zegt : *Dat wanneer, van een werkwoórd, de slotletters en, doór twee mededeklinkers zyn voórgegaen, men eenen van deéze en naemelyk den laetsten moet*

wechneemen; want is er, in den zesden byzonderen regel, eene uytzondering gemaekt, deéze is aen de werkwoórden bepaeld, waer van den infinitivus eyndigt in *sschen*. — Zal men eyndelyk *ik lag* schryven? men zondigt alwederom tegen het algemeyn gebruyk, men verminkt den tongval, en daer by, men heeft geen onderscheyd meer tusschen den eersten persoon van den tegenwoordigen tyd der aentoonende wyze van het werkwoórd *lachen*, en den eersten persoon van den onvolmaekt verledenen tyd van het werkwoórd *liggen*.

Inmiddels, betrouw ik ten duydelyksten beweézen te hebben, dat den eersten regel van de commissie, op geene hoegenaemde grondstellingen van taele rust, de egte regels miskent, onder alle betrekkingen, aen verwarring blootstelt, en weézenlyk taelbedervend is, zoodanig, dat hy, by elken mensch van een gezond verstand moet verworpen worden.

Wy zullen dus tot den tweeden regel van de commissie overgaen.

2de Regel : « HET WEGLATEN DER ACCENTEN, MET UITZONDERING VAN DIE TEEKENS WELKE GEBRUIKELIJK ZIJN OM EENEN BIJZONDEREN NADruk OF EENE ZAMENTREKKING AEN TE DUIDEN. »

De twee klinkletters *ee* en *oo* zyn de eenigste vocaelen die in de vlaemsche tael van klank veranderen en vervolgens accenten of klankteekens ontfangen.

In de vlaemsche tael heeft de *ee* dry verscheydene klanken, en alzoo word zy ook by de egte Vlaemingen op dry derhande wyzen geschreéven.

De dubbele *ee* word geschreéven zonder teeken, als in de woórden : *been*, *reep*, *zeep*, *vreed*, *vreezen*, etc. Des Roches noemt deéze *doór malkanderen vloeyénde*. — Zyne hedendagsche voórstanders noemen de zelve *zagtlang*. De commissie en haere aenhangers, noemen haer *scherplang*.

De dubbele *ee* word geschreéven met een schrabbeken boven de tweede *e*, als in de woórden : *geéft*, *leéft*, *spreékl*, *breékt*, *neéf*, etc. — Deéze word doór Des Roches *hardlang*, doór zyne voórstanders, *scherplang*, en doór de commissie en haere aenhangers, *zagtlang* genoemd.

Den derden klank die de dubbele *ee* bekomt, vinde ik in onze hedendagsche spraekkonsten niet aengeduyd, den zelve luyd als *ei*, en word geschreéven met een kapken (accent circonflexe) boven de tweede *é*, als in de woórden : *geérne*, *keérs*, *peérd*, *steért*, *veérdig*, etc. Diergelyke woórden worden zelfs met *ei* by de Vlaemingen geschreéven, als *weirdig*, *veirdig*, *peird*, etc.

De dubbele *oo* heeft in de vlaemsche tael twee verscheydene klanken. — En word ook op twee derhande wyzen geschreéven : Zy word ge-

schreeven zonder teeken, als in de woorden, *hoog, droog, schoen, droom*, etc. Den klank die zy hier bekomt, noemt Des Roches *doormalkander vloeyend*; zyne hedendagsche voorstanders, noemen den zelyven *zagtlang*; de commissie en haere aenhangers, *scherplang*.

In de woorden *bloos, kroost, stoof, voór, schoel*, word haeren klank, doór Des Roches *hardlang*, doór zyne hedendagsche voorstanders, *scherplang*; en doór de commissie en haere aenhangers, *zagtlang* genoemd.

Deézen klank word by de Vlaemingen aengeduyd met een schrabben boven de tweede *oó* te stellen.

Den naem die men aen deéze klanken geeft is, volgens my, van geen belang. Dat ik daer aen ook eenen naem wil geeven is om de kortheyd, en om, als ik den eenen of den anderen wil aenduyden, langere omschryvingen te vermyden. — Ik noem dus met de commissie den klank der dobbele *ee*, in *beek, weef*, etc. ZAGTLANG. In *been, reep, vleesch*, etc. SCHERPLANG; en in *peerd, steert*, etc. HARDLANG.

Den klank der dobbele *oo*, noem ik met de commissie, in *schoel, boog*, etc. ZAGTLANG; in de woorden *hoog, droog*, etc. SCHERPLANG.

* Het onderscheid van klank, zegt Sieg. bl. 128-129, tusschen de
 » lange harde en zachte *e* en *o*, is met der daad, in het wezen der
 » tale en de gemeenlandsche uitspraak gegrond, het is waar, dat
 » het zelve thans in de uitspraak van vele Nederlanders, bijzonderlijk
 » der Amstellanderen is verloren gegaan; doch daarentegen laat het
 » zich op de tong der Maaskanters, Zeeuwen, Groningers en andere
 » bewoners van ons vaderland, duidelyk hooren. Ja, hoe verbaster-
 » derd in dit opzigt de uitspraak der Amstellanderen ook zijn moge,
 » heeft echter die van *het lage gemeen* het kenmerk der hardlange *e*
 » nog bewaard, zeggende volgens een vriesch dialect, *ien* voor *een*,
 » *bien* voor *been*, *stien* voor *steen*, *wiek* voor *week*, (mollis) *gien*
 » voor *geen*, (nullus); terwijl de zachte *ee*, in *week* (hebdomas) *geen*
 » (hic-ille) bij de uitspraak nimmer in *ie* overgaet.

» En indien, gaat hij voort, iemand al deze bewyzen nog niet vol-
 » doende mogt achten, zoo lette hij op de gemeenschap, welke de
 » hardlange *e* met den tweeklank *ei*, de HARDLANGE *o* met dien van
 » *au* heeft. »

Men ziet hier uyt, voóreerst dat den scherplangen klank by de Hollanders den zelfden niet is als by de Belgen. Ten tweeden, de hardlange *e*, by het *laege gemeyn* maer bewaerd wordende, ziet men daer doór, dat het onderscheyd van klank in de meest beschaefde uytpraek verlooren gegaen is. — De verlichte klas der Hollanders maekt geen onderscheyd van klank in de uytpraek van de dobbele *ee* en *oo*; deéze tweeklanken of *diph tongen*, worden standvastiglyk

in alle gevallen (doór de Hollanders **ZAGTLANG** uytgesproken, zy dienen dus doór klankteekens, in het geschrift, niet onderscheyden te worden. — En aldus hebben de Hollanders ook de klankteekens uyt hunne woordenboeken eenigzins mogen verbannen. — Nogtans zou het niet nutteloos zyn de scherplange *ee* en *oo* te onderkennen, vermits deéze eene uytzonderinge maekt aen hunne enkele vocaelspelling, de dubbele vocael in het meervoud der naemwoorden en in de onbepaalde wyze der werkwoorden behoudende; ook schynt Siegenbeek aen deéze kennis prys te hegten. — Vermits hy deswegens zegt bl. 126-127 :

« Men vindt de hardlange *e* en *o* van de zachte, door *vokaalver-*
 » *dubbeling*, zorgvuldig onderscheiden in den *Roomschen Bijenkorf*
 » van Marnix.... Doch voor al strekt hier in tot eene heldere baak
 » het *uitmuntend woordenboek* van KILIAAN volgens de uitgave van
 » 1599, door hem zelve nagezien, en door VANHASSALT gevolgd; een
 » werk van onschatbare waarde voor de kennis onzer oude taal,
 » en 't welk, by andere uitstekende verdiensten, ook die bezit, dat
 » de onderscheiding van de harde en zachte *e* en *o*, daar in met
 » de grootste naauwkeurigheid is waargenomen. »

In onze vlaamsche moedertaal worden de zagtlange, de scherplange en de hardlange *ee*, als mede de zagtlange en scherplange *oo*, in de zuiverste en beschaefde uitspraeken, onderscheyden; ook is deéze onderscheyding, doór Des Roches uytdukkelyk voorgesteld. — Onze commissie schynt, de hardlange *ee* met de scherplange te verwarren, want ik zie in de spraekunst van Mr David, bl. 122, dat hy *been* en *peerd* op de zelfde linie stelt, en hun aldus den zelfden vocaelklank toeëygent, 't geén hy, met een weynig zyne oor te toetsen onmiddelyk voór eene misgreép houden moet. Doch wat er van zy, de commissie schynt, twee vocaelklanken aen de dubbele *ee* en de dubbele *oo*, voór de uitspraek, willen te behouden, den zagtlangen en scherplangen. — Kon zy, in eene diergelyke gesteltenis, de hollandsche spelling, wel bedagt, naevolgen, met de klankteekens te verwerpen? — Zyn de klankteekens den leydsman niet, tot het vermyden van wan-geluyd, en zelfs om zich duydelyk en verstaenbaer uyt te drukken? — Hoe zal ik, by voorbeeld het woórd *voór* uytspreeken, als in : *voórtyds*, (autrefois) *voórvaders* (ancêtres) etc. zonder het geluydteeken voór leydsman te hebben? men zal my waarschyntlyk zeggen dat er niemand twyfen kan of het woórd *voór* moet **ZAGTLANG** (op zyn hollandsch) uytgesproken worden; maer men weét dit altyd niet, en ik hebbe dit zelfde woórd meermaels scherplang hooren uystpreeken, en onder andere nog doór eenen agtbaeren geestelyken, op eenen predikstoel. — Ik vinde geschreeven : *ik heb geenen man*

gezien. — Van den klank die de dubbele *ee* in het woord *geenen* bekomt, hangt het verstand van de zinsnêe af. — Is hy *SCHERPLANG*, dan beteekent zy « *Je n'ai vu aucun homme*. Is hy, in tegendeel, *zagtlang*, dan beteekent zy. « *J'ai vu cet homme-là*.

Dit te kennen is volgens Mr David zeer gemakkelÿk hy doet deswegen in zyne spraekunst, bl 122-125, eene koddige aenmerking.

« Over 't algemeen, zegt hy, zal een *Belg*, met eenvoudig de woorden
• aen zijne oor te toetsen, weten of de *E* en de *o* die er in voorkomen,
• zacht of scherplang zijn. In geval van twijfel, heeft hij slechts een
• goed woordenboek te raadplegen. »

Mynheer David bekent dus dat er twyfel kan ontstaan maer de oor kan hier op nooyt beslissen; hier is immers geene kwestie van de musieknoóten, *ut*, *re*, *mi*, *fa* of *sol* te onderscheyden. — De zaak is hier niet, den zegt of scherplangen klank te onderkennen, maer wel, te weeten waer men den eenen of den anderen gebruyken moet. — Dus toetst, krabt of slaet uwe oor, zy moet u altyd even wys laeten. — Den tweeden middel is *eenen goeden icóbrdenboek* te raedpleégen, maer voóreerst, heéft men altyd zelfs nog geenen slegten by de hand. Ten tweeden, welken woórdboek zal men raedpleégen? neémt men *Olinger's*, deézen zal u zoo wys laeten als uwe oor. — Doch Mr David *vereyscht eenen goeden woórdboek* en ik onderstel dat *Olinger's*, volgens hem, niet deugt. Eenen goeden woórdboek moet dus de zegt-en scherplange klanken aentoonen, — en daer voór moet men, tot den woórdboek *van Des Roches*, van *Visschers*, of van den ouden *Kiliaan*, zynen toevlugt neémen. Maer deéze schryvers verwerpen den tweeden regel van de *commissie*; vervolgens veroórdeelt Mr David zynen eygen regel.

Daer hy is den regel in zich zelve niet aenneémelyk, « *met uitzondering*, zegt hy, *van die teekens welke gebruykelyk zijn om eenen bijzonderen nadruk of eene zamentrekking aen te duiden*. » — Hier zal men teekens stellen, en men zal de klankteekens verwerpen, daer waer den klank en het teeken, verschillende woórd aenduyden. — Men zal aldus *beer*, *verrat*, *beér*, *ours*; *geenen*, *aucun*, *gééne*, *celui-là*; *hoop*, *monceau*, *hoóp*, *espoir*; *oord*, *endroit*, *oórd*, *liard*, *poot*, *patte*, *poót*, *plançon*, en diergelyke woórd zonder klankteekens schryven, en men zal teekens behouden om eenen na druk of eene samentrekking aen te duyden! — Moeten het gezond oórdel en de regte reden, deézen tweeden regel niet verwyzen en brandmerken?

Ik zou my hier op verder kunnen uytlaeten, maer ik betrouw genoegzaam beweézen te hebben dat hy niet kan aengenomen of verdedigd worden.

Wy zullen dus tot den derden regel overgaen.

3^{den} Regel : « Het vormen der tweeklanken *ei* en *ui*, met de » enkele *i*, ook in verlengde woorden, als *vleien*, *schreien*, *kraien*, » *luiaerd*. In de tweeklanken *ooy* en *uy* of *aey* is de *y* noodzaakelyk, » en de *a* word verlengd, wanneer de *y* door geen klinker gevolgd » is, als *strooy*, *strooyen* gestroeyd, *drayen*, *draey*, *gedraeyd*. »

Deézen regel wykt al wederom van onze vlaemsche spelling af, maer verbetert hy de zelve!

SCHRYF, ZOO ALS GY SPREEKT. — ADELUNG, zegt *ſieg*, bl. 13, noemt *dit niet onaardig de natuurwet der spelling, welke in alle talen ten grondslag van de zelve liggen moet en met derdaad ligt*. — En verder, bl. 17, zegt hy wederom uyt zich zelve, *dat de regel, SCHRIJF, ZOO ALS GY SPREEKT; met regt de NATUURWET der spelling genoemd kan worden*.

De Vlaemingen, bewaeren hunnen tweeklank *ey* en *uy*, zy schryven dus *vleyën*, *schreyën*, *kraeyën*, *luyaerd*. En aldus *schryven zy, zoo als zy spreéken*. Den 3^{den} regel van de commissie wykt van de natuerwet af en uyt diën hoofde dient hy verworpen te worden, mogt er zelfs geene andere reden meer bestaen; maer hy wilt onze gebruykelyke uytſpraak veranderen, en dat waerom? eeniglyk om ze met de hollandsche uytſpraak gelyk te stellen, en dit zonder het minste bewys te kunnen bybrengen dat de hollandsche uytſpraak beter is!!

Dat de diphtongen *ei* en *ey* den zelfden klank niet hebben, moet ik, myns dunkens, hier niet onderzoeken, ik zal het verder bewyzen, mogte de commissie het tegenstrydig beweëren.

Den paragraphe of tweede deel van den regel, bevat eene willekeurige spelling die den taelregel, wegens de afleyding over 't hoofd ziet, volgens welken, gelyk ik nog gezeyd heb, en hier herhaele, in de afgeleyde en samengestelde wóórden die zelfde letters moeten plaets vinden, welke in de oorsprongelyke en enkelvoudige vóórkomen. — Anders gezeyd dat al de lettres die den wortel van een wóórd uytmaeken, in al de, van diën wortel, afgeleyde en saemen gestelde wóórden, zorgvuldiglyk en zonder eenige verandering moeten bewaerd worden. — Tot vóórbeeld brengt hy twee werkwoórden by. — In het eerste, is den wortel of zaekelyk deel *strooy*, het verleden deelwóórd moet al die letters bevatten en vervolgens *gestrooyd*, maer niet *gestroeyd* geschreëven worden.

In het tweede, is den wortel *draey*, de onbepaalde wyze moet *draeyen* geschreëven worden en niet *drayen*. — Zou integendeel den *wortel dray* zyn, dan zou men den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze moeten, *ik dray*, maer niet *ik draey* schryven, en zoo ook met het *verleden deelwóórd* handelen.

Brengt den 3^{den} regel niets voordeeligs of aengenaems voor de taele by, miskent hy daerenboven nog de grondwetten; daer bestaet dan eene dubbele reden om den zelve te verwerpen.

4^{den} REGEL : « *het gebruik der ch voor de letter t overal waer de g niet oorspronkelyk is.* »

Dat men voor het gebruik der *ch*, en *g*, eenen vasten en uytvoerbaren regel kon vinden, daer zou ik geërne in toestemmen. — Daer de *g*, oorspronkelyk is, moet men, volgens de commissie, voor de *t*, deéze letter stellen; maer hoe veel gevallen zyn er niet waer den oorsprong duyster en zelfs onkennelyk is? — Men is dus blootgesteld bestendiglyk tegen den regel te werk te gaen. — Zou men in diergelyke omstandigheid niet voorzigtiger gehandeld hebben met onze vlaemsche spelling, te behouden, dan wel met die geéne van Siegenbeek hier in te brengen? — De spelling volgens Des Roches, op zig tens de *g* en *ch*, voorkomt eene menigte dobbelzinnigheden, die men in de hollandsche spelling aentref, hoedanigheid, volgens my, die alleen haer den voorkeur geéven moet. — En waer om hier van afgeweéken? om dat de *g* te zagt is, en de *ch*, beter aen den natuerlyken toon der uitspraak voldoet, waerschyndlyk ook om dat de commissie, zich al wederom naer de oudheid heeft willen schikken. Wegens de oudheid, zegt Siegenbeek, bl. 164 et 165 : « hier omtrent had bij de oudheid de zelfde

- verwisseling plaats, als omtrent de *d*, en *t*, dat zij, namelyk, de *g* te
- zacht keurende, om tot sluytletter te dienen, daar voor de *ch* in
- plaats stelde, zonder te letten, of het meervoud of het grondwoord
- de *g* had, ... De ongemeene zachtheid der *g* valt zeker niet te loochenen, als klaarlijk bevestigd wordende door hare geheele wegsmelting in verscheidene woorden, bij voorbeeld, *dweil*, *peil*, *zeil*,
- verkort uit *dwegel*, *pegel*, *zegel*; *leide*, *zeide*, voor *legde*, *segde* en
- meer andere. Die zachtheid blijkt insgelijks uit hare verwisseling met
- de *j*, in gegenswoordig en *jegenswoordig*, *genever* en *jenever*,
- *gicht* en *jicht*, *gonst*, *gunst* en *jonst*, en meer andere. Deze verwisseling der *g* en *j* in de uitspraak gaf aenleiding, dat men om den
- klank der *g* zuiver te bewaren, de *h* achter de zelve plaatste, schryvende *h* *ter verscherping* der *g* op het laetst der lettergreep, waar de
- ouden altijd de *ch* gebruikten... (166) Doch deze heeft men in lateren
- tijd, als ongepast en met den aerd der tale geenszins overeenkomende,
- te regt verworpen, en wat het gebruik der ouden, die zich op het
- einde der lettergreep altijd van *ch* bedienden, aengaat, het zelve
- steunt zeker op een goeden grond, als voldoende de *ch*, vooral wanneer de lettergreep op *t* eindigt, beter aen den natuerlijken toon
- der uitspraak dan de zachtere *g*,... bl. 167. « op grond hiervan ach-

» ten wij het best, overeenkomstig het tegenwoordige gebruik, dezen
 » regel aan te nemen, *dat in woorden, welke in het meercoud de g*
 » *hebben, of de zelve om hunnen duidelyken oorsprong vereischen,*
 » *de g altijd hare plaats moet behouden.* Men schryve dus *oog, weg,*
 » *dag* enz. als mede *magt, van mogen, klagt van klagen,* en des ge-
 » lijks in de verdere hier toebehoorende woorden. Doch waar geene
 » dergemelde redenen tot de plaatsing der *g* voor handen is, *gebruike*
 » *men, ter meedere voldoening aan de uitspraak bestendig de ch* bij
 » de sluiting op eenen harden medeklinker, of aan het einde van eene
 » lettergreep, en schryve dus *ach, zich, lucht, achten, pracht, kocht*
 » van koopen, *zacht,* en zoo in meer andere. »

Als de *g* of *ch* aen het hoofd van een woórd of lettergreép staen, dat de *g* altyd zagt en de *ch* altyd scherp is, en aldus den zelve toon in de uyt spraek niet vertegenwoórdigen, wil ik niet betwisten. Maer is het ook zoo gelegen als die letters een woórd of eene lettergreép sluyten, en wel voórnaemelyk als zy doór de letter *t* gevolgd worden? hiervermeyn ik van neen, en honderd voórbeelden dienen my tot getuygenis. Kan men, B. V. doór den toon in de uyt spraek, *agt* met *acht, egt* met *hecht, nigt* met *nicht, logt* met *locht, tugt* met *tucht,* en honderd diergelyke onderscheyden? Kan niemand ja zeggen, dan is den regel zonder grond, daer by verwekt den zelve dobbelzinnigheden die doór onze huydige vlaemsche spelling vermeéden worden. B. V. den Vlaeming schryft *agt,* estime; *acht,* huit (getal); den Hollander en de commissie met hem, schryven *acht* voór beyde de woórdén. — Den Vlaeming, schryft *regt,* droit; *recht,* justice, den Hollander *regt* voór beyde de woórdén. — Den Vlaeming schryft *regter,* plus droit, *rechter.* juge; den Hollander schryft *regter* voór beyde de woórdén. Meer andere woórdén zouden kunnen bygebragt worden, maer mogten zy de eenigste zyn, men zou nog gemagtigd zyn, den 4^{den} regel voór taelbedervend te aenzien, en aldus den zelve met recht verwerpen.

5^{den} REGEL : « het gebruik der lidwoorden *de* en *een* in den eersten
 » naemval mannelijk enkelvoudig, met weglating der *n* of *en* in de
 » byvoegelijke naemwoorden, welke laetsten, nogtans zelfstandig
 » gebruikt, in het meervoud de *n* aennemen.

» Alle zelfstandige naemwoorden, maer deze ook alleen, zegt *David*
 » bl. 24., hebben elk hun eigen geslacht, en dit is drierlei : het
 » mannelijke, het vrouwelijke, en het onzijdige.

• Jongelingen wier moedertael de nederduitsche tael is, kennen
 » alvroeg het geslacht *veler woorden* door 't enkel gebruik; zy leeren
 » dat van *tele andere* allenskens en als van zelfs, door het lezen : in-
 » geval van twijfel *slaen zy 't woordenboek open* en verzekeren zich
 » van 't geslacht. »

Pietersz bl. 34, zegt. » Het is niet altoos gemakkelijk het geslacht van een woord te vinden. Het eenvoudigste middel en ook het zekerste, is het gebruik van eene woordenlijst, waer bij de geslachten zijn opgegeven. Eenige algemeene kenmerken kunnen ons nogtans van veel dienst zijn.

» Vooreerst, dient men te weten, dat de geslachten veel al door de lidwoorden kunnen worden aangewezen. Alle zelfstandige naemwoorden die *den, des, eens* of *eenen* vóór zich hebben, worden mannelijk genoemd. Dus zegt men *EENEN hoed, DES gronds, EENEN troost, EENS engels*.

» Alle woorden, die in het enkelvoud *der, eene* of *eener* vóór zich hebben zijn vrouwelijk...

» Hebben de woorden het lidwoord *het* vóór zich, dan worden zij onzijdig genaemd.

Men kan hier nog byvoegen dat alle *naemen van mannen* mannelijk, en alle *naemen van vrouwen*, vrouwelyk zyn als mede dat alle *naemen van landen, steden en plaetsen* tot het onzijdig geslacht behooren.

» L'article, zegt heiderscheidt; bl. 55, est un mot qu'on place devant les substantifs communs pour en indiquer le genre, et pour annoncer dans quel sens ils sont employés. »

Het lidwoord is een woord dat men vóór de gemeyne zelfstandige naemwoorden stelt om er het geslacht van aen te duyden en om bekend te maeken in welken zin zy gebruykt zyn.

Wy hebben in het vlaemsch twee lidwoorden, het eerste bepaelend en het tweede onbepaelend genoemd. Het bepaelend lidwoord is *den* vóór het mannelijk, *de* vóór het vrouwelyk, en *het* vóór 't onzijdig. — Het toont aen dat het zelfstandig naemwoord in eenen bepaelden zin gebruykt word.

Het onbepaelend lidwoord is, *eenen* vóór het mannelijk, *eene* vóór het vrouwelyk en *een* vóór het onzijdig. — Het toont aen dat het zelfstandig naemwoord, in eenen onbepaelden zin gebruykt word.

Daer by is hier aen te merken dat de lidwoorden *den* en *eenen*, zoo wel in de hollandsche als in de vlaemsche tael, aen het mannelijk geslacht beantwoorden.

Hier uyt kan men reeds afmeeten hoe onbezonnen de commissie, in den eersten naemval van het enkelvoudig, ook vóór het mannelijk geslacht, de lidwoorden *de* en *een* heeft voorgeschreeven, daer waer het eerste aen het vrouwelyk en het tweede aen het onzijdig alleenlyk beantwoorden.

En waerom deézen regel? Om dat de commissie beweert dat men alzo spreekt, en dat het eenen algemeynen grondregel is: schryf, zoo als gy spreekt. — De commissie heeft hier zekerlyk niet

opgelet, dat Siegenbeek zelf, en dit met veel reden zegt: *dat de onbepaalde opvolging van gemelden regel de deur voor menigvuldige verwarringen zal openzetten. — dat de spraak uit haren aard aan velerlei verbasteringen is blootgesteld. — Dat men dus zich rigten moet naar de zuiverste en meest beschaafde uitspraak.* Daer hy nog voegende: *dat het denkbeeld eener geheel zuivere en volkomene uitspraak louter hersenschimmig is.*

Kan eenen diergelyken regel met gezond oordeel, wel toegepast worden, daer, waer hy het geslacht der zelfstandige naamwoorden verminkt en onkenneelyk maekt? — Het lidwoord dient *om het geslacht aen te duiden*; dus volgens den regel, is het van zyne schikking afgetrokken. Den wezenlyken regel is, voor al de taelen, dat alles wat aen het mannelyk of vrouwelyk geslacht behoort, ook mannelyk of vrouwelyk zy. — Mr David maekt hier al wederom geene zwaerigheid in. — *In geval van twyfel*, zegt hy, *slaet men het woordenboek open, en men verzekert zich van het geslacht*, (Mr David vermeent zeker dat men den woordenboek altyd in den zak heeft) maer ik vinde geschreeven **DE HAEG**, nae my verzekerd te hebben dat het *geene haeg van doornen is*, maer eene stad in Holland, wil ik het geslacht kennen. Ik zoek vervolgens den naam op in eenen franschen landbeschryvingswoordenboek, (ik weet niet of wy diergelyken in het Vlaemsch of Hollandsch hebben) daer vinde ik **LA HAYE**. — Het lidwoord *la* doet my zien dat den naam diër stad in het Fransch van het vrouwelyk geslacht is, voor het Vlaemsch of Hollandsch is het geslacht niet aangewezen. — Ik slae den woordenboek van Mr *Olinger*, die eenen voorstander van het Hollandsch of van de spelling der commissie is, open. Daer vinde ik **DEN HAEG**; hier doet het lidwoord my onderstellen, dat het woord *Haeg* van het mannelyk geslacht is. Maer gelyk in de woordenboeken al de zelfstandige naamwoorden in den eersten naamval van het enkelvoud staen, zoo zondigt Mr *Olinger* of wel *tegen zyne spelling*, of wel *tegen het geslacht*. — Maer waer tegen heeft hy gezondigd? dit is eene vraag, en vervolgens blyft den twyfel bestaen. — Mr Heiderscheidt in zyne spraakkunst schryft **DE HAEG**, doch voorzigtiger, stelt hy er uytdukkelyk by, *dat het eene stad is, by uytzondering, van het mannelyk geshlacht*. Mogte hy er dit niet in volle letters hebben bygesteld, hoe zou ik ooyt, met zekerheid, het geslacht gekend hebben?

Bewyst dit niet duydelyk hoe belachelyk het is, van het lidwoord *de* in den eersten naamval van het enkelvoud aen het mannelyk geslacht willen toe te passen? Maer men beweert dat dit het onderscheyd tusschen **DE nominativus**, en **DEN accusativus**, het onderwerp van het voorwerp eens werkwoords doet onderkennen, en aldus tot de klaerheid eener rede bydraegt. — Dat het lidwoord *den*

in den eersten naemval, dobbelzinnigheyd, zou kunnen baeren tusschen het onderwerp en het vóórwerp, is mogelyk. Maer kan deéze dobbelzinnigheyd wel opgewoógen worden, met de verwarring waer in het lidwoórd *de* in den eersten naemval vóór beyde geslachten, bestendig vallen doet? Daer by, waer heéft het lidwoórd *den* reeds dobbelzinnigheyd doen opryzen? Hoe dikwils heéft het lidwoórd *de* er geene veroorzaekt?

Zekeren Mr Straatman, Hollander, onderwyzer te Auderghem, en ten zelfden tyde *leeraer met diploma*; heéft zoo men weét, 't vóórleden jaer, een schimpschrift uytgegeéven tegen eenen onzer agtbaerste leeraers, Vlaeming, vóórstander van Des Roches, waer in niets verwaerloosd word om deézen treffelyken man belachelyk te maeken. Het draegt tot opschrift: **MEESTER JOCHEMS LOTGEVALLEN EN REISTOCHT NAER GEEL**. Hier doet hy meester Jochem alle soórten van bespottelyke ontmoetingen ondergaen, hy stelt ook in zynen mond alle onnoozele en belachelyke redenen ter verdediging van de leer van Des Roches, en die hy vervolgens meesterlyk en triomphantelyk beantwoórd.

Den opsteller der Gezette van Aelst, Mr *Byl*, deés schimpschrift geleézen hebbende, heéft aen diën heer Straatman dry *stellingen* toegezonden, betrekkelek de lidwoórd.

1° « Beide echtelingen zijn naar onze stad komen wonen, na weinig » tijds, werd er de eene geacht en de andere gehaat om dat, terwijl » de eene meermaals bad, de andere dikwijls vloekte. — »

— Deéze spreek- of schryfwyze behoudende, wie wierd er geagt of gehaat, wie bad of vloekte er?

2° « Man en vrouw van eene misdaad beschuldigd zijnde, werden » beide vóór den regter gebracht, na de bepleiting van hun proces, » zegde deze: de jongste verdient tot vijf jaren opsluiting veroor- » deeld te worden, en de andere moet dadelijk in vrijheid gesteld » worden; dat dan oogenblikkelijk de schuldige weggeleid en de on- » pligtige losgelaten worde. »

Wie van beyde moet nu doór de rakkers vastgegreépen of los gelaten worden, wie is pligtig of onschuldig? dit is het géén wy géérne zouden weéten. Het géén nogtans in goed Vlaemsch zoo gemakkelyk ware.

3° « Spréekende van twee geleerde, eenen man en eene vrouw » die den zelfden naem voeren, noemen wy hun by vóórbeeld, » Straatman. »

Hoe zal men nu mynheer van jouffrouw Straatman kunnen onderscheyden, wanneer men ergens zou leézen? • *de geleerde Straatman* » *zegt dat de wereld wil bedrogen worden.* »

Mynheer Straatman heéft hier op geantwoórd: • *dat hij niet ge-*

- » looft dat er in zijnen meester Jochem, een enkel volzin voor-
- » komt, waar in het niet mogelijk is het onderwerp van het voor-
- » werp te onderscheiden, of waar in het twijfelachtig is of de
- » werker tot het mannelijk of tot het vrouwelijk geslacht behoort. »
- » In de drie vragen, zegt hy, die mij ter beantwoording worden toe-
- » gezonden, IS HET WEZENLIJK ONMOGELIJK TE ZEGGEN OF HET DE MAN OF
- » WEL DE VROUW IS DIE HET BEDOELDE WERK VERRIGT; maar wie is
- » daar van de oorzaak? niemand dan de opsteller der vragen.
- » Het is de schuld niet van de tael of van de spelling, enz. »

Daer is, om zoo te zeggen, geheel de antwoord. *Sobere antwoord!* dat de dry spreekwyzen onverstaenbaer zyn, dat bekent hy, maer het is de schuld van den opsteller, en niet van de spelling. Is er de spelling volgens den vyfden regel niet gelykelyk de schuld van? Laet in den eersten naemval, volgens de grondstellingen van Des Roches de lidwoorden, en de byvoegelyke naemwoorden met hunne zelfstandige, in geslacht overeenkomen, gelyk de gezonde reden en de weézenlyke taelgronden vereyschen, en zie of gy alsdan nog diergelyke wangedrogten van voorstellen, die men niet ontlitten of verstaen kan, zult kunnen opmaeken. Kont gy niet meer, dan moet gy noodzaekelyk bekennen dat er de spelling volgens den vyfden regel insgelyks de oorzaak van is.

Had Mr Straatman zich redelykerwyze kunnen verdedigen, hy zou ten minsten, in het systeém van Des Roches ook dry onverstaenbaere volzinnen hebben opgezocht, om alzo te doen zien, dat, kan er van den eenen kant dobbelzinnigheyd bestaen, er gelykelyk van den anderen kant dobbelzinnigheyd bestaen kan; niets diergelyks voórbrengende, is het te bedenken dat hy ook niets diergelyks gevonden heeft.

Den regel handelt ten zelfden tyde van de byvoegelyke naemwoorden. — « *In den eersten naemval van het enkelvoud moet n (of en) in deéze worden wechgelaeten; nogtans zelfstandig gebruykt, neemen zy in het meervoud de n aen.* »

Wat zyn byvoegelyke naemwoorden? Mr David geeft er de beschryving van, bl. 17. —

« Gelyk er woorden zijn die de namen der dingen aanduiden, zegt hij, zoo zijn er ook die dienen om de hoedanigheden of de eigenschappen der dingen uit te drukken, en deze noemt men *bijvoegelyke naemwoorden*, om dat zij bij de zelfstandige gevoegd worden. Men heet ze ook *adjectiven*.

» De bijvoegelyke naemwoorden, zegt hy, bl. 41, zijn *mannelijk, vrouwelijk of onzijdig*, hebben een meervoudig getal, en ondergaen de verhuiging, *zich in dit alles schikkende naer de zelfstandige naamwoorden, tot welke zij behooren.* »

.... Voorbeeld : DE STERKE LEEUW, 1ste naemval enkelvoud, man-

Mynheer Heiderscheidt zegt, bl. 60 :

- L'adjectif qualificatif *n'a par lui-même, ni genre, ni nombre* ;
- cependant quand il est suivi d'un substantif, *il s'accorde avec lui en genre, en nombre et en cas.*
- Het verklaarend byvoegelyk naemwoórd *heeft doór zich zelf*
- *noch geslacht noch getal.* Nogtans als het van een zelfstandig
- gevolgd is , komt het met deés overeen in geslacht , in getal en in
- naemval.

.... Voorbeeld : DE GOEDE VRIEND , 1ste naemval , enkelvoud , mannelijk .

Het byvoegelyk naemwoórd eyndigt , even gelyk het lidwoórd , zoo wel in de hollandsche als in de vlaemsche tael , voór het mannelijk geslacht met *n* , voór het vrouwelyk met *e* , voór het onzydig word *en* agter gelaeten , zoo dat in beyde de taelen , my van de byvoegelyke naemwoórd , als voórbeélden , hier boven bygebragt , bedienenēe : *sterken, goeden* , aen het mannelijk geslacht , *sterke, goede* , aen het vrouwelyk , en *sterk, goed* aen het onzydig beantwoórd .

Dat de commissie naer het Hollandsch , in den eersten naemval van het enkelvoud , *sterke, goede* , voór het mannelijk geslacht wilt doen schryven , is niet om dat deéze verbuyging aen het mannelijk geslacht beantwoórd , maer wel om den *nominativus* of het onderwerp , van den *casus* of het *regiem* van de werkwoórd te onderscheyden .

Kan men deéze stelling wel in overeenstemming brengen met het geén Mr David zegt : *dat een byvoegelyk naemwoórd zich, in alles, schikken moet naer het zelfstandig waer toe het behoort?*—volgens Mr Heiderscheidt , heéft het byvoegelyk naemwoórd *doór zich zelven, noch geslacht, noch getal* , het moet dus zyn *geslacht* van het zelfstandig ontleenen .

Hoe kan men dus een byvoegelyk naemwoórd vrouwelyk maeken daer , waer het aen een zelfstandig mannelijk behoort ? Min onredelyk zou het zyn , van het onzydig te laeten , zoo als men het zelve in de woórdboeken aantreft ; en zeggen *den, de, het sterk leeuw, goed vriend, etc.*

Volgens den vyfden regel der commissie moet men dikwils de dry geslachten op een gèstapeld vinden met het een en zelfde *substantivum* . In de aengehaelde voórbeélden heb ik slegts voór het bepaelend lidwoórd , het onbepaelend te neémen , en ik zal ingevolge de spelling der commissie , hebben *een sterke Leeuw ; een goede vriend* . —Alzoo heb ik een lidwoórd dat onzydig is , een byvoegelyk naemwoórd dat vrouwelyk is , en een zelfstandig naemwoórd , waer aen de twee voórgaende behooren , dat mannelijk is . — Is eene diergelyke schryf- wyze geen wangedrogt dat het gezond oórdeel doemen moet ? !

Van het lidwoord en ook van het byvoegelyk naemwoord, doór zyn zelfstandig gevolgd, gehandeld hebbende, handelt den regel eyndelyk van de byvoegelyke naemwoorden zelfstandig gebruykt. Deéze zouden nu moeten in het *meervoud* op *n* eyndigen. Wegens de verbuiging van het enkelvoud, zegt den regel niets, alhoewel deéze ook in aendagt dient genomen te worden; reden waerom ik my met het enkelvoud vooral zal bezig houden. —

Hier toe ben ik genoodzaekt de spaekkonsten van de aenhangers der commissie te raedpleégen.

David zegt deswegens, bl. 46.

• De byvoegelyke naemwoorden kunnen ook als zelfstandige gebruykt worden, *en dan hebben zij gemeentlijk het mannelijk als eigen geslacht*, in dat geval worden zij verbogen als een mannelijk *substantief* eindigende op *e* als *bode*, bij voorbeeld :

Enkelvoud.	Meervoud.
1 ^o De dappere	De dapperen.
2 ^o Des dapperen	Der dapperen.
3 ^o Den dappere	Den dapperen.
4 ^o Den dappere	De dapperen.

Heiderscheidt zegt bl. 71 :

« Lorsque les adjectifs sont pris comme substantifs, on les décline
• **COMME LES SUBSTANTIFS.** Ils prennent le genre de l'individu qu'ils
• désignent, et se terminent tous en *e* au nominatif singulier.

Als wanneer de byvoegelyke naemwoorden als zelfstandige genomen worden, verbuigd men de zelve GELYK DE ZELFSTANDIGE. *zy neemen het geslacht aen van den persoon die zy aenduyden*, en *zy eyndigen alle in e* in den 1ten naemval enkelvoud.

De bijvoegelyke naemwoorden als zelfstandige gebruikt, zegt *David*, *hebben gemeentlijk het mannelijk als eigen geslacht*. Heiderscheidt zegt, myns dunkens redelyker, *dat zij het geslacht aennemen van den persoon (de l'individu) die zij aenduyden, (qu'ils désignent)* want zy kunnen zoo wel van het een als van het ander geslacht zyn. — Men zegt zeer wel : *De wispeltuerige kinderen; de deugdzaeme vrouwen; de dappere krygslieden*, en deéze byvoegelyke naemwoorden kunnen alle zelfstandig gebruykt worden, met het zelfstandig naemwoord nae te laeten, behoudende niettemin hunne betrekking; aldus zyn *zy, mannelyk, vrouwelyk of onzydig*. — Zoo dat Mr *David* ongelyk heeft van te zeggen *dat zij gemeentlijk het mannelijk geslacht, als eigen hebben*. — Hoe moeten zy verhoogen worden? *gelyk de zelfstandige naemwoorden*; dat is te zeggen dat zy niet mogen verhoogen worden gelyk de byvoegelyke naemwoorden; ver-

volgens dat het tweede lid van den regel hier niet toepasselyk is, gelyk Heiderscheidt schynt te beweëren. Volgt hier uyt, dat zy moeten verhoogen worden gelyk David zegt, *als een mannelijk substantief eindigende op e?* Geenszins. — Het zelfstandig naemwoórd behoud zynen uytgang in al de naemvallen van het enkelvoud, behoudens in den tweeden, alwaer het mannelyk en onzydig, doór *des* voorgegaen, *s* aenneémen. — Den uytgang verandert ook in het meervoud. — Daer naer moet men zich schikken in de verbuyging der byvoegelyke naemwoórdens zelfstandig gebruykt. — Men mag vervolgens in den eersten naemval van het enkelvoud met David en Heiderscheidt, zelfs in den *argot* van de Commissie, als men het mannelyk geslacht bedoegt, niet schryven *de dappere, de godsgeleerde*, maer wel, *de dapperen, de godsgeleerden*, anders zou het valsch zyn dat zy gelyk *de zelfstandige* moeten verhoogen worden.

Heiderscheidt zegt dat het onzydig *geen meervoud* heeft; maer dit is eene onoplettendheid, want een zelfstandig onzydig *adjectivum* kan zoo wel een meervoud hebben als een mannelyk of een vrouwelyk. Om hier van een voorbeeld te geéven zeg ik: *de kinderen zouden gestraft worden, maer de wispeltuerige weeten niet wat zy doen.* — *wispeltuerige* is een zelfstandig *adjectivum*, het duyd aen, *de kinderen*, een onzydig *substantivum*. Het is dus gelykelyk onzydig, en daer by is het meervoudig. — Aldus is alles wat David en Heiderscheidt op het enkelvoud zeggen, niets dan dwaeling en verwarring.

Maer willen deéze het enkelvoud mannelyk in *e* doen eyndigen, daer zynen natuerlyken uytgang in *n* zyn moet, den regel schryft, in zyn derde lid, voór, dat het zelfstandig *adjectivum* in het meervoud *n* voór uytgang moet aenneémen, alwaer zyne natuerlyke slotletter *e* is. —

De byvoegelyke naemwoórdens eyndigen in het meervoud, voór alle geslachten, op *e* men schryft dus *de goede vaders, de goede moeders, de goede kinderen.* — Om herhalingen te vermyden en om kortheidswille, laet men het zelfstandig naemwoórd wech en aldus word het byvoegelyk naemwoórd als een zelfstandig genomen; maer het zelfstandig blyft niet min in de gedagte. — Betaemt het eene beschaefde en regelmaetige tael niet dat men het vermogen behoude van het zelfstandig dat men in de gedagte heeft, weézenlyk aen het byvoegelyk naemwoórd, alhoewel zelfstandig gebruykt, aen te voegen? nu, dit word ons belet doór de slotletter *n*, want men kan, zonder zeker wangeluyd, niet zeggen *de dapperen krygsliden, de deugdzaemen vrouwen, de wispeltuerigen kinderen.* — Maer brengt die *n* het minste by tot de verstaenbaerheid van den zin of van

de rede? haere wechtacting in het enkelvoud mannelijk verduystert den zin, haere byvoeging in het meervoud brengt niets by tot de klaarheid, integendeel, eenen Vlaeming die al de byvoegelyke mannelijke naemwoorden in al de naemvallen van het enkelvoud op *n* doet eyndigen zal, hier doór ligtelyk het meervoud met het enkelvoud, en het mannelijk met het vrouwelyk geslacht verwarren.

Alles bewyst dus dat den vyfden regel als taelbedervend, ongerymd en zinneeloos moet verworpen worden.

6de REGEL. « *Het bekouden van dt in de vervoeging der werkwoorden op den uitgaende, als gij wordt, bindt, bondt; hij wordt, vindt.*

Deezen regel ziende, begin ik met my te vraegen waer toe hy dieñt. — De *t* agter de *d* verandert den klank niet, zy word vervolgens noch voór het gehoor, noch voór de uytpraek vereyscht. — Brengt die *t* voór de oog meer duydelykheid by? In de vlaemsche tael word het werkwoord altyd doór het voórnaemwoord of onderwerp onmiddelyk voórgegaen of gevolgd, men kan diensvolgens nooyt zich in den persoon vergissen. Ik mag dus vryelyk zeggen: *Ik word, gy word, hy word*, en ook *word-ik, word-gy, word-hy*? zonder de minste bekommernis, dat men aen den persoon zou twyfelen. — De *t* agter de *d* is dus volkomenlyk nutteloos, haer gebruyk kan in niets de spelling bevoórdeelen. — Maer als men eene bestaende zaek niet verbeteren kan, spelt alsdan de voórzigtigheyd en ook de goede reden zelve niet voór, er geene verandering aen toe te brengen? — Daerenboven stoot den regel tegen *de wet der spaerzaamheyd*, die wilt dat men by de spelling *niet meer letters gebruyke dan welke de afleyding, eene beschaefde uytpraek of het agtbaer gebruyk roordert, immers niet meer letters dan er noodig zyn.* — Het is ingevolge deéze wet of regel der spaerzaamheyd dat de *commissie* by haeren *eersten regel de enkele vocael spelling heeft robrgeschreëven* de welke, zoo ik beweezen heb, en Siegenbeek zelf getuygt, aen verwarring blootstell, en alwaer vervolgens, gezond gesproken, den regel der spaerzaamheyd niet kan toegepast worden; hier, waer hy toepasselyk is, word diñ zelfden regel doór de commissie verworpen. — En waerom? eeniglyk om de hollandsche spelling na te aepen, juyst de reden waer om eenen waeren Vlaeming die verandering verwerpen moet.

Is dit met zich zelve eenstemming (conséquent) zyn? Is het niet eene loutere verslaeving aen de hollandsche spelling? Mag men van deézen zesden regel niet gelykelyk zeggen, dat de commissie al wederom haer gezond oórdeel niet geraedpleégd heéft, of ten minsten niet werkstellig gemaakt heéft?

7^{den} REGEL. « *Het behouden der n, in de stoffelyke adjectiva.* »

De stoffelyke adjectiva zyn deéze die eene stoffe of materie aanduyden, met betrekking tot eén zelfstandig dat er van gemaekt is.

De naemwoorden van stoffen of materien zyn zelfstandig. In het Vlaemsch worden deéze somtyds, zoo zy zyn, als byvoegelyke naemwoorden gebruykt, als *gouddraed* (fil d'or) *silverdraed* (lame d'argent).

Gemeynlyk voegt men er *e* aen, voór het vrouwelyk en het onzijdig, om het zelfstandig van het byvoegelyk te onderscheyden, en en voór het mannelyk geslacht, men schryft dus : *eenen yzeren pot, eene zilvere koffikan, een houten kruys.*

Waerom aen deéze schryfwyze verandering toegebragt? brengt de *n* of de onbuyszaamheid van de stoffelyke *adjectiva*, iets by voór de klaerheid of verstaenbaerheid van den zin? brengt deéze iets aen de cierlykheid der tael of aen de zwierigheid der uyt spraek toe? Niets van dit alles..

De Hollanders doen het stoffelyk *adjectivum* op *n* eyndigen, het is by hen onbuyszaam; en de commissie heéft hen willen naäepen. Daer is de eenigste reden van den regel. Juyst deézen waer om eenen waeren Vlaeming den zelven verwerpen moet, als hy er geen hoegenamde voórdeel uyttrekken kan. Wat moet men er van oórdeelen als dién daerenboven de tael nog bederft? en hier is het geval. De vlaemsche spelling moet ten minsten het mannelyk geslacht kennen, de hollandsche spelling niet. Ingevolge deéze zou men moeten schryven : *Een ijzeren pot, eene silveren koffikan, een houten kruys*, dus al de geslachten onder een mengende.

Den zevenden regel moet vervolgens, gelyk de voórgaende als taelbedervend verworpen worden.

8sten EN LAETSTEN REGEL. « *Het schryven van paerd of peerd, waerd of weerd enz., naer verkiezing.* »

Op deézen regel heb ik niets te zeggen dan dat *paerd, waerd*, etc. hollandsch is, en dat er geen reden is om deéze vremde spraek- of schryfwyze in onze vlaemsche tael over te brengen of toe te laeten.

De slotrede van deéze acht regels is :

De commissie wenscht dat «deze tael- en spelregels, welke meest al reeds aengenomen zyn door de voornaemste schryvers van Belgie, door allen gevolgd, en over al in de scholen mogen ingevoerd worden, ten einde alzoo de eenheid te herstellen en voortaan te bewaren in de geschrevene tael *van al de nederlandsche gewesten.* »

« *Gedaen te Brussel in het hotel van DE heer minister van binnen- en buitenlandsche zaken, den 18^{den} augustus 1830.* »

Het eynde van deéze slotrede doet zien dat de commissie zoodanig in haer lidwoord *DE* verslonden ligt, dat zy het zelve, voór het mannyk, ook in den tweeden naemval, gebruykt. Dit heb ik voórnaemelyk opgemerkt om dat ik dikwils gehoord heb dat sommige onzen vlaemschen mannyken *DEN* teenemaal willen afschaffen.

De commissie beroept zich op de voórnaemste schryvers van België die reeds, zegt zy, haere tael en spelregels, meest al aengenomen hebben. — Daer zyn ook andere schryvers, maer al waren er geene, zou het dan nog eene reden zyn om blindelings haere spelling nae te volgen? Het is eene spreuk, wel is waer : *autores imitare bonos, regula certa est*. Veele willen hier uyt besluyten dat men de goede schryvers ook voór de spelling volgen moet; maer den regel mag niet algemeyn genomen worden; hy heeft voór byzonder oogmerk den schryfstiel. De goede schryvers bevatten vloyende zinsneden, cierlyke spreuken, zwieryge samenstellingen die het gehoor behaegen en den leézer aengenaem zyn; hier wilt de spreuk dat zy gevolgd worden, dat is, dat deézen welken zich tot het schryven begeéven wilt, hunne vloeybaerheyd, hunne cierlykheyd en hunne zwierygheyd tot voorbeeld neéme, en zich in zyne schriften er naer schikke, om ook, op zyne beurt, aen zyne leézers te bevallen.

De spelling is iets anders dan den schryfstiel. Deéze word men gaegt te kennen voór aeler men tot het leézen of schryven van boekwerken overgaet.

De spelling moet op vaste gronden en regels rusten, waer zy niet van afwyken mag. Deéze moet dus, volgens een redekundig onderzoek beoordeeld worden.

Druyschen de spellingregels van de commissie tegen de grondregels der vlaemsche tael, of wyken zy van de zelve af, zy zyn slegt en moeten verworpen worden, al ware het dat al de schryvers van heel België de zelve aenveêrdden, en honderd jaeren gevolgd hadden. Dat zy van de grondregels afwyken heb ik reeds genoegzaam beweezen, nogtans wil ik die materie nog eens regelmaetiglyk behandelen.

Om een onderwerp redekundig te onderzoeken moet men van een grondpunt vertrekken. Ik vraeg my dus : wat is eene tael? en ik zeg : *Eene tael is het vermogen aen den mensch gegeéven om zyne innerlyke gedagten, doór onderscheydene klanken of teekens, aen andere mede te deelen.*

Bedient men zich van klanken, dit noemt men *spreéken*; bedient men zich van teekens, dit noemt men schryven.

« Het voorname oogmerk, zegt Siegenbeek, welk allen zich bij het « spreken en schryven voorstellen, kan geen ander zyn, dan om zijne

» gedachten door andere duidelijk, volkomen, en gemakkelijk te
» doen bevatten.

» Schrijven dan, zegt hy, is het zichtbaar voorstellen der hoorbare
» klanken, zoo dat de beteekenis dezer klanken, door het gezigt, even
» duidelijk worde voor het verstand, als door het gehoor. Het spreken
» gaat dus voor het schrijven welk laatste als 't ware eene naboot-
» sing is van het eerste.

Deéze grondstellingen zullen zekerlyk doór niemand van de com-
missie of van haer taelcongres worden tegengesproken.

Den eersten algemeeynen regel voór de tael, diën Sieg. voórschryft
vloeyt hier uyt voord.

« De eerste algemeene grondregel is, zegt hy, *schrijf zoo als gij
» spreekt*, of, met andere woórdén, *druk, bij het schrijven, door
» middel der aangenomene teekenen, al de klanken uit welke bij
» het spreken worden opgemerkt.*

» Doch hij behoort nader omgeschreven te worden, zegt Sieg.
» uit hoofde, *dat de spraak uit haren aard aan velerlei verbas-
» teringen is blootgesteld*; — hij kan gevoegelyk aldus gesteld
» worden. zegt hy, *rigt u in het schrijven naar de zuiverste en
» meest beschaafde uitspraak.*

Daer by doet Sieg. opmerken, *dat het denkbeeld eener geheel
zuivere en volkomene uitspraak louter hersen schimmig is. —
Men denke slechts, zegt hy, aan de verwisseling der klanken ei
en ij, der harde en zachte e en o, enz., WELKE OP DE TONG DER
HOLLANDERS VRY ALGEMEEN IS.*

Doch den regel komt zoo agtensweèdig voór, dat ADELUNG den
zelve*n de natuerwet der spelling noemt* en dat Siegenbeek getuygt
dat hy deézen naem verdient.

Deézen regel is ongetwyfeld ook eenen grondregel voór de com-
missie en haer taelcongres; want Siegenbeek volgende, kunnen zy
natuerlykerwyze niet verwerpen eenen grondregel waer voór hy
zulke groote agting toont.

In deéze onderstelling, hoe is de commissie ooyt op het denkbeeld
van haeren tweeden regel: het wechlaeten der klankteekens in de
vlaemsche tael, gekomen?

Siegenbeek heeft voór het hollandsch de klankteekens verworpen,
en onze spellingsbaezen, hebben geoordeeld, dit voorbeeld voór het
Vlaemsch, te mogen naevolgen.

Maer de Hollanders, of ten minsten de hooge en geleerde volksklas,
hebben geen verschil van klank voór de dobbele *ee* en *oo*, (de eenigste
letters die er voór vatbaer zyn). De klanken der hard-en zagtlange *e*
en *o* zyn op hunne tong vry algemeyn. *Het onderscheid van klank*

in de lange e en o, zegt Sieg., is in de uitspraak verloren geraakt. Zy spreken de dobbele *ee* en dobbele *oo* in alle gevallen zaglang uyt. De Hollanders hebben dus geene klankteekens noodig, en Siegenbeek heeft ze met recht daer gelaeten.

Gaet het zoo ook in de vlaemsche tael? de commissie zelve, al de volksklassen, hooge en leege, geleerde en ongeleerde, behouden het onderscheyd van klank. Naer Des Roches, al de Vlaemingen die spellen kunnen, toonen den klank doór een teeken aen. Zy schryven dus *beék*, *streép*, *stoóf*, *schoól*, met een schrabbeken boven de tweede *e* en *o*, 't welk aenduyd dat den vocaelklank zaglang is...

Zoo schryven zy integendeel, *reep*, *zeep*, *hoog*, *droog*, zonder accent, 't geén beteekent dat den vocaelklank *scherp-lang* is. De *ee* heeft eenen derden klank, als in *peêrd*, *steêrt*, *smeêr*, die ik *hard-lang* noem, en deézen word aengeweezen doór een kapken. Alzoo schryven de Vlaemingen gelyk zy spreéken, zy blyven getrouw aen den grondregel, boven dat zy zich nog gemakkelyk en verstaenbaer uytdrukken.

Laet de klankteekens wech en het word voór den Vlaeming onmogelyk van te schryven zoo hy spreékt, of anders gezeyd, by het schryven uyt te drukken al de klanken welke by het spreéken worden opgemerkt. Den tweeden regel der *commissie* verwerpt dus regtstreéks de natuerwet der tael, en maekt daerenboven, de spelling onverstaenbaer.

David levert ons hier een staeltje van op in zyne spraekk. bl. 121-22
« *week*, *kool*, hoe spreekt gy dat uit? *zulks weet gij niet*, zegt hy,
« of gy moet de beteekenis dier woorden kennen. Beteekent nu het
« eerste eene reeks van zeven dagen, en het tweede eene brandstof,
« dan hebben zij een geheel anderen vocaelklank, dan als *week* het
« zelfde wil zeggen als *niet hard*, en *kool*, eene vrucht beteekent
« die in den hof wast.

Ik weet dus niet hoe die wórdén uyt te spreéken zonder hunne beteekenis te kennen, maer ik kan hunne beteekenis niet kennen zonder hunnen vocaelklank te kennen. Wyst my dus den vocaelklank aen, en ik zal u regtstreéks de beteekenis zeggen. — De beteekenis hangt hier van den klank af, maer niet den klank van de beteekenis.

Den tweeden regel van de commissie verduystert dus daerenboven nog de tael en druyscht vervolgens ook tegen het gezond oórdeel.

Volgens den eersten grondregel moet men zich rigten in het schryven naer de zuyverste en meest beschaefde uyt spraek. — Men moet dus ook tragten de zuyverheyd en volkomenheyd van uyt spraek te bewaeren; maer waer doór word de zelve bewaerd en onderhouden? *voor zeker alleen, zegt Sieg., in, en door het achtgeren op de afkomst en samenstelling der woorden.*

• Deze aanmerkingen, zegt Siegenbeek voorts, doen ons op het
• levendigst de noodzakelijkheid gevoelen, om hij den voorgestelden
• hoofdregel nog eenen anderen te voegen, welke daar mede ten
• naauwste verbonden is, en ons gebied, *bij de spelling ook op de*
• *afleiding der woorden te letten.*

• Wij meenen dan, zegt hy, gemelden hoofdregel op deze wijze
• te moeten voordragen: *Men volge in het schrijven de naaste en*
• *zekere afleiding.*

• In 't algemeen, zegt hy verders, stemmen wij volkomen toe,
• dat de spelling der woorden voornamelijk afhangt van der
• zelve oorsprong, en dat, in de afgeleide en samengestelde woor-
• den die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorspron-
• kelijke en enkelvoudige voorkomen. •

Deezen regel van afleiding is ook den tweeden grondregel van de
vlaemsche taal; en gelyk Siegenbeek er in toestemt, twyfelen wy
geenszins of de Commissie met haer taalcongres heeft diën insgelyks
aengenomen.

De naemwoorden zyn, wat hunne vorming aengaet, of oorspron-
gelyke, of afgeleyde of samengestelde woorden.

De oorspronkelyke, die men ook grond-stam- of wortelwoorden
noemt (*mots primitifs ou radicaux*) zyn deéze waer van men de andere
woorden afleyd of samenstelt. — De afgeleyde woorden (*mots*
dérivés) zyn deéze die van de wortelwoorden voortkomen, met er een
woordledeken (*particule*) voor te zetten, of er eenige letters agteraen
te voegen. — De samengestelde woorden (*mots composés*) zyn deéze
die van twee of dry woorden gevormd worden. B. V. *moord* is een
zelfstandig wortelwoord, *moorden, vermoord, moordery*, zyn afge-
leyde. — *moordprijem, moordkuyt, zelfmoord*, zyn samenge-
stelde.

De werkwoorden hebben ook zoo wy reeds gezien hebben, hunne
wortelwoorden en gelykelyk hunne afgeleyde. — Hier noemt men
het wortelwoord het zaekelyk deel, (la partie essentielle) het wortel-
deel of enkelyk den wortel (le radical) van het werkwoord. Den tegen-
woordigen tyd der onbepaalde wyze, word by veéle als een stam- of
wortelwoord beschouwd, waerschyndelyk om dat al de werkwoorden
alleenlyk in deézen tyd, in de woordenboeken moeten worden opge-
zigt, maer ten onrechte; gemelden tyd is weezenlyk een afgeleyd-
woord, het stam- of wortelwoord bevattende, maer niet uytmaakende.
Het wortelwoord van een werkwoord, zoo als wy het, bl. 52-53 be-
weezen hebben, bestaet in den eersten persoon van het enkelvoud
van den tegenwoordigen tyd der aentoonende wyze.

In gevolge den regel word er verzogt dat in de afgeleyde en

samengestelde woorden die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de *oorsprongelyke en enkelvoudige* voórkomen.

Maer verstaet men volgens den regel, dóór *oorsprongelyke woorden* iets anders dan onze daedelyke *wortelwoórd*? Wilt men dat men verders den oorprong van die wortelwoórd opzoeke en met Sieg. bl. 106, het wortelwoórd, van het werkwoórd *bedelen*, van *bidden*, *beden*, doe voordkomen? — Dit is of kan het oogwit van den regel niet zyn; want hy stelt zich zelfs uytdukkelyk tegen deéze uytlegging; hy gebied *dat men de naeste en zekere afleyding volge*; by gevolg verbied hy agteruyt te loopen, om nog eenen verderen oorprong op te zoeken, en met recht; want met de afkomst der wortelwoórd zelve willen na te speuren, is men aen dwaelingen, of vrugteloose studiën blootgesteld. — Ook komt die navorsching aen Sieg. zelve *onmogelyk, nutteloos en onraedzaam voór*. «ONMOGELYK, zegt hy, blad. 31, *omdat de oorsprong van verscheidene woorden zoodanig in het duister ligt, dat het hoogst bezwaarlijk, zoo niet ondoenlijk is, dien op te sporen*. — NUTTELOOS, immers, » zegt hy, bl. 32. » Zijn doorgaans in eene tael vele woorden voor » handen welker oorprong niet dan aen opzettelijke taelbeoeffenaars » bekend kan zijn, om dat de grondwoorden, waar van zij afgeleid, » of de enkelvoudige, uit welke zij zamengesteld zijn, reeds voor » lang buiten gebruik waren, ja niet zelden zich alleen in oudere, » min bekende talen van de zelfde herkomst opdoen; waar door de » beteekenis dier woorden, gelyk de woorden zelve, voor de groote » meerderheid der natie welke zich, met geene taalkundige navorschingen kan bezig houden, teenemaal verborgen is.—Wat nut kan » het haeren, dat men de spelling van zoodanige woorden tot der » zelyer ware herkomst zoeke terug te brengen? Zal daar door de » duideljkheid en algemeene verstaanbaarheid wel iets bevorderd, » de eigenlyke kracht en beteekenis dier woorden eenigermate op » gehelderd worden? — Immers neen. Veeleer zal het somwijlen ge » vaarloopen, dat daar door de duideljkheid benadeeld, de beteekenis » der woorden verdonkerd worde, wanneer namelijk, gelyk niet » zelden het geval zal zijn, de verandering, welke de spelling der » woorden ten dien einde zou moeten ondergaan, eenigzins aanmer » kelyk zou wzen. — Wij hadden dus goede redenen, om, gelyk wij » boven deden, liet volgen der afleiding in diervoege te bepalen, dat » wij alleen *de naeste en zekere afleiding ten rigtsnoer der spellinge stelden*. »

Als men tot die oude herkomst die Siegenbeek eensdeels *onmogelyk*, anderdeels *nutteloos* en in 't algemeyn *onraedzaam* agt, wilt gaen, dat men aen misgreépen blootgesteld is, hier van levert ons

Sieg. een staeltje op, met het werkwoord *bedelen* van *bidden* of *beden* willen doen af te komen. En inderdaed dat *bedelen* van *bidden* niet voordspruyt, alhoewel men, wat hunne beteekenis raekt, tusschen die twee woorden, eenige overeenkomst beweëren kan, springt in d' oog; dat het van *beden* niet afstamt, moet men bekennen zoo haest men weét dat *beden* nooyt een werkwoord of een zelfstandig stamwoord geweest is. — Men zou kunnen beweëren dat *bedelen* van het oorsprongelyk zelfstandig naemwoord *bede* (priëre, ootmoedige vraeg) spruyt, maer zou men gelykelyk niet kunnen beweëren dat *bede* van *bedelen* of *ik bedel* afstamt? doch wat er van zy, dit opzoek is nutteloos. Ik heb voór daedelyk wortelwoord *bedel*, en deézen wortel beantwoórd en vergenoegt aen den regel, voór geheel de vervoeging van het werkwoord *bedelen*. Draey en keer het in alle persoonen in alle tyden en gy zult er de vyf letters van het wortelwoord in zien te voórschynkomen. *Wy bedelen, ik bedelde, ik heb gebedeld*, en alzoó in al de afgeleyde, worden de vyf letters van den wortel ontmoet; zoo bestaet het ook met al de andere woorden.

Hier uyt volgt dat den regel doór de uytdrukking van *oorsprongelyke* woorden, met betrekking tot afgeleyde, geene andere woorden verstaet of verstaen kan, dan onze daedelyke *wortelwoórd*, die weézenlyk de oorsprongelyke zyn van al onze afgeleyde en samengestelde naem- en werkwoorden.

Met deézen tweeden grondregel heéft men slegts het wortelwoord wel te kennen, en te letten dat al des zelfs letters in het afgeleyd of samengesteld plaets vinden. Heéft het wortelwoord maer eene enkele vocael, het afgeleyd zal ook maer eene enkele vocael bevatten; heéft het integendeel eene dobbele vocael, het afgeleyd zal ook eene dobbele vocael bezitten. — Wat het wortelwoord van de zelfstandige naemwoorden aengaet, dit bestaet in den eersten naemval van het enkelvoud. — Wat de byvoegelyke naemwoorden betreft, het wortelwoord bestaet in het onzijdig enkelvoud; immers de wortelwoorden van de zelfstandige en byvoegelyke naemwoorden zyn, zoo als men de zelve in de woordenboeken opzoekt en aentref. B. V. *blad, pad, daed, zaek* etc., zyn alle zelfstandige wortelwoorden; in hunne verbuigingen moeten nauwkeurig al hunne letters, volgens den regel, bewaerd worden. Wy hebben dus, en er byvoegende, voór meervoud, *bladen, paden, daeden, zaeken*, etc.

Schoon, goed, vreed etc., zyn alle byvoegelyke wortelwoorden.

- De byvoegelyke naemwoorden, zegt ook David, zyn mannelyk,
- vrouwelyk en onzijdig, hebben een meervoudig getal, en ondergaen
- de verbuiging, zich in dit alles schikkende naer de zelfstandige
- naemwoorden tot welke zy behooren. •

Volgens de vlaemsche spelling van Des Roches, voegt men voor het vrouwelyk geslacht, aen het wortelwoord *e*, en voor het mannelijk geslacht *en*. — In het meervoud eyndigen al de byvoegelyke naemwoorden op *E. B. V. Een schoon kind, de goede vrouw, den treeden man*. — Meervoud : *De schoone kinderen, de goede vrouwen, de treede mannen*.

Zoo gaet het met de werkwoorden. Men dient ook eeniglyk de wortels of wortelwoorden wel te kennen en te letten dat al hunne letters in de afgeleyde te voorschyn komen. Den eersten persoon enkelvoud van den tegenwoordigen tyd der aentoonende wyze is, gelyk wy reeds gezien hebben, den wortel van het werkwoord (behoudens eenige bepaelde uytzonderingen). — In gelykvloeyende werkwoorden, worden al de tyden van dit eerste wortelwoord afgeleyd, dus al de tyden moeten die zelfde letters bevatten die in het wortelwoord aenwezig zyn. — De ongelykvloeyende werkwoorden, hebben een tweede wortelwoord, dees tweede heeft ook zyne afgeleyde, de welke op de zelfde wyze moeten behandeld worden. Het bestaet in den eersten persoon van den onvolmaekt verledenen tyd. — Heeft het wortelwoord, maer eene enkele vocael al de afgeleyde tyden en woorden zullen ook maer eene enkele vocael hebben; heeft het eene dubbele vocael, al de afgeleyde zullen ook eene dubbele vocael bevatten. *B. V. Ik kom, ik kyk*; de afgeleyde zyn *komen, kyken* etc. *Ik kwam, ik keek*, de afgeleyde zyn *wy kwamen, wy keeken*, etc. *Ik spreek, ik maak*, brengen voort : *spreken, maeken*, etc. *Ik sprak, ik maekte*, hebben voor afgeleyde : *wy spraken, wy maekten*, etc.

Aldus, met den ouden grondregel van de spelling te volgen, heeft men, wat de verbuyging der naemwoorden of de vervoeging der werkwoorden betreft, noch op dubbele of enkele vocael, noch op zagt- of scherplange *e* en *o* te denken, en alle vrees van verwarring is daerenboven wechgenomen. — Den eersten regel van de *Commissie* smyt deezen grondregel omver, en veroorzaekt eenen hoop doolingen.

Zal men met Siegenbeek zeggen, dat de oudste bekende schryvers, die den grond der tael geleyd hebben, in alle gevallen waer den klinker op eenen medeklinker stuytte maer eene enkele vocael gebruykten, dat zy vervolgens *daden, zaken, spreken, maken*, etc. schreeven, en dat men deeze schryfwyze *als oorsprongelyke* dient nae te volgen?

Maer dit heeft Siegenbeek losbollig opgemerkt, want had hy eenig denkbeeld van redekunde bezeten, hy zou geheel hunne schryfwyze hebben in agt genomen, en dan zou hy gezien hebben dat zy hunne wortelwoorden, *dade, zake, ik spreke, ik make*, etc. schreeven; had

hy met eenig oordeelkundig gepeys bezielde geweest, hy zou begreepen hebben dat, veranderde hy het wortelwoord der oude, hy ook, om eens met zich zelve te blyven, hunne afgeleyde veranderen moest. Hier uyt alleen zou ik eyndelyk met Bilderdyk moeten zeggen, dat het spellingstelsel van Siegenbeek, duyd het eensdeels geleerdheid en weétenschappen aen, anderdeels op onkunde en domheid rust.

Den eersten regel van onze *commissie* met haer taelcongrès is uyt Siegenbeek onarglistiglyk nagevolgd, 't geén ons onwederspreekelyk kennen doet, dat zy met de zelfde gebrekkelykheden bestempeld is.

Eenen derden grondregel word ook doór Siegenbeek voorgesteld.

• *Men lette in de spelling op het algemeen erkend en aangenomen gebruik.*

• Men verstaat, zegt Sieg., door gebruik, 1° dat gezag door 't welk » sommige woorden te voren algemeen verworpen, andere daarente- » gen, welke in vroegere tijden, minder of geheel niet gebruikelijk » waren, in omloop gebracht werden. — 2° Van taalgebruik sprekende » bedoelt men meermalen de bijzondere eigenschappen eener tale » waar door zij zich van andere talen onderscheid. — 3° *Eene derde » beteekenis van het woord gebruik, is namelyk dat schijnbaar » willekeurige door verre de meesten der sprekenden en schryven- » den aangenomen, waar door verscheidene afgeleide woorden, in » uitspraak en schrijfwijze van hunnen oorsprong afwijken, of in » derzelve vorming de doorgaande regelmaat der tale veronacht- » zaamd werd.* »

Zal de *commissie* zeggen, dat haere spellingregels, hoe ongerymd, hoe dwaes, hoe zot en hoe onnoozel, zy ook zyn mogen, op het *gebruik* steunen en aldus doór den derden grondregel gerechtveerdigd worden? — Dat zy 115 belgische schryvers rekest die haere spellingregels aenneemen en volgen, terwyl den minister van binnenlandsche zaeken er maer twee kent, die de spelling van Des Roches (en nog maer teneedele, volgens M. De Decker) willen blyven behouden!

Wat het *gebruik* betreft, heb ik op te merken, dat men van eene tael handelende, maer alleen, de spreekende en schryvende in die tael, mag in aendagt neemen. Hier handelt men van het *Vlaemsch*; al die geéne welke in het hollandsch sprekken of schryven, kunnen dus voór onze vlaemsche tael geen *gebruik* vormen, en de 115 schryvers waer op de *commissie* zich beroept, schryven alle Hollandsch. Maer mogt het anders zyn, zouden die 115 schryvers wel *een algemeyn erkend en aangenomen gebruik* opleveren? Zouden de 152 boekwerken in de spelling van Des Roches opgesteld, die, te Rousselaere alleen, zyn

uytgekomen, deéze *algemeynheyd* niet een weynig doen slabakken?

Doch wat zegt Siegenbeek verders wegens *het algemeyn erkend en aengenomen gebruyk*?

« Gelijk wij van gevoelen zijn, zegt hy, bl. 45, dat men in de spelling » op het algemeene en aangenomene gebruyk behoort acht te geven, » zoo erkennen wij nogtans gaarne, dat er gevallen zijn; *waar in het » vrijstaat zich daar tegen te verzetten, en van het zelve afte wij- » ken. Dan namelijk is zulks geoorlofd wanneer zeker schrijfge- » bruyk blijkbaar op verbastering der tale uitloopt, of aan de ver- » keerde toepassing van algemeen aangenomene grondbeginselen » zijnen oorsprong verschuldigd is. »*

Ik heb, zoo ik betrouw, genoegzaam beweézen dat al de spellingregels van de *commissie* op verbastering van de vlaemsche tael uytloopen en aen verkeerde toepassing van algemeyn aengenomene grondbeginselen hunnen oorsprong verschuldigd zyn. — Al deéze regels zyn verre van in het algemeyn gebruyk overgegaen te zyn, maer mogt het anders zyn, dan zou ik zeggen, niet met Sieg. *dat het vrystaet of geoorlofd is zich daer tegen te verzetten*, maer dat het eene pligt is.

Siegenbeek haelt ook andere regels aen die aen het Vlaemsch insgelyks toepassselyk zyn. Ik heb ze reeds met de voorgaende bygebragt (bl. 51-53). Ik herhael ze hier, om dat ik er eenige aenmerkingen heb by te voegen.

Den vierden regel is: *Men schryve de woorden eener tael met die letterteekenen welke in die tael aengenomen zyn en tot de zelve behooren.*

« Nogtans, voegt Sieg. er by, in vreemde woorden mag men ook » vreemde klankteekenen bezigen. Dus mag men de letters *c, q, x, y,* » *welke het tegenwoordig gebruyk uit het Nederduitsch verbannen » heeft*, zeer wel gebruiken in de woorden *Cijrus, Quirinus, Xerxes* » en andere.

Deéze vier letters, zoo men ziet, zyn uyt het Hollandsch verbannen; zyn zy ook uyt hunnen *Alphabet* verworpen? zyn zy hier in behouden, my dunkt dat, voór de dry eerste, onze *commissie* de Hollanders ook naeaepen wilt; want ik zie in David's spraekkunst bl. 8. « De » letteren *c, q* en *x*, veel gebruykt van onze oudste schrijvers, worden » hedendaegs niet meer gebezigd dan in vreemde woorden, als *Cicero,* » *Quirinus, Xerxes.*

My vraegende Waerom men naemelyk de *c* uyt onze vlaemsche en uyt eenen hoop andere verbasterde, uyt vremde taelen ontleende woorden, verbannen wilt; kan ik my, hier van, geen beredeneérd denkbeeld vormen.—De *y*, die wy, by uytneémendheyd, de vlaemsche letter noe-

men mogen, uytgezonderd is de *c* niet zoo wel als al de andere eene vlaemsche letter? Onze oudste schryvers, Jacob Maerlant en Melis Stoke, beyde van de 13de eeuw, hebben de *c* meer gebruykt dan de *k*. — Sieg. levert er eenige staeltjes van op. — M. Stoke 1e Boek. V. 801 • *lc saelt wel weder ane vaen*. V. 874 • *en oec in de poert tote leide*. — 7^e B. V. 67. *als 't here versach de dinc voert l' at op, en spranc rut*. — Elders *es hi ter zipe comen gheroden, en hi bat om ghelede, te Comene totes broeders grave* etc.—Kan men aldus regtzinniglyk wel twyfelen aen den aerd van die letter? Het is waer dat zy in het Fransch en in het Latyn van een veél grooter gebruyk is dan in het Vlaemsch; maer niettemin vind zy ook in vlaemsche woorden haere plaets; want Sieg. zelf verklaert *dat zy in cier, cirkel, cipres en diergelyke, welko min of meer het borgerrecht in onze tael verkreégen hebben, moet bewaerd blyven*. Maer hebben deéze woorden het borgerrecht verkreégen, zou de *c* (mogt men deéze letter van vremde herkomst waenen) doór een zeseeuwige gebruyk, dit zelfde borgerrecht niet bekomen hebben?

De *c* heeft voór byzondere hoedanigheyd, dat zy twee onderscheydene klanken bekomt naer dat zy doór de eene of doór de andere letter gevolgd is. — Word zy gevolgd doór eene *a*, *o*, *u*, *l*, *r*, of *hr*, zy klinkt gelyk als eene *k*; maer staet zy voór eene *e*, *i*, *y* of *h*, alsdan bekomt zy eenen klank eenigzins zweemende naer den klank van *s*, nogtans hier van verschillende in deézerveoge, dat even gelyk de *s* scherper van klank is dan de *x*, de *c*, in de zelfde evenredigheyd scherper is dan de *s*, derhalven dat de *s* niet stiptelyk de *c* vervangen kan. Niettemin hebben de Hollanders de *c* verbannen, en nu de *k* dan de *s* er in de plaets gesteld. — Onze commissie heeft dit maer te zien gehad, om het ook blindelings en slaevelyk nae te volgen. — Ik vinde dus in den woórdenboek van *Olinger, cier*, om dat Siegeubeek het met eene *C* wilt geschreeven hebben, maer de afgeleyde niet aenstippende, schryft *Olinger* deéze met eene *s*. Men vind dus in zynen woórdenboek *sieraed, sieren, sierlyk*, etc.

Eene *c* voór het wortelwoord, eene *s* voór het afgeleyd! Dit doet zien hoe verre de doóling iemand leyden kan, eens dat hy van het voetpad der waerheyd is afgeweéken.

Aldus vind men ook de *c*, waer zy den klank van eene *k* heeft, doór eene *k* vervangen, zelfs in woorden die van het Fransch of het Latyn ontleend zyn, en waer van den oorsprong eene *c* vereyscht. B. V. *kantoor*, dit woord is oogblykelyk van het Fransch, *comptoir*, ontleend, 't geén zynen oorsprong heeft in *compter* (f *computare* (rekenen of tellen). Voór 1815 schreef men algemeynlyk *comptoor*. Om den Hollander nae te aepen, heeft men er *kantoor* van g^mmaekt, zonder aen de ver-

staenbaerheyl het minste by te brengen, of zonder de herkomst kunnen te bewimpelen. Men moet, myns dunkens, de *c* niet verwerpen, om ons met de Hollanders gelyk te stellen, ik zou ze liever behouden om de eygenschappen onzer tael van het Hollandsch af te scheyden. Mogte men de *c* zoo als het behoort bewaeren, en den oorsprong der woorden, die nu (of by het Hollandsch) eene *k* aen 't hoofd hebben, naespeuren, misschien zou het vierde met eene *c* beginnen.

DEN VYFDEN REGEL ZEGT :

Men moet gelyklydende, doch in beteekenis verschillende woorden, doór de spelling, zoo veel mogelyk onderscheyden.

Tegen deezen regel zondigen voór het meestendeel, gelyk ik reeds beweezen heb, al de doór de commissie voorgestelde regels.

DEN ZESDEN REGEL.

Men moet by de spelling naemelyk de spaerzaamheyl in agt neemen.

Siegenbeek voegt hier by :

- Zoo men hier door verstaat, dat bij de spelling geene meerdere
- letters mogen gebezigt worden, dan welke de afleiding, eene beschaafte uitspraak of het agtbare gebruik vordert dan zeker kan
- daar tegen niets met eenigen grond worden ingebracht. Maar bedoelt
- men door de wet der spaerzaamheid ook zonder achtgeving op de
- voorgestelde beginzelen, geene andere letters te bezigen dan welke
- volstrekt noodig zijn, om de woorden op het gezigt te kennen, dan is
- de regel geheel ongerijmd en taalbedervend. »

Deezen regel grondig ingezien, heeft de *commissie* den zelve[n] op twee tegenstrydige wyzen geschonden. — Ten eersten doór te veel, ten tweeden doór te wynig agting. — Alzoo heeft zy, om een letterken, een streepken, een kapken of een beentje te spaeren. doór haeren eersten regel de enkele vocaelspelling voorgeschreeven; doór haeren tweeden, het wechlaeten der klankteekens bevoólen, en doór haeren derden, de *y* doór eene enkele *i* vervangen Integendeel, om een letterken meer te hebben, doet zy doór haeren zesden regel agter de *d* in de vervoeging der werkwoorden op *den* uytgaende, nog eene *t* stellen.

Bij deze regels voegt Sieg. nog *het gezag der oudheid* (Bl. 58).

- Door oudheid of de oude verstaan wij hier bepaaldelyk, zegt hy,
- die schryvers, welke in het eerste tijdperk onzer letterkunde, met
- name van de dertiende eeuw tot op de tijden der spaansche beroerten

• gebloeid hebben... *en wier schriften ons de taal in hare oorspron-
• kelijke zuiverheid aantoonen.* »

'T is tot die oude spelling dat men tragt, gelyk M. De Decker zegt, onze hedehdagsche spelling terug te brengen.

Het zal hier dus niet t'onpas komen eenige staeltjes van die spelling, die ik in Sieg. gevonden heb, aen te haelen.

Jacob Van Marelant SPIEGEL HISTORIAEL.

« *Ten XII^{sten} dede groote were,*

« *Troylus.*

« *Omme dat hi dede jegens de wet.*

« *Dachtende was geboren willen.*

« *In 't velt daer Troyen adde gestaen.*

Elders :

Doe begonste dat gemeene diet,

Die met hem vut Egypten sciet.

En Melis Stoke :

Ik zal u 't zweert tote in den tanden,

Tote an sinen sterfdach, enz.

Doch diergelyke spelling zou aen onze hedendagsche vlaemsche tael, noch klaerheyd noch cierlykheyd bybrengen, en vervolgens dient men niet agter- maer voóruyt te loopen, wilt men onze tael eenigzins verbeteren.

Ik heb reeds bekend dat de vlaemsche tael altyd is verwaerloosd geweest. — Koning Willem, tydens zyne regeering, heeft het Hollandsch in de belgische provinciën geweldiglyk willen doen indringen; het wierd in al onze schoólen geleerd; in het koninglyk hof en by de rechtbanken gesproken, het kwam allenskens tot in de maetschappy. De hollandsche tael bezat reeds, in alle slach van weétenschappen boeken, en onder alle betrekkingen aengemoedigd, won zy er nog schryvers by. Als de beoeffendste, wierd zy ook voór de beschaeftste gehouden; volgens M. De Decker schynt zy zelfs tot de volmaektheyd gebracht te zyn. — De vyftienjaerige beoefening, alhoewel ondanks het algemeyn gevoelen van geheel België, heeft niettemin voór de hollandsche tael aenhangers gewonnen en sedert onze onafhangelykheyd, al de Vlaemsche Belgen, des te meer, op het denkkeeld gebracht van hunne moedertael te doen herleéven. — Dit voórneemen vastgeteld, heeft er zich eenen kreét verheven dat de vlaemsche tael moest verbeterd worden, en iedereen heeft zich aen het verbeteren gesteld. Iedereen heeft aen de spelling van Des Roches veranderingen willen doen, en zy hebben alle de vlaemsche spelling verslegt. — De commissie, zoo ik beweézen heb, heeft, doór haere zoo gezeyde regels, al de egte en weézenlyke vlaemsche taelregels omgeworpen. Zie ik het

gentsch nieuwsblad, den Vaderlander die zich roemt en geroemd word de vlaemsche tael te oefenen, hy laet de klankteekens wech, en neemt de enkele vocaelspelling aen, terwyl de klankteekens en de dubbele vocaelspelling voórnaemelyk de vlaemsche spelling van de hollandsche onderscheyden. Hem dunkt dat hy egt vlaemich schryft om dat hy *den* in den eersten naemval enkelvoud voór het mannelyk geslacht behoud, daer hy integendeel voór de twee derde verbasterd is en een schierhollandsch schryft. En zoo gaet het met al de vlaemsche nieuwsbladen.

M. Behaegel, *die de commissie en de geéne die haere acht roórstellen in hunne schriften volgen, roór hollandsgezinde* houd, verwerpt of vergeét, in *zyne Verhandeling over de vlaemsche spelling*, de klankteekens, zonder welke den vlaemschen tongval, (het onderscheyd van de zagt- en scherplange *ee* en *oo*) evenals by de Hollanders, eyndelyk moet verloóren gaen. — Aldus is het dat onze schoone vlaemsche tael, gelyk M. De Decker zeer wel zegt in een volkomen wanorder (anarchie) geraekt is.

Is dus de vlaemsche tael voór geene verbeteringen meer vatbaer? Ik denke wel van ja, maer waer in? Zekerlyk niet in haere grondregels, die ik vermeyn *onterbeterlyk te zyn*. — Doór de oefening zou zy ongetwyfeld verbeteringen in haeren schryfstiel verkrygen. — M. Olinger, in de voórrede van zynen woórdboek, uytgaave van 1830, zegt ons, het zelfde met *verscheydene duyzende nieuwe woórdn verrykt te hebben*. Mogte de vlaemsche tael worden aangemoedigd, men zou nieuwe woórdboeken zien te voórschyn komen, die al wederom de zelve met verscheydene duyzende nieuwe woórdn verryken zouden, zelfs zonder deéze aen vremde taelen te ontleenen. — Deéze woórdboeken zouden ons daer by eene regelmaetige spelling aenwyzén en aldus de brabbelspelling die het Hollandsch in het Vlaemsch Belgiëén heéft gebragt, allengskens doen verdwynen. — Ik heb reeds met genoegen gezien dat M. Olinger in den derden druk zyns woórdboek van 1842 eene van zyne dwaelingen verworpen heéft, met die belachelijke en regelstoorende *g* in de werkwoórdn *lachen*, *krochen*, *kuchen*, agter te laeten.

De vlaemsche tael zou zelfs, myns dunkens, eene verbetering bekomen, doór het veranderen der spelling van eenige haerer woórdn, of doór er eenige min voórnaeme regels die men in de spraekkonsten aantreft, te verwerpen, te veranderen, of by te voegen.

Ik ben noch letter- noch taelkundigen; dat ik bestaen heb tegen de regels der commissie en haer taelcongres te schryven, is om dat ik de zelve met de redekunde strydig vinde en diensvolgens voór onaen- neémelyk houde: Doch gelyk men algemeynlyk roept dat de vlaem-

sche spelling moet verbeterd worden, en dat er zoo veële gevonden worden die niet ervaerender misschien zelfs nog min ervaeren dan ik, zich hebben willen bemoeyen met veranderingen aen de spelling van Des Roches by te brengen, zal ik my veroórloven ook eenige veranderingen aen die spelling voór te stellen, die ik vermeyn tot haere verbeternis te kunnen strekken, de zelve nogtans overlaetende aen het oórdeel van onze vlaemsche taelkundige.

1° Voór de vervoeging der werkwoórden, en tot het bekomen van den eersten persoon van den tegenwoórdigen tyd der aentoonende wyze, hebben wy voór algemeynen regel de slotletters van den tegenwoórdigen tyd der onbepaalde wyze *en* af te snyden.

Deézen regel ontfangt verscheydene uytzonderingen: Heiderscheidt, bl. 164 en 165, doet er zes opmerken. — Hy zegt 6° « Les verbes terminés à l'infinitif par *sschen*, comme *visschen*, pêcher; *was-schen*, laver, rejettent également un *s* à la première personne: » *ik visch*, je pêche; *ik wasch*, je lave. La lettre *s* doit reparaitre, » lorsque *sch* est suivi d'un *e*: *wy visschen*, nous pêchons.

De tweede *s* in deéze en diergelyke woórden, vinde ik volkomenlyk nutteloos. Zy kan noch aen de verstaenbaerheyd, noch aen den *k k* in de uytpraek het minste bybrengen. Men kan zeer wel, en zonder eenigzins den tongval te veranderen, met *ch* eene tweede lettergreép beginnen als wanneer de voórgaende op eene *s* eyndigt; men heeft hier van tot voórbeeld de werkwoórden *druyschen*, *eyschen*, die men in alle woórdenboeken met eene enkele *s* geschreeven aentref. Hoe algemeyn het gebruyk zy van eene dubbele *ss* te bezigen, vermits men voór 't algemeyn de spelling verbeteren wilt, zou men doór eenen regel de tweede *s* dienen wech te laeten en te schryven: *vis-chen*, *wy vis-chen*, *was-chen*, *wy was-chen*, etc.

Eene diergelyke verandering zou eene weézenlyke verbetering aen onze spelling bybrengen, in deézerveoge, dat al de werkwoórden, die als nu in *sschen* uytgaende, en vervolgens onregelmaetig zyn, tot de regelmaetigheyd zouden worden teruggebragt en volgens den algemeynen regel zouden mogen behandeld worden. De zesde uytzondering van Heiderscheidt, die als nu noodzaekelyk is, zou noodeloos worden, en de spelling zou zich, uyt deézen hoofde, vereenvoudigen, daer de eenvoudigheyd eene van de schoonste hoedanigheden eener tael is.—

2° Heiderscheidt, bl. 164, zegt 1° « Lorsque le verbe est mono-syllabe, on ne retranche ordinairement que la lettre *n* comme: *zien*, voir, *ik zie*. — *Doen*, faire, *ik doe*. Cependant *staen*, être debout, fait *ik sta*; *gaen*, aller, *ik ga*.

Dit ziende, zou ik geërne weéten de reden waerom de werkwoórden *gaen* en *staen* van den regel moeten afwyken.

3° De Vlaemingen hebben ten allen tyde *vremd* (in het Duytsch, *fremd*) met eene enkele *e* geschreeven; de aenhangers van de *commissie* schryven *vreemd* met eene dubbele *ee*. — Brengt de tweede *e* niets tot de verstaenbaerheid by, brengt zy ook niets tot de aengenaemheid van den tongval toe, zy moet, naer myn denken, volgens den regel *der gespaerzaemheyd*, worden afgeschafft.

4° • Ik vinde in de spraekkonst van M. *Bón*, bl. 11 en 13, de woórd- den *neén*, (non) *veég*, (moribond), *hoón*, (outrage) *hoórn*, (corne) *noórd*, (nord), *koórn*, (blé), *toórn*, (colère), zagtlang geschreeven, en ik tref die woórd- den ook al- zoo aen, in den woórd- denboek van Des Roches; nogtans moet ik bekennen, dat ik al die woórd- den etandvas- tiglyk by de Vlaemingen, *scherplang* hebbe hooren uytspreeken, en dat ik my zelven voór deézen toon geneygd vinde. Niettemin wil ik hier over niets beslissen; ik wil hier op eeniglyk de aendagt onzer taelkundige inroepen.

5° Ik vinde in de Verhandeling van Behaegel eenige opmerkingen wegens het voórnaemwoórd *deézen*, *deéze*. Hy zegt bl. 231, n° 229.

• Moet men schryven *deeze*, *deezen*, of *deze dezen* ?

• De eenvoudigste gedaente van *deze*, *dezen*, *dezer*, etc., *dit*, is
 • die geene waer in geen *ee* te vinden is. — Men zegt en schryft somtyds
 • wel *dees*, als in *dees kind*; maer zulks is eene onregelmaetige
 • gedaente, welke in de spelling tot geene gevolgstrekking dienen
 • kan. — Die beweiren dat men *deeze*, *deezen* etc., behoort te
 • schryven, om dat men *in byzondere en* onregelmaetige gevallen,
 • *dees* zegt, zouden ook moeten schryven *weeder*, *eedel*, *steede*,
 • *vaedem*, *vaeder*, etc.; gemerkt men zegt en schryft, by verkor-
 • ting *weer*, *eel*, *stoe*, *vaem*, *vaer*, etc. Men moet altyd de naeste
 • regelmaet volgen, en de naeste regelmaet kan wel blykbaer in de
 • onregelmaetigheyd niet te vinden zyn. •

Ik kan my niet inbeelden dat *deés* een onregelmaetig woórd zou zyn. Het komt my voór als het *natuerlyk onzydig* van *deéze* en *deézen*. — daer by kan ik niet wel *deés* voór evenzinnig van *dit* aenzien; dit laetste woórd komt my eerder voór als evenzinnig met *dat* te zyn: — ook zegt men onverschilliglyk zeer wel; *dit deugt niet*, en dat deugt niet (cela ne vaut rien); hier van levert ons den woórd- denboek van Des Roches (doór A. Grangé, druk van 1833), voórbeelden op. Zoekt men *dit* men vind: *dit*, pron. absol. *deéze zaak* (ceci cela) *dit deugt niet*, (cela ne vaut rien). — Zoekt men *dat*, men vind: *dat*, pron. absol. *die zaak*, (cela) *dat deugt niet* (cela ne vaut rien), terwyl men, zeggende: *deés deugt niet*, noodzaakelyk *deéze* zinsnéc zou moeten vertaelen doór: *ceci ne vaut rien*. — *Deézen*, *deéze*, *deés* konnen, myns dunkens, alleenlyk dienen om *digt byzynde* zaeken aen te too-

nen ; terwyl *diën, die, dit of dat* geschikt zyn om meer verwyderde voorwerpen aen te duyden. B. V. *deës kind is braef, doch dit is brae-ver.*—Nogtans ik moet bekennen , het onzydig voornaemwoord *deës*, noch in den woordenboek van Des Roches, noch in onze spraekkonsten aen te treffen , ten zy in M. *Bôn's* spraekkonst, tweede en derde uytgaef, merkelyk vermeerderd en verbeterd, waer men bl. 18 en 21 vind: naembuyging van aentoonende hyvoegelyke voornaemwoorden: *deëzen m. deëze v. deës o.* — *diën m. die v. dat o.*

In M. David's spraekkonst tref ik aen : *dexe m. deze v. dit o.* — *die m. die v. dat o.*

Ik vinde in de rudimenta of gronden der nederduitsche tael uitgegeven door de maatschappij tot nut van 't algemeen, 4^e uitgave. Druk 1827, bl. 61, het voornaemwoord verboógen als volgt :

Mannel :	Vrouwel :	Meerv :
1 ^o Deze	1 ^o deze	1 ^o deze
2 ^o Dezen	2 ^o deze	2 ^o deze
3 ^o Van dezen	3 ^o van deze	3 ^o Van deze
(dezes) aan dezen	(dezer) aan deze	(dezer) aan deze
(dezen), enz.	(dezer) enz.	(dezen. M. en O, dezer. Vr.)

Hier ziet men dat de maetschappy liever gehad heeft , het voornaemwoord *dezen* , in het enkelvoud , zonder *onzydig* te laeten , dan wel *dit* als *het onzydig* daer by te voegen , blyke dat die maetschappy, het onzydig voornaemwoord *dit* niet geagt heeft aen het mannelyk *dezen* toepasselyk te zyn. Volgens M. Behaegel, *schryft men somtyds wel deës, als in deës kind, maer zulks is eene onregelmaetige gedaente, zegt hy.* — Maer schryft men gelykelyk niet, *deës peërd, deës werk, deës mes*, etc. als men de zelve met andere meer verwyderde voorwerpen vergelyken wilt? — Waerom wilt M. Behaegel aen het onzydig *deës* eene onregelmaetige gedaente toeëygenen? Wat de *gedaente* aengaet schynt *deës* regelmaetiger te zyn, dan wel *dit*, 't geén eerder met *diën, die*, schynt overeen te komen ; is het om dat men *deës* noch in de spraekkonsten (met uytzondering van eene enkele) noch in den woordenboek van Des Roches aentref? maer M. Behaegel wykt van Des Roches af in het schryven van het mannelyk en het vrouwelyk ; hy wilt dus in Des Roches eene gebrekkelykheid onderstellen , zou hy hier niet beter eene onnauwkeurigheid hebben opgespeurd in het onzydig *deës* agter te laeten? — « Schryft men *deëzen, deëze*, zegt hy, men behoort ook *weeder, eedel, steede, vaedem, vaeder*, etc. te schryven, gemerkt men schryft, by verkorting, *weer, eel, stee, vaem, vaer*, etc. ; » maer kan men wel uyt *deëze* laetste die alle by verkorting geschreeven zyn , een gevolg trekken , tot het mannel. en vrouwel. voornaemwoord , *dezen, deze* ?

— *Deés* is niet by verkorting geschreeven, daer kan dus geene vergelyking bestaen. — *Deés* word geschreeven, als het natuerlyk *onzydig* en ook den wortel van, *deézen*, *deéze*. Vind men het noch in Des Roches, noch in onze spraekkonsten, men ontmoet het in al onze schryvers, en M. Olinger duyd het ook in zynen woordenboek aen. — Behaegel en onzetaelmeesters inwilligende, *kan men niet dan zeggen*, dat het voornaemwoord *deézen*, *deéze*, twee verschillige onzydige gedaenten heeft, te weeten : *deés* en *dit*.

Doch wat het ook zy, ik hebbe *deéze* aenmerkingen maer bygebragt om de aendagt onzer taekundige, hier insgelyks op in te roepen. —

6° In den woordenboek van Olinger, die de *nieuwe* spelling van de *commissie* is aengekleefd, vind men *blaeuw* (bleu), *gaeuw* (vite), *naeuw* (étroit) etc., geschreeven. Zoo schryven ook de Hollanders. — Des Roches schryft, *blauw*, *gaww*, *naww*; waerom wilt men *deéze* spelling veranderen? — Zou die ingelaschte *e* eenig verschil aen den klank bybrengen? Zy maekt *deézen* niet aengenaemer, noch brengt ook iets tot de verstaenbaerheid by; men heeft hier, voór geene hoegenaemde dobbelzinnigheyd te vreezen. Den regel van de gespaerzaamheyd vereyscht dus dat men den dryklank verwerpe en den tweeklank behoude.

7° In de vervoeging der werkwoorden, voór de voórwaerdelyke en byvoegende wyze (le Conditionnel et le subjonctif) wilt wien volgens de *nieuwe* spelling van de *commissie* den tweeden persoon van het meervoud, gelykelyk in *et* doen eyndigen. — Men schryft dus : voór het werkwoord *hebben*, *gy zoudet hebben*, (tu aurais) *gy zoudet hebben*, (vous auriez) — *dat gy hebbet*, (que tu aies) *dat gy hebbet*, (que vous ayez) etc. Zoo schryven ook de Hollanders. — De Vlaemingen, schryven integendeel; *gy zoud hebben*, (tu aurais) *gy zoud hebben*, (vous auriez) — *dat gy hebt*, (que tu aies) *dat hy hebt*, (que vous ayez). — Is het Hollandsch hier duydelyker of verstaenbaerder dan het Vlaemsch? De dobbelzinnigheyd tusschen het enkelvoud en het meervoud is de zelfde en *deéze* bestaende dobbelzinnigheyd kan hier maer wechgenomen worden met het voornaemwoord *gy* te onderscheyden. — *Gy* is eygenlyk het enkelvoud, *gylieden* maekt het meervoud uyt. Dat men *gy* voór beyde de tyden schryft is eeniglyk kortheydswille, en om dat men denkt dat den zin der rede het enkel- en het meervoud genoegzaam zal doen onderkennen; doch my dunkt dat men zou wel doen, zoo by het spreéken als by het schryven het meervoud onmiddellyk te onderscheyden. Is *gylieden* te lang, men zou het kunnen by verkorting, uytdrukken: *gylie* en aldus zou de verlenging weynig beduydend zyn. — Daer bestaet dus geene hoegenaemde reden om de hollandsche spelling den voórrang

op de vlaemsche te geëven. Integendeel als men de duydelykheyd voór het gehoor zoo wel als voór het gezigt bewaeren wilt, dient men de vlaemsche spelling te behouden; want de vlaemsche spelling kan, voór het enkelvoud, aen geen misverstaen toegang geëven, terwyl men, in 't Hollandsch, aen misgreëpen is blootgesteld. — By voorbeeld, leézende: *gy zoudet hebben*, (tu aurais) zou den aenhoorder het ligtelyk konnen opvatten, als *gy zoud het hebben*, (tu l'aurais). — *Gy druktet*, (tu pressais) als *gy drukt het*, (tu le presses); — *Gy zoudet drukken*, (tu presserais) als *gy zoud het drukken*, (tu le presserais) etc., 't geén zoo men ziet den zin veranderen zou. — Vervolgens is de hollandsche spelling hier ook zonneklaer slegter dan de vlaemsche.

8° De *commissie* in haeren tweeden regel, voórschryvende *het wechlaeten der accenten*, maekt hier aen eene uytzondering voór die teekens welke gebruykelyk zyn om eenen byzonderen nadruk of eene samentrekking aen te duyden. —

Deéze uytzondering in agt neémende; veéle onzer *nieuwe* taelmeesters schryven *één*, telwoórd met twee accenten, ten eynde het aldus te onderscheyden van *een*, lidwoórd. — Zy schryven ook het voórzetsel *vóór* (avant) met twee accenten, om het te onderscheyden van *voor* (*devant, en présence, pour etc*) de uyt spraek blyft immers de zelfde voór hen: *één, een, vóór, voor*.

Dat men de woórden die eene dobbele beteekenis hebben, onderscheyde, is ook myn gevoelen; maer de klankteekens verwerpende, waerom bedient men zich van twee accenten? een is oogblykelyk voór hen genoeg, om het onderscheyd aen te toonen. — Voór de geéne dié de accenten of klankteekens behouden zyn er eeniglyk twee accenten noodig voór die woórden welke eene dobbele *ee* of eene dobbele *oo* bevattende, zagtlang uytgesproken worden. Aengezien deéze, op de tweede vocael een schrabbeken bekomen, voór klankteeken, zou men het bediedenis- of zintteeken op de eerste vocael dienen te plaetsen, en alzoo *één* telwoórd met een schrabbeken op de eerste *e*, te schryven, om dat het scherplang word uytgesproken en aldus geen klankteeken bekomt. — Integendeel *vóór* (avant) 't geén zagtlang word uytgesproken, zou alleen twee accenten bekomen, het eerste als bediedenis- of zintteeken, het tyweede als klankteeken.

Men wilt ook *accenten* behouden voór die woórden welke by verkorting geschreëven worden. — Over deéze vinde ik in onze nieuwe spraekkonsten niet gehandeld. Dit is, volgens my eene naelätigheyd die dient vervuld te worden. Doch wat er ook van zy, de commissie behoud, voór twee gevallen de *accenten*. Ten eersten: om eenen byzonderen naedruk aen te duyden; en ten tweeden: om eene samen-

trekking te beteekenen. Het eerste mag men, naer myn gevoelen, *bediedenis- of zinteekenen*, en het tweede, *verkortingsteekenen* noemen. — Deéze beslissing wil ik niet tegenspreken, maer de Vlaemingen hebben ook twee andere teekens die men voórnaemelyk behouden moet, te weeten: 1° het klankteeken, en 2° het *deelteeken of trema*, bestaende in twee punten op de eerste vocael eener lettergreep door eene andere lettergreep, op eene vocael eyndigende, voórgedaen, om aldus aen te toonen, dat er twee onderscheydene lettergreepen zyn. By voórbeeld: *Diën, beiveraer, beóordeelen, beöogen*, etc. — Hier uyt volgt dat de Vlaemsche spelling voór vier onderscheydene teekens vatbaer is; en deéze alle dienen in eene goede spraekkonst te worden opgemerkt en byzonderlyk behandeld. Eene opmerking dient hier gemaakt te worden, welke tot heden aen onze taelkundige schynt ontsnapt te zyn: deéze is, dat de tweede vocael eener lettergreep uytsluytelyk geschikt is om het klankteeken te ontfangen, waer uyt, myns dunkens, volgen moet dat al de andere accenten op de eerste vocael hunne plaets moeten vinden, daer waer men de zelve meermals op de tweede vocael aantreft, voórnaemelyk wat het verkortingsteeken aengaet (het verkortingsteeken bestaet in een kapken of accent circonflexe). Aldus schryft men *boó*, voór *bode*; *weér*, voór *weder*; *éél*, voór *edel*; *stéé*, voór *stede* etc., terwyl wy Vlaemingen, het klankteeken behoudende en het verkortingsteeken aenneemende, zouden dienen te schryven voór *bode*, hóó; voór *weder*, wéér; voór *edel*, éél; voór *stede*, stéé, etc., ten eynde die verkorte woorden niet scherp- of hardlang te hooren uytspreeken, daer zy zagtlang moeten worden uytgesproken.

De vlaemsche taelkundige zullen zekerlyk nog andere zinteekens voórstellen en verdere verbeteringen hybrengen. Geenen taelkundigen zynde, zal ik het overig aen hun overlaeten, my vergenoegende, zoo ik betrouw, te hebben beweezen. 1° Dat de spelling der commissie en haer taelcongres geene vlaemsche, maer weezenlyk de hollandsche spelling is. 2° Dat zy, in die hoedanigheyd, noch in de acten van het openbaer gezag, en vervolgens niet in het staetsblad (bulletin des lois), noch in de gerechtelyke zaeken, zelfs niet doór eene wet, mag ingevoerd worden. 3° Dat de vlaemsche tael, alhoewel zoo weynig geoeffend regelmaetiger en beschaefder is dan de hollandsche ondanks al haere boekwerken, al haere schryvers en al haere voórstanders.

Daer men het Vlaemsch voór de letterkundige wereld wilt doen herleeven, moet men betragten dat het zelve ook eene eenvormige, regelmaetige en geschikte spelling bekome. Hier toe, zoo wy gezien hebben, heeft een aental letterkundige, in 1836, twee middels voórgesteld, te weeten:

1° Eenen letterstryd (concours) om te kennen welken middel den besten zyn zou om eene gelykvormigheyd van spelling te bekomen.

2° Het ondersteunen van een letterblad, geschikt tot de verdediging van alle gezonde denkwyzen op het stuk van spelling. Den minister hier aen voldoende, heeft by besluit van den 6^{den} september, zelfde jaer, den voorgestelden letterstryd ingeroepen; en hy besluit van den 4^{den} october daernae eenen onderstand van 600 frs. verleend ten voordeele van een letterblad onder den titel van *Belgisch Museum*.

Deéze middels hebben geenen gewenschten uytval gehad; men moet dus aen andere denken, en het hangt van den minister af deéze te bewerkstelligen.

Ik heb de acht spellingregels van de Commissie en haer taelcongres regelmaetiglyk een voor een behandeld en tegengesproken. — Myne grondstellingen zyn waer of valsch; — zyn zy valsch dat men de zelve regelmaetiglyk bestryde; — zyn zy waer dat men ze goedkeure, en de grondstellingen van de Commissie en haer taelcongres verwerpe.

Den minister heeft onder zyn onmiddelyk opzigt en beheer al de provinciaele en cantonaele schoólopzieners, als mede al de onderwyzers van zyne normael- en hoofdschoólen van leeger onderwys. — Al de schoólopzieners en ook voórnaemelyk al de bestierders zyner normael- en opperschoólen in de vlaemsche provinciën geplaetst, kennen het Vlaemsch of het Hollandsch, of moeten het een of het ander kennen in diën graed, om een oordeel noópens de spelling voor te draegen, willen zy hunne *fonctie* weêrdig zyn. Dat den minister aen deéze den last oplegge van myne grondstellingen wegens de vlaemsche spelling te onderzoeken en de zelve met behooryke beweégredeenen, regelmaetiglyk een voor een, te bestryden of goed te keuren. — Hy heeft aen de leden der *Commissie* en haer taelcongres geene bevelen te geéven, maer dat hy deéze, gezamenlyk met my, aenzoeke om op myne grondstellingen te antwoórdén, en zy zullen aen het verzoek van den minister niet weygeren te voldoen.

Dat hy verders een letterblad stigte en bezoldige uytsluytelyk geschikt om de memoriën tegen en voor myne grondstellingen in te zamelen en te verkondigen, of dat hy zyn *Belgisch Museum* uyt sluytelyk daer toe inrigte, en men zal eenen letterstryd zien opryzen, die het betragt doelwit van eene gelykvormige spelling, bereyken zal, daer al de schriften, noópens den spellingstwist, tot heden uytgegeéven ontoereykend zyn en blyven moeten, en waerom? Om dat er niet een is dat eenen grondregel tot vertrekpunt heeft, of baek om zich te rigten. — Hier zou ik begeéren dat elke redereyng van eenen grondregel vertrekke, en dat men deézen redekundig

behandele. — De wyze van hier in voord te gaen zal ik voórstellen, maer voórafgaendelyk, wil ik eenige aenmerkingen maeken op sommige zinsneden van de redevoering die Mr den *abbé* de Haerne in de zitting van 22 januarius laetstleden heeft uytgesproken.

» Je tâcherai de prouver, zegt hy, que l'orthographe proposée par la
» Commission n'est nullement hollandaise ; il y a des différences essen-
» tielles entre les deux orthographes, pour en être convaincus, les
» honorables membres de la chambre qui comprennent le Hollandais
» et le Flamand n'ont qu'à confronter les journaux flamands que l'on
» envoie à la Chambre avec les journaux hollandais ; il n'y a pas de
» lignes où ils ne trouveront de différences. Ces différences, il est
» vrai, ne sont pas capitales ; mais qu'est-ce que l'orthographe ? Elle
» ne consiste qu'en des signes conventionnels ; la langue ne dépend
» pas de l'orthographe. — Si l'orthographe adoptée par la Commission
» était l'orthographe hollandaise, il faudrait accuser d'une tendance
» antinationale une foule d'institutions scientifiques dans le pays,
» presque tous les établissements d'instruction moyenne, à l'exception
» de deux peut-être, et entre autres l'athénée royal de Bruxelles... »

Deéze regels van zyne redevoering overleézende ben ik zoo verre van in zyne gevoelens mede te deelen dat ik denken moet dat hy voóren oogenblik al zyne oóordeelkunde heeft van kant gesteld. — *Hy wilt bewyzen dat de spelling doór de Commissie voorgesteld geenszins de hollandsche spelling is.* Maer al' het verschil bestaet hier in, dat de commissie de dobbele *aa*, noch de dobbele *uu* van de Hollanders heeft durven aenneemen ; het onbeduydendste van al de verschillen ; en ik vermeyn niet dat Mr *De Haerne* my een tweede zal aentoonen. — *Tot blyke*, stelt hy voór, *de vergelykenis tusschen de vlaemsche en de hollandsche dagbladen die men naer de Kamer zend* ; maer de vlaemsche en naemelyk den *Vaderlander*, behoudt het lidwoórd *den* voór het mannelyk geslacht in den eersten naemval tegenstrydig aen de Commissie, en dit onderscheyd moet schier op elken regel een verschil bybrengen, boven dat den schryfstiel teene-mael anders zyn kan ; zoo dat zyne gewaende blyken op niets afloopen ; ook stemt hy toe dat deéze verschillen niet hoofdzaekelyk zyn. — Maer, vraegt hy, *wat is de spelling ?* en hy antwoordt : *Zy bestaet maer in conventioneéle teekens ; de tael hangt van de spelling niet af.*

De spelling bestaet in den samenstel van letters, waer medem en lettergreepen en woórdten maekt. *De letters zyn conventioneéle teekens*, maer niet haeren samenstel, noch de lettergreepen en woórdten die men aldus byeenbrengt. — Daer by eene tael die geene spelling heeft is eygenlyk geene tael, het is eene brabbeltael (un patois, un argot, mais non une langue), dat de tael van de spelling afhangt,

hier van hebben wy een onbetwistelyk bewys voór handen, vermits de spelling alleen, voór de oog, het Vlaemseh van het Hollandsch onderscheyden doet, zoo wel, en misschien nog beter, dan de spraek voór het gehoor.

M^r De Haerne oórdeelt dat niemand betwisten mag dat men, in materie van spelling en spraekkonst, zich naer het gezag der letterkundige gedraegen moet. — « *Une chose que personne ne contestera certainement*, zegt hy, *c'EST QU'EN MATIÈRE D'ORTHOGRAPHE ET DE GRAMMAIRE l'on doit s'en rapporter à l'autorité des littérateurs*. Maer M^r De Haerne is ook eenen letterkundigen, en zyne redevoering levert, myns dunkens, een spreekende voórbeeld op, hoe weynig de vlaemsche letterkundige bekwaem zyn om over de spellingen de spraekkonst te oórdeelen.

Doch M^r De HAERNE heeft wegens deéze punten, zoo hy zegt, ook zyne overtuygingen, en hy zou in uytleggingen getreeden zyn, had men de kwestie ten gronde behandeld.

Hier, dat ik eene grondige behandeling noópens de vlaemsche spelling en spraekkonst inroepe, verhoóp ik dat M^r De Haerne, myne grondstellingen en haere toepassing met aendagtigheyd overweégen zal, en in het letterblad, waer van ik de opregting vraége, de zelve zal beantwoórden, tegenspreéken of goedkeuren. — Ik verhoóp het zelfde van M^r De Decker, en van Mr Corswarem, die zich zulke moedige voórstanders van de *nieuw* (oude) spelling der *Commissie* in de Kamer getoond hebben. — Van den anderen kant, mogte ik doór al de bovengenoemde en de 115 letterkundige van welke den minister gewag maekt, overvallen worden, betrouw ik, dat de taelkundige zoo als de heeren *De Foere, Rampelbergh, Bón, Van der Vorst, Somers, Buelens, De Ruxter, Mertens, Paeps, Van der Spelten, Ad Byl*, en andere, die in myne gevoelens min of meer mededeelen, my in geene verlegenheyd zullen laeten; maer wel ieverig onze vlaemsche spelling zullen helpen verdedigen.

Ik heb voór eersten grondregel opgenomen: *schryf zoo als gy spreékt*, of, met andere woórden, *druk by het schryven, doór middel der aengenomene teekens, al de klanken uyt, welke by het spreéken worden opgemerkt*.

Deézen grondregel heeft het Vlaemseh met het Hollandsch gemeyn. — ABELUNG noemt deézen *de natuerwet der spelling*, en SIEGENBEEK getuygt dat hy met recht dién naem verdient.

Dat men alle uytpraeken niet volgen mag, maer dat men zich naer de zuyverste en meest beschaefde rigten moet. Dit word verstaen, en ik moet het, myns dunkens, niet bespreéken.

Dat men dus beginne met deézen eersten regel te verwerpen of aen

te neemen. Verwerpt men den zelve, dat men redekundige beweégredenen by brenge om des zelfs afkeur te staeven. — Aenveert men den zelve, alsdan moet men bewyzen hoe den tweeden regel van de commissie, *het wechlaeten der klankteekens*, hier mede kan in verband gesteld worden. — De vlaemsche tael heeft in haere zuyverste en beschaefdste uyt spraek, voór de dobbele *ee* dry, vocaelklanken en twee voór de dobbele *oo*. De leden van de commissie, M. David zelf, behoud in zyne spraekkonst, voór elken deézer twee dobbele klinkers, twee vocaelklanken, den zagt- en scherplangen. Dus wilt men den tweeden regel van de commissie goedkeuren, men moet bewyzen, dat men, by het schryven, al de klanken, welke by het spreken worden opgemerkt, zonder klankteekens uyt drukken kan. — Kan men dit bewys niet opleveren, en kan men de middels om het te bewerkstelligen niet aentoonen, men moet noodzaakelyk den tweeden regel van de commissie en haer taelcongres, als taelbedervend en zinneloos van kant smyten.

Dat men verders myne aenmerkingen op den tweeden regel overweé, en ik zal myne tegenstreévers dankbaer zyn.

Mynen tweeden grondregel is : *Dat men in de afgeleyde woorden al de letters die zich in het wortelwoord bevinden nauwkeuriglyk behouden moet.* — Dat men voordvaere, met deézen tweeden regel, die zoo wel aen het Hollandsch als aen het Vlaemsch kan worden toegepast, te verwerpen, of goed te keuren. Verwerpt men deézen, dat men gelykelyk redekundig bewyze waerom, en dat men eenen anderen regel voórstelle die ons aentoonen op welke wyze men anders tot eene regelmaetige afleyding komen kan. Keurt men dién goed, dat men bewyze dat den eersten regel der commissie, *de enkele vocael-spelling*, er mede overeenstemmig is, of wel dat zy te samen bestaen kunnen. Kan men dit niet te wege brengen, alsdan moet men gelykelyk den eersten regel van de commissie, als taelbedervend verwerpen.

Deézen eersten regel van de commissie en haer taelcongres heb ik wydloopig behandeld en bestreéden; dat men myne aenmerkingen rypelyk onderzoeke, en kan men bewyzen dat ik ergens in ongelyk hebbe, men mag vrypostiglyk de zelve beknibben.

Dat men zoo voords al myne regels en hunne toepassing onderzoeke en al myne aenmerkingen, op elken regel van de *commissie* afzonderlyk gemaakt, overweé en regelmaetiglyk beantwoorde, tegenspreéke of goedkeure, en wy zullen eyndelyk het gewenscht doelwit bereyken van eene gelykvormige spelling voór de vlaemsche tael met eenpaerige stemmen te zien aenneemen.

In deézen opgeroopen letterstryd zullen er doór onze groote taelkun-

dige, waerschyndlyk nog andere toegevoegde spellingregels worden voorgesteld, welke ook, zoo ik hoópe, zullen gevestigd worden, doch deéze dienen in de spraekkonsten voórnaemelyk te worden opgemerkt. —

Om aen onze vlaemsche tael haeren verdienden luyster by te zetten, zou den minister, na het eyndigen van deézen letterstryd, dienen eenen grooten prys uyt te loóven om eene volmaekte regelmaetige en beredeneérde vlaemsche spraekkonst te bekomen. —

Dat den minister eenen prys van twee duyzend franken en het eerkrus voorstelle voór deézen die de best volmaekte, regelmaetige en beredeneérde vlaemsche spraekkonst aen den dag legge, en al de vlaemsche taelminnaers zullen zich aen het werk stellen om deézen prys te erlangen en den gekroonden zal hem ook verdiend hebben; hy zal zelfs niet te overtollig zyn, want wat het eerkrus raekt, zyn er op vyftig die het draegen, toeh negen-en-veertig die zulken grooten dienst aen het vaderland niet bewezen hebben; hy zou daerenboven ook eenen prys mogen voorstellen tot het bekomen van eenen beteren egtvlaemschen woordenboek dan wy tot heden gehad hebben. Des Roches en Visschers zyn te wynig woordenryk, en Olinger, buyten dat hy met veéle woorden nog zou kunnen vermeerderd worden, is eerder hollandsch dan vlaemsch, zoo dat deézen in de vlaemsche schoólen niet dient gebruykt te worden....

Nevens deézen letterkundigen taeltwist is er eenen tweeden opgerezen. De vlaemsche provinciën, en zoo het schynt, voórnaemelyk de aenhangers van de spelling der *commissie*, hebben verzoekschriften tot de Kamer gestierd, ten eynde de *vlaemsche* tael alleen by hen gebruykelyk te maeken. • Nous demandons aux chambres, zeyden de • onderteekenaers, qu'il leur plaise d'ordonner que la langue *flamande* soit seule reconnue langue *administrative et judiciaire*, • dans les provinces où est parlé cet idiôme. •

Deéze verzoekschriften zyn doór de Waelen met hevigheyd bestreeden geworden; — hun uytwerksel moest de oneenigheyd onder de Belgen brengen, het wierd als den voorlooper van eene omwenteling uytgeschilderd, en onze werkende vlaemsche tegenstreévers der *commissie* schynen de Waelen gelyk te geéven; want ik vind hunne tegenkantingen in de schriften by den drukker, M. Rampelbergh te Brussel, tegen de spelling der *commissie* en haer gentsch taelcongres, uytgegeéven, aengenomen, zonder dat men er de zelve ergens in tegenspreékt. — Zie hier hoe eene *brochuer* (doór *Louis Goethals*) in *zyne quatrième suite aux lettres*.....1843, behandeld word.

» La brochure que nous annonçons et qui est aujourd'hui encore toute de circonstance jette un grand jour sur la question la plus importante de nos deux langues, sous le rapport moral et politique. On pourra en juger par les passages suivants :

» Un écueil presque inévitable et auquel les pétitionnaires n'ont su échapper, est d'exagérer les prétentions les plus justes et de les mettre ainsi dans un faux jour, qui les dépouille de ce caractère d'autorité et de raison, dont l'attrait est si invincible.....

» Chaque jour il arrive que des habitants des provinces wallonnes viennent fixer leur demeure en Flandre : leur qualité de Belges demeure pleine et entière, leurs privilèges sont intacts et cependant, si la langue flamande devient seule langue judiciaire et administrative, il est certains droits politiques qui ne sont pour eux qu'un mot impliquant contradiction.

» Né et élevé dans la partie française de la Belgique, le barreau me sourit; mes inclinations, mes talents m'y entraînent avec force : je cède à la voix puissante de ma destinée. Cependant, que se présente-il à moi dès le début de ma carrière? Nécessité et contrainte. A tout jamais les provinces flamandes me sont interdites et si parfois j'y porte mes pas; je n'ose échanger un regard de fraternité avec ceux dont un cruel exil me sépare, et une sentence rigide a hâte de me refouler dans mes foyers. Administrateur, la même impuissance, la même incapacité viendront restreindre et borner chacune de mes actions. En vain je voudrais reculer les obstacles qu'on m'oppose, la ligne de démarcation est tracée; le langage a élevé entre les Belges une barrière, et cette barrière, nul ne saura la forcer....

» Les Wallons... familiarisés exclusivement avec le français, se trouveront de ce chef incapables de gérer les affaires administratives dans les provinces qui ne sont pas les leurs. Il en sera de même pour les flamands à l'égard des provinces Wallonnes..... Prenons y garde, il n'existe déjà dans l'étroite Belgique que trop de germes de dissensions qui, jetés çà et là au hasard, sont avidement recueillis par ses ennemis. Si les passions semblent assoupies, si l'anarchie lasse et brisée, sommeille, que ce calme trompeur ne nous abuse point....

» Toujours le feu de la sédition couve sous la cendre et si dans le calme quelques minces étincelles s'en dégagent, elles meurent faute d'aliment; mais que le souffle des passions fasse sentir sa tiède haleine, des gerbes de flammes s'élanceront à l'instant et allumeront un vaste incendie.

» En restreignant et limitant les prérogatives du citoyen à certaines provinces, on préparera le chemin à l'égoïsme, ce formidable ennemi

» des royaumes. Les vertus civiques violentées et comprimées verront
» à regret restreindre le cercle de leur action et poser autour d'elles
» d'étroites limites. Arrêtés chaque jour dans leur exercice, les sen-
» timents de nationalité se lasseront enfin d'inutiles efforts, et empor-
» tés par le flot des passions, ils iront faire un triste et douloureux
» naufrage. Alors apparaîtra terrible et farouche l'intérêt avec ses
» nombreuses exigences et ses besoins jamais assouvis. Agitant à son
» gré la Belgique devenue sans point de ralliement, il la divisera en
» une foule de camps armés les uns contre les autres. Une joie féroce
» signalera ses cruelles victoires et les Belges comprendront, hélas!
» trop tard, ce dont est capable l'intérêt individuel, lorsqu'il n'est
» point réglé et équilibré par celui de la nation, celui de tous.

» C'est donc à développer et à accroître les sentiments de
» nationalité qu'il faut s'arrêter, et *c'est en assignant à tous les*
» *mêmes droits, les mêmes prérogatives, qu'un corps de nation*
» *compact et indissoluble résultera des éléments qui le composent.*
» Encore une fois accorder aux pétitionnaires ce qu'ils sollicitent,
» est-ce aller au but et remplir les devoirs que notre position réclame ?

Ik staêke hier myne aenhaelingen. Verdere hybrengeend zou ik denken den leêzer te verveelen; daer by zyn zy vergenoegend om den geest en ook de weêrde van de *Brochuer* af te meêten. —

Belgiën is samengesteld uyt dry doôr de tael verscheydene volkstammen (voôr zoo veêl men onderstelle dat er in het behouden deel van het Luxemburgsche, nog streêken bestaen alwaer het Duytsch de moedertael is) te weêten : Duytschers, Waelen of Fransche, en Vlaemingen of Nederduytschers, om deêze dry stammen te verbroederen, en er een en zelfde volk van te maeken, alle gelykelyk aen hun vaderland aengekleêfd en met den zelfden volksgeest bezield, *moet men aen alle de zelfde rechten en voôrrechten toekennen*; mogte men de voôrrechten van eenen borger aen zekere provinciën bepaelen men zou den weg baenen tot de eygenliefde en baetzugt, die ontzagge-lyke vyandinnen der koningryken. Daer zyn de gronstelsels van M. Louis Goethals, en het zyn ook de myne. — Maer gelyk het noodig is, om eene bediening van het staetsbestier te bekomen, dat men voôrafgaendelyk ten minsten hebbe leeren leêzen en schryven, is het noodig, om eene bediening in de duytsche streêken van het Luxemburgsche te bekleeden, dat men het Duytsch kenne; — In de waelsh- of fransche provinciën, dat men het Fransch kenne, en zoo voords. Om eene bediening in de vlaemsche provinciën te bekleeden dat men gelykelyk het Vlaemsch kenne. Alzoo en alzoo alleenlyk, verstaet het wel, kan men de eendragtigheid bewaeren en de verbroedering tusschen onze onderscheydene borgerstammen bewerken.

Nu, wat begeëren de verzoekschriften ten vóórdeele van de *vlaemsche tael*?

Dat de vlaemsche tael alleen herkend worde róbr de bestierende en rechtelyke tael in de provinciën alwaer deéze tael de landtael is. — Aen eene uytzondering nogtans toestemmende betrekkelyk de rechtelyke zaeken, die in het Fransch, zouden behandeld worden, als wanneer de belanghebbende partyën, de verdagte of beschuldigde, de vlaemsche tael niet verstaen zouden.

Mogten de wetgeëvende Kamers deéze verzoekschriften inwilligen, zy zouden niets anders doen dan het grondstelsel van M. Goethals zelven werkstellig maeken.

Wilt eenen Vlaeming in de waelsche of fransche provinciën eene bediening hoegenaemd bekomen, hy moet Fransch geleerd hebben, dit is zoodanig waer, dat men geen vóórbeeld kan opleveren, dat ooyt eenen Vlaeming, die geen Fransch kent in de waelsch- of fransche provinciën eene bediening of plaets van wege het staetsbestier bezeten heeft hoe kleyn zy ook zyn mogte, zelfs niet die van veldwagter. Is het dan ook niet natuerlyk en regelmaetig dat eenen Wael of franschspreekenden Belg die geen Vlaemsch kent, in de vlaemsche provinciën of streéken ook geene bediening bekomme? Het is maer eeniglyk met aldus te werk te gaen, dat men, aen alle, de zelfde rechten en vóórrechten kan toekennen, de baetzugt en den partygeest doen verdwynen, en alzoo ook de eendragtigheyd en de gevoelens van vaderlandsliefde handhaeven en doen aengroeyën.

De Vlaemingen willen niemand van hunne broeders buyten de bedieningen, zelfs in hunne provinciën, sluyten, maer zy willen dat al de ryksbediende, in de vlaemsche streéken, Vlaemsch kennen, zy eyschen van deéze 't geén men van hun eyscht, dat zy Fransch kennen, als zy in de fransche provinciën een bediening betragten.

• Dagelyks komen inwooners van de waelsche provinciën hun verblyf in Vlaenderen vestigen, zegt M. Goethals; nogtans, indien de vlaemsche tael alleen by de rechtbanken en in de administratiën gebruykelyk is, zyn er zekere staetkundige rechten hun tegenstrydig.

• Geboóren en opgevoed in het fransch Belgiën, zegt hy, de pleytzael lacht my toe; myne geneygdheden en myne bekwaemheden trekken my geweldiglyk; ik onderwerp my (als tegendank) aen de kragtgedige stem van myn noodlot, maer wat ontmoet ik? Nood en dwang. — De vlaemsche provincien zyn my vóór altyd verboóden, het is als vremdeling dat ik deézen grond betreed, ik durf geenen broederlyken oogslag verwisselen met de geéne alwaer ik geene bedieningen bekomen kan, etc., etc. »

Mynheer Louis Goethals is waerlyk eenen viezen vaderlander. De

Waelen komen dagelyks naer Vlaenderen toegezwerm; niet om de zelve te bezoeken en aldaer hun geld te verteeren, maer om ten kosten van het land te leéven en ten nadeele van de Vlaemingen, vóórdeelige bedieningen te bekleeden. — De Vlaemingen ontfangen hun beleéfdelyk, maer van bedieningen spreekende, eyschen deéze dat zy Vlaemsch kennen, even gelyk zy Vlaemingen moeten Fransch kennen om in de waelsche provinciën eenige hoegenaemde bediening te betragten. Maer dit kan de baetzugtige en styfhoofdige niet voldoen.

Wilt M. Goethals in Vlaenderen de bediening van rechter van raedsheer etc., etc., bekomen; wilt hy in de administratie de bediening van *Inspecteur, Controleur, Percepteur* etc., etc., verkrygen, hy moet het Vlaemsch kennen; hy wilt het niet leeren, hy bezit vervolgens de verzogte hoedanigheyd niet om eenige bediening in Vlaenderen te bekleeden, zy moet hem dus geweygerd worden. En zie, hier vind M. Goethals eenen *hinderpael aen de uytoefening van zyne staetkundige rechten!* — *Den Vlaeming is zynen medeborger niet meer! hy wilt hem geene broedertyke hand meer toereyken! mag hy, zonder 't Vlaemsch te kennen, in Vlaenderen geene ryke bedieningen bekleeden, dan moet men zick aen alle rampzalige gevolgen verwagten.* Immers mogt men in de brochuer van M. Goethals geene volkomene ylhoofdigheyd bespeuren, hy zou België door zyne verschrikkende voorzeggingen of bedreygingen doen sidderen en beéven.

In de SUITE AUX LETTRES..... 1841, page 32 en volgende: vinden de vlaemsche verzoekschriften eene andere legenkanting getrokken uyt de GAZETTE DE LIÈGE, met niet min gunst vóórgedraegen, alhoewel zy niet min raeskallig schynt te zyn.

» D'après l'art. 23 de la constitution zegt men, l'emploi des langues
» USITÉS en Belgique est facultatif; il ne peut être réglé que par la
» loi et seulement pour les actes de l'autorité et pour les affaires
» judiciaires. La législature a décidé que la langue française serait
» la *langue officielle du Pays*. — Ainsi, liberté de langage pour les
» individus, un droit établi par le gouvernement, tels sont les prin-
» cipes consacrés par la loi sur cette importante matière. En opposi-
» tion avec ces principes, les pétitionnaires, auxquels monsieur De
» Decker s'est adjoint, demandent que, *dans les provinces flamandes,*
» *les débats des tribunaux, leurs actes, les décisions de l'admi-*
» *ministration, les rapports des employés du gouvernement avec*
» *les habitants, aient lieu en langue flamande; ils demandent*
» *que tous les magistrats tous les fonctionnaires placés dans leurs*
» *provinces, SACHENT le flamand.*

Al dat de Vlaemingen voór hunne provinciën vraegen bestaet weezenlyk voór de waelsche.—De beraedslaegingen voór de rechtbanken, hunne acten, de *administrative* beslissingen, de betrekkingen der staetsbediende met de inwoonders, hebben, in de waelsche provinciën, daedelyk plaets in het Fransch, al de magistraeten en bediende in hunne provinciën geplaetst, kennen Fransch.— Mogte men de verzoekschriften van de Vlaemingen aenneemen en inwilligen, alsdan zouden deéze maer op de zelfde lyn met de Waelen gesteld worden, en wat ware er billyker?

De fransche tael is de officieële tael *van het land*, zegt men, maer dit is onnauwkeurig. — De wet van den 19 september 1831, betrekkelijk de bekragtiging en afkondiging der wetten, zegt art. 2. « Les lois seront insérées au *Bulletin officiel*, aussi-tôt après leur promulgation, avec une traduction *flamande* ou *allemande*, pour les communes où l'on parle ces langues; le texte français demeurant néanmoins seul officiel.

• Ce bulletin portera dorénavant le titre de : *BULLETIN OFFICIEL des lois et arrêtés royaux de la Belgique*.

Den franschen text, is dus den officieelen text der wetten en koninglyke besluysten, maer verder niet; en het is onnauwkeurig hier uyt te besluysten dat het Fransch de officieële tael, van het land, van België is. — België, voór zoo veel men in het behouden Luxemburgsch nog eenige streéken aentref, wiér moedertael het Duytsch is, heéft dry onderscheydene moedertaelen; het *Fransch* voór de waelsche provinciën; het *Duytsch*, voór de Luxemburgsche streéken, en het *Vlaemsch* voór de vlaemsche provinciën. Eene van deéze dry taelen moest den officieelen text van onze wetten en koninglyke besluysten uytmaeken. Het Fransch, als het meest verspreyd zynde, heéft hier den voórkeur bekomen, en iedereen heéft er in toegelijcht.— *Mogte men het Fransch als de moedertael van de waelsche provinciën niet behouden hebben, men zou nooit den franschen text als den officieelen text der wetten hebben kunnen verklaren.* Voór al het overig blyft de vryheyd van taelen in België gebruykt, bestaen. — Een tweede uytzondering kan alleen doór de wet worden daergesteld, te weeten: opzigtelyk de gerechtelyke zaeken. Eene wet, maer alleenlyk eene wet kan deéze regelen en bepaelen. Doór eene wet mag men voórschryven, by de regtbanken, in de vlaemsche provinciën de vlaemsche tael te gebruyken; in de waelsche, de fransche; en de duytsche in het Luxemburgsche, ware er het Duytsch de moedertael van het land. — Wat aengaet de andere administratiën mag men, zelfs doór geene wet, het gebruyk van eene byzondere tael voórschryven, *wettelyk* moet hier het vry gebruyk der taelen, in

Belgiën gebezigd (usitées), bewaerd worden. — Zouden de verzoekschriften vóór oogwit gehad hebben de wetgeévende Kamers op te wekken, om dóór eene wet de vlaemsche tael ook in administrative zaeken vóór te schryven, dan zouden zy tegenstrydig zyn aen den grondregel onzer *constitutie*. —

In deéze dient de betaemelykheyd nagezien te worden, en het gezond oórdeel het staetsbestier zonder gunst of afkeer te geleyden. De betaemelykheyd en ook het gezond oórdeel vereyschen dat eenen ambtenaer, aen eenen borger, met wie hy te handelen heéft, zich kan doen verstaen, en deézen ook op zyne beurt zich kan doen begrypen. De betaemelykheyd en het gezond oórdeel vereyschen diensvolgens, dat allen ambtenaer, in de vlaemsche provinciën, Vlaemsch kenne, even gelyk hy in de waelsche provinciën, moet Fransch kennen, en in het Luxemburgsche, Duytsch. Dit dient vóór eene noodige hoedanigheyd gehouden te worden.

Hebben de verzoekschriften geen ander oogwit gehad dan van de Kamers te smeeken tot het bekomen van eene wet, wat de gerechtelelike zaeken aengaet, en, wat de andere administratiën raekt, tot het gebruyken van haer gezag, om den minister te beweégen van in de vlaemsche provinciën geene ambtenaeren te plaetsen die geen Vlaemsch kennen, en vervolgens de noodige hoedanigheden niet bezitten, om in die provinciën eene bediening uyt te oefenen, alsdan is het onmogelyk van regtzinninglyk te beweéren dat die vlaemsche verzoekschriften tegenstrydig zyn aen de grondstellingen 't zy dóór de wet, 't zy dóór de *constitutie* voorgesteld.

De Gazet gaet voort :

« Cette prétention a paru aux pétitionnaires chose fort naturelle ;
» mais s'ils l'avaient envisagée du point de vue wallon , ils en auraient
» bientôt reconnu l'iniquité. S'ils l'avaient examinée du point de vue
» belge, ils auraient senti quelles conséquences désastreuses peuvent
» en résulter pour le pays. Leur demande est inique, car du moment
» où elle sera passée dans l'ordre des faits, la législation aura déclaré
» que les Wallons seront exclus de l'administration et de la magistrature
» des Flandres. Où sont les wallons qui possèdent le Flamand ?
» Comptez-les, et vous verrez combien le nombre en est minime, et
» tandis que les Wallons se verront frappés d'incapacité dans les provinces
» flamandes, les Flamands, qui, connaissent le Français,
» continueront à jouir de tous leurs droits dans les provinces wallonnes,
» à faire partie des différentes administrations, à siéger à nos
» tribunaux, et ces messieurs sont en bon nombre, ce dont nous
» ne nous plaignons pas. Les provinces wallonnes souffriront-elles
» une répartition aussi inégale ? Non, sans doute , animées par un sen-

» liment de représailles devenu justice, elles demanderont à leur tour
» que les Flamands soient repoussés de nos provinces; et lorsque cette
» seconde exclusion aura été prononcée, un nouveau fait sera accompli,
» c'est-à-dire la séparation des deux parties du royaume, l'anéantisse-
» ment de la nationalité belge. Tel est le résultat inévitable de la satis-
» faction donnée aux pétitionnaires *flamands*...

» Des plaintes que font entendre les pétitionnaires proviennent nous
» semble-t-il, d'une erreur matérielle. Ils sont fermement persuadés
» que le Français est l'idiôme national des provinces wallonnes; et
» voyant cet idiôme rester dans les Flandres la langue de l'administra-
» tion, ils se sont regardés comme victimes d'une injustice dont les
» wallons retireraient leur profit. Voilà ce qu'ils nomment l'oppression
» de la majorité par la minorité. Mais que ces messieurs se détrompent
» qu'ils se persuadent bien que si, dans les Flandres, le peuple parle
» Flamand, c'est en Wallon qu'il s'exprime dans nos provinces. Le
» Wallon, je l'avoue, se rapproche du Français plus que ne se fait le
» Flamand; toutefois ce rapprochement n'est pas tel qu'un Wallon
» comprenne nécessairement le Français. La plupart des inconvénients
» que l'emploi de cette langue occasionne dans les Flandres se fait
» également sentir dans les provinces wallonnes. Pour ne pas citer
» mille exemples, pris dans la vie commune, nous nous bornerons à
» rappeler que, dans les instructions judiciaires, à chaque instant les
» magistrats sont forcés de reproduire en Wallon les questions que les
» prévenus n'ont pas comprises en Français. Je dirai plus: que M. De
» Decker se transporte en *Condroz* ou en *Hesbaye*, qu'il adresse un
» discours français à des habitants, ausssi ignorants que le sont les Fla-
» mands qui ne connaissent que leur langue, et j'en suis certain, pas
» une de ses phrases ne sera comprise. Si, à leur tour, ces braves gens
» répondent en Wallon à M. De Decker, je suis également convaincu
» que M. De Decker ne comprendra pas un mot, quoiqu'il sache parfai-
» tement le Français.

» Or, si la position d'un Flamand vis-à-vis d'un Wallon est telle que
» nous venons de l'établir, alors même que le premier connaît le Fran-
» çais, pourquoi, dès aujourd'hui, sans attendre le moment des repré-
» sailles, ne demandons-nous pas que les Flamands soient frappés
» d'incapacité dans les provinces wallonnes? qu'est-ce donc qui nous
» empêche de pétitionner, à l'exemple des Flamands, afin d'obtenir que
» dans nos provinces les affaires soient traitées en Wallon, que les
» employés du gouvernement fassent usage du Wallon, que dans l'aca-
» démie, il soit établi une section wallonne, que la langue wallonne
» jouisse auprès des universités des bénéfices de l'enseignement?
» Qu'est-ce donc qui nous empêche d'élever de pareilles prétentions?

» *Une seule chose : le sens commun.* Nous savons que préalablement
» il faudrait déterminer quel serait le Wallon officiel; et, nous l'avouons,
» il y a autant de différence entre le Wallon de Liège et de Namur, du
» Hainaut etc., qu'il en existe entre le Flamand de Tongres et celui de
» Hasselt, entre celui de Bruxelles et celui de Bruges. Comment par-
» venir à n'irriter aucune susceptibilité locale? Nous sommes persuadés
» que, si le gouvernement nommait une commission chargée de con-
» stituer l'unité de l'orthographe wallonne pour arriver à l'unité du
» langage wallon, on verrait surgir autant de réclamations qu'il s'en
» éleva dans les Flandres lorsqu'une commission fut établie afin d'ob-
» tenir ce résultat par rapport à l'idiôme flamand. Nous sommes per-
» suadés que, pour satisfaire les prétentions qui naîtraient les unes des
» autres, il faudrait décréter, pour le Wallon comme pour le Flamand
» autant de langues officielles qu'il existe de clochers en Belgique.

» Pour nous, nous le reconnaissons sans peine, la connaissance du
» Français, est assez répandue dans nos provinces pour éloigner la né-
» cessité d'en venir aux expédients que nous signalons; mais ce qui est
» vrai dans les provinces wallonnes, l'est également dans les provinces
» flamandes. Là aussi la langue française est répandue et cultivée avec
» beaucoup de succès, c'est en général la langue du commerce, c'est
» la langue dans laquelle s'expriment les journaux qui aspirent à
» quelque influence. Les livres français publiés en Belgique prouvent
» qu'en prose les Flamands ont, au moins égalé les Wallons; en poésie,
» ils les ont surpassés. Pour ne citer que des écrivains qui sont devenus
» populaires, nous rappellerons que MM. Weustenraed et Van Hasselt
» sont Flamands et aux noms de ces poètes nous pourrions ajouter un
» troisième, celui d'un homme jeune encore, doué à un haut degré de
» sensibilité et d'imagination, dont les vers sont restés dans le cœur de
» tous ceux qui les ont lus, celui de M. De Decker, l'auteur du pétition-
» nement en faveur de la langue *flamande*.

» Résumons nos paroles, sans chercher à faire acte de mépris ou
» d'ingratitude envers la langue *flamande*, nous nous sommes rangés
» parmi les adversaires du pétitionnement, parce que la situation des
» Flandres est loin d'exiger les prétentions absolues des pétitionnaires,
» parce que ces prétentions sont iniques par rapport aux Wallons,
» désastreuses par rapport au pays. M. De Decker a condamné le péti-
» tionnement, il s'est condamné lui-même, lorsque, l'histoire à la main,
» il s'est élevé avec une vive chaleur d'âme contre la profonde injustice
» d'un langage imposé. La liberté du langage, voilà ce que nous vou-
» lons maintenir; un langage imposé voilà ce que peut établir le péti-
» tionnement en faveur de la langue *flamande*. — Gazet.

Dat men den eysch der Vlaemingen onder alle betrekkingen inzie,

deezē is en blyft rechtveêrdig, en al wat rechtveêrdig is, kan voôr geene rampspoeden doen dugten. De onrechtveêrdigheyd alleen loopt deêze te gemoet. — Den eysch inwilligende zullen de Vlaemingen met de Waelen op de zelve lyn staen. Even gelyk eenen Vlaeming, die in de waelsche provinciën eene bediening verkrygen wilt, moet Fransch kennen, zal eenen Wael, die in de vlaemsche provinciën eene bediening wilt betragten, moeten Vlaemsch kennen, en is er wel iets rede-lyker?

Den eysch is onrechtveêrdig, zegt de Gazet van Luyk, opzigtelyk de Waelen. Deêze schynen aen haer buyten alle bedieningen in Vlaenderen gesloôten te zyn, en waerom? omdat zy hier toe moeten Vlaemsch kennen, maer daer in bestaet de gelykheyd; want eenen Vlaeming moet hedendags Fransch kennen om eene bediening in de waelsche provinciën te bekleeden. Dat het getal der Waelen die 't Vlaemsch kennen kleyu en het getal der Vlaemingen die 't Fransch kennen groot is, wil ik niet betwisten; maer doet dit iets tot de zaak? Dat de Waelen het Vlaemsch leeren even gelyk de Vlaemingen het Fransch, en de beyde volksstammen zullen gelykstaen.

De Waelen zullen in Vlaenderen van onbekwaemheyd gestaegen zyn, daer de Vlaemingen, zy die Fransch kennen, in de waelsche provinciën zullen voordraeren met al hunne rechten te genieten, van al de onderscheydene administratiën deel te maeken, in rechtbanken te zitten, etc. En die heeren, voegt er de Gazet by, zyn in goed getal. Zullen de waelsche provinciën, gaet zy voort, eens zoo ongelyke verdeeling blyven verdraegen? Zekerlyk neén. Bezielid met de gevoelens van schadevergoeding, zullen zy op hunne beurt vraegen dat de Vlaemingen uyt kunne provinciën verstooten worden.

Zoo men ziet is het niets anders dan de baetzugt die de Gazet van Luyk en de Waelen, tegen de verzoekschriften der Vlaemingen, doen opstaen. Maer dient men wel de billykheyd en de betaemelykheyd agter de baetzugt te stellen? Zekerlyk ook neén. — In een land alwaer men de eendragtigheyd en zelfs de nationaeliteyt behouden will, moeten de billykheyd en de betaemelykheyd voôr alles gesteld worden, wat de baetzugt ook zeggen mag. Nu, is het billyk of betaemelyk dat men eenen ryksambtenaer, van wat natuer hy ook zyn moge, tot eene bediening benoeme, in eene plaets alwaer hy de borgers, met wie hy uyt hoofde van zyn ambt te handelen heeft, niet verstaen kan, noch zich ook van de zelve, doen begrypen? Het gezond oôrdeel, de regte reden, zeggen, neén. Hoe onbillyk en onbetaemelyk het is, heeft ons eenen Belg, die in 1843 het Fransch-Vlaenderen bezogt heeft, in de beschryving die hy er van heeft uytgegeéven onder den titel van NOTRE FROK-

TIÈRE DU NORD-OUEST, naedrukkelyk afgeschilderd. — Het is Mr. den advocaet JOTTRAND, eenen Wael, die onder WILLEM het Hollandsch geleerd heeft. — Te Duynkerke zynde op eenen dag dat de rechtbank zitting had, heeft hy de zelve bygewoond, en daer over eene opmerking gemaekt. — Men weet, dat in Fransch-Vlaenderen het Vlaemsch, tot heden de moedertael gebleeven is, in weérwil van al de poogingen van het fransch staetsbestier, als moetende eene voordduerende getuyge blyven, dat zy tegen hunnen dank, en vervolgens ten onrechte van België afgerukt zyn.

Bl. 52-53 vind men van deés verhael, onder andere het volgende :

« Les causes successivement appelées, instruites et jugées concernent toutes des délits de vol de récoltes. Tous les prévenus sont par conséquent de pauvres paysans, et les témoins des gardes champêtres ou des fermiers.

• A chaque cause, se produit et se renouvelle *un scandale judiciaire qui excite notre indignation*. Président, juges, procureur du Roi, greffier, aucun de ces personnages ne sait un mot de Flamand. Tous les prévenus et tous les témoins, excepté les gardes champêtres, ignorent complètement le Français. Un interprète ignare qui, par l'air d'importance qu'il prend, prouve du moins que son intelligence lui a révélé depuis longtemps, qu'il est réellement ici le seul arbitre de tous les procès de l'espèce de ceux que l'on est occupé à juger, traduit verbalement au tribunal les dires des prévenus et des témoins.

• Puis vient le réquisitoire; puis la condamnation inévitable avec une procédure ainsi conduite.

• Il est demeuré certain pour nous que, de trois affaires ainsi jugées en notre présence, une, au moins aurait amené l'acquiescement du prévenu, si les juges avaient compris sa langue, etc.

Deés geval zal men in de vlaemsche provinciën niet ontmoeten; al de leden zyn nooyt het Vlaemsch onkundig. Maer bestaet er eenen rechter die het Vlaemsch niet kent, deézen ten minsten kan van de verdediging onmiddelyk niet oordeelen; daer moet dus eenen vertaelder zyn, en aldus, indien geene gelyke, treft men er evenaerdige verergernissen aen.

Het hygebragte verhael is betrekkelyk tot de rechtspleéging, maer is het niet gelykelyk aenstootelyk voór al de andere ambten, als den ambtenaer met de borgers die hem omringen, onmiddelyk niet handelen kan.

De Vlaemingen, in de waelseke provinciën, mogen in hunne rechtbanken zitten, en van al de onderscheydene administratiën deel maeken, en die heeren zegt men, bevinden er zich in een goed

aental.—Het aental kan goed zyn, maer toch is het niet groot. Mogte men het aental der Vlaemingen die in de waelsche provinciën ryksambten bekleeden, (niet van deéze die geen Fransch kennen, want men zou er geene vinden, maer die Fransch kennen en al de verzogte hoedanigheden bezitten) oprekenen en met het getal der Waelen, zelfs van die welke geen Vlaemsch kennen, en in de vlaemsche provinciën bedieningen van den staet bekomen, vergelyken; het aental der Waelen zou ten minsten het dobbel zyn van dat der Vlaemingen. Doch hier om willen de Vlaemingen geen en oproer maeken, noch onze nationaeliteyt vernietigen, gelyk de Waelen dreygen te doen, mogte men hen met de Vlaemingen gelyk stellen. — Zy vraegen eeniglyk 't geén de billykheyd de betaemelykheyd, de gezonde reden vereyschen : dat is, dat de ambtenaeren met hunne onderhoorige kunnen spreéken, dat in de vlaemsche provinciën alles in 't Vlaemsch behandeld worde, en vervolgens dat eenen Wael, die er eene bediening betragt de vlaemsche tael kenne. Mogte het staetsbestier ooyt de eendragtighedyd tusschen de beyde volkstammen en het behouden der belgische nationaeliteyt grondhertiglyk beöogd hebben, het zou van 't eerste af ingevolge die verzoekschriften gehandeld hebben, en de zelve aldus voórgekomen.

Het is een misverstand te denken zegt de Gazet dat het Fransch de tolkstaal in de waelsche provinciën is. — Spreékt het volk in Vlaenderen Vlaemsch, het spreékt in de waelsche provinciën Waelsch. Het groot deel van de zwaerigheden die het gebruyk van het Fransch in Vlaenderen veroorzaekt, doet zich ook in de waelsche provinciën gevoelen. — De ongeleerde Waelen van CONDROZ of van HESBAYE verstaen geen Fransch, noch kunnen ook van eenen Franschman verstaen worden. — Willen de Vlaemingen de Waelen verstoeten voór zoo veél zy geen Vlaemsch kennen, als dan moeten ook de Waelen de Vlaemingen verstoeten toór zoo veél zy geen Waelsch kennen. Zy zouden vraegen dat het Waelsch in onze schoólen ook eenen leergang, en in onze taelacademie eene afdeeling bekomen mogte, zeggen zyopenhertiglyk, het gezond oórdeel hen niet tegenhouden. De Waelen willen hun Waelsch in vergelykenis stellen met het Vlaemsch; maer is die vergelykenis, wel redelyk? het Vlaemsch is eene tael, die haere regels heéft die men in de schoólen en in de academiën ten allen tyde geleerd en geöefend heéft. Het Waelsch, integendeel is eene brabbeltael (un patois, un argot) dat geene regels heéft, noch ergens in de schoólen is geleerd geweest of geleerd word. — In de waelsche provinciën leert men in al de schoólen, het Fransch spreéken, leézen en schryven zoo dat eenen Wael die ooyt naer de schoól geweest is en leézen en schryven kan, Fransch kent. — In de vlaemsche provinciën bestaet

het zoo niet. Hier word het Vlaemsch geleerd, en eene menigte Vlaemingen, die zeer wel leézen en schryven kunnen, blyven het Fransch teenemael onkundig, zoo dat zy byzonderlyk het Fransch moeten leeren, willen zy deéze tael kundig worden. Hier uyt volgt dat in de waelsche provinciën het Fransch de eenigste lees- en schryftael is die er gebruykt word, en vervolgens als hunne volkstaal mag gehouden worden. — De Waelen gepraemd om Vlaemsch te leeren, kunnen zich, in alle gevallen, maer op de zelfde lyn bevinden, met de Vlaemingen die van hunnen kant gepraemd zyn om Fransch te leeren.

Doch wat het ook zy, de billykheyd, de betaemelykheyd en de gezonde reden, vereyschen dat allen ambtenaer, in de plaets waer hy zyn ambt bekleed, zich aen de borgers die hem omringen, kan doen verstaen en deéze ook verstaet, immers dat hy met hen spreéken en handelen kan.

Zyn er in de waelsche provinciën, streéken alwaer eenen vlaemschen franschspreékenden plaetszoeker met de bewooners niet zou kunnen spreéken en broederlyk handelen, dat men deézen van de hand wyze. Dat men aldus in al onze provinciën handele en te werk gae, en verre van voór rampspoedige gevolgen te moeten dugten, zal men al onze volkstammen, Waelen, Duytschers en Vlaemingen, verbroederen, en eene waere en onverbreekelyke nationaeliteyt in België vestigen.

Mogten de Kamers diergelyke verzoekschriften inwilligen, en het staatsbestier voór regel houden van tot geene bedieningen te benoemen persoonen die de tael van den zetel der bediening onkundig zyn, als dan zouden al de Belgen die, in 't algemeyn bedieningen betragten, de dry moedertaelen van het land leeren; — De Luxemburgers, by hun Duytsch, zouden Fransch en Vlaemsch leeren; de Waelen, by hun Fransch, Vlaemsch en Duytsch; en de Vlaemingen, by hun Vlaemsch, Fransch en Duytsch, alsdan zouden al de Belgen elkaer verstaen, met elkaer handelen en broederlyk verkeer.

Eene handelwyze ingevolge de verzoekschriften, is den eenigsten middel om al de Belgen waerlyk te verbroederen en hun eenen gelyken en waeren volksgeest in te boezemen; want als al de Belgen de dry moedertaelen van het land zullen kennen en spreéken, alsdan zullen zy gelykelyk bekwaem zyn om in alle provinciën bedieningen uyt te oefenen, en de Waelen, als naer gewoonte, naer Vlaenderen mogen afzwermen, en er plaetsen en bedieningen, bekleeden, want het is noch jaloerschheyd, noch afgunstigheyd, noch plaets- noch baetzugt die ooyt de Vlaemingen bezielen zal.

Den minister kan deézen gelukkigen borgerstand te wege brengen, dat al de Belgen de dry moedertaelen van het land zullen kennen,

en vervolgens bekwaem geagt worden om, in al onze provinciën, ryksambten te bekleeden, als wanneer hy de baetzugt en de plaetszichte van Mr *Louis Goethals* en van de *Gazet van Luik* zal kunnen verzaedigen, indien niet zonder de billykheyd en de betaemelykheyd over 't hoofd te zien, ten minsten zonder tegen het gezond oordeel te werk te gaen.

Eene meerderheyd in de Kamers, zekerlyk in 1842, vergeëten hebbende, hoe aendringend de Belgen in 1820, de vryheyd van het onderwys gevraagd hadden of wel die algemeyne verzoekschriften afkeurende, heeft het opzigt over het leeger onderwys aen het staetsbestier of, misschien beter, aen den minister opgedraegen. Deëzen mag in elk rechtelyk arrondissement eene hoogeschoól van leeger onderwys, en in het koningryk twee normaelschoólen opregten, waer over hy het onmiddelyk opperbestier behoud.—Dat den minister in elke van deëze zyne schoólen dry taelleergangen inrigte, eenen voór het Fransch, eenen voór het Vlaemsch en eenen voór het Duytsch; en dat hy in zyne normael- of kweekeschoólen van onderwyzers, voór de candidaeten tot het onderwys, geene certificaeten van bekwaemheyd aflevere, ten zy deëze de dry taelen volkomenlyk kundig zyn, en de zelve op hunne beurt ook onderwyzen konnen, en het te wenschen doelwit voór België, zal men in weynige jaeren bereyken.

F.-J VAN BEN BOSSCHE.

